

ISSN 2286-6477 (Print)
ISSN 2465-4213 (Online)

MFU Connexion

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol.2 No.2 (July-December 2013)

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Mae Fah Luang University

ปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ ของประเทศไทย¹

ดวงกมล คนโทเงิน²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 พื้นที่ คือ พื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และพื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจำนวนทั้งหมด 12 กลุ่ม แบ่งเป็น กลุ่มประชาชน 6 กลุ่ม และกลุ่มผู้นำชุมชน 6 กลุ่ม และทำการรวบรวมข้อมูลจากการเอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต และองค์ประกอบในการประเมินคุณภาพชีวิต ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยชี้วัดคุณภาพของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย โดยมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 26 ตัว ปัจจัยด้านที่มีจำนวนตัวชี้วัดมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (7 ตัวชี้วัด) เนื่องจากพื้นที่ตัวอย่างที่ทำการศึกษเป็นพื้นที่ในเขตควบคุมมลพิษ กลุ่มตัวอย่างจึงให้ความสำคัญและคำนึงถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมากกว่าด้านอื่นๆ สำหรับปัจจัยรองลงมา คือ ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย (6 ตัวชี้วัด) ด้านที่อยู่อาศัย (5 ตัวชี้วัด) ด้านสภาพสังคม (5 ตัวชี้วัด) และ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ ดวงกมล คนโทเงิน เรื่อง "คุณภาพชีวิตของประชากรในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย" สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี ศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

² วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านสภาพเศรษฐกิจ (3 ตัวชี้วัด) ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าด้านอื่นๆ เนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าว มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก มีการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่อยู่แล้ว ดังนั้น ในการประเมินค่าดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ได้ค่าดัชนีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมที่สุด จึงควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิต ก่อนทำการประเมิน เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีลักษณะทางกายภาพและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต / มลพิษ / เขตควบคุมมลพิษ

Abstract

The purpose of this research is to study the key factors which indicate quality of life of population in pollution control area in Thailand. This study was qualitative research by collecting data from 3 areas: Had Yai District in Songkhla Province, Samut Sakhon Province and Ban Laem District in Phetchaburi Province. The research was conducted by focus group discussion which is classified to be 6 inhabitants groups and 6 community leaders groups. Then, gather information from academic documentary which is related to life quality and life quality evaluation elements. From the study findings, it is found that the total aspects of quality of life of population in pollution control area are 26 in number which are consisted of 5 factors: Residence, Economic condition, Social condition, Environment condition, and Health and Sanitation. Factor which has the highest number of aspects is Environment condition (7 aspects) because the sampling area is the pollution control area; therefore, the sampling group paid attention and took the environmental factors into consideration much more than other factors.

The second following factor is Health and Sanitation (6 aspects), Residence (5 aspects), Social condition (5 aspects), and Economic condition (3 aspects). The sampling group paid less attention to Economic condition than the other factors because there are number of factories in the area which offer employment and afford income for local people. So, to get the most suitable quality of life aspect, the assessment of quality of life aspect of local people in each area should be made in-depth regarding the quality of life aspect before beginning the assessment because each area has different physical characteristics and problematic conditions.

Keywords: Quality of Life / Pollution / Pollution Control

1. บทนำ

การวัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น มีจุดประสงค์ของการนำมาใช้เพื่อเป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคมและประเทศในปัจจุบัน ซึ่งอย่างน้อยคุณภาพชีวิตควรได้ระดับความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Minimum Need หรือ จปฐ.) เป็นความจำเป็นขั้นต่ำสุดที่คนทุกคนในชุมชนควรมี เพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามสมควร

คุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ที่มีเป้าหมายจะยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนไทยมีสุขภาพดี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายประชากรแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา

ประเทศไทยมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นทางด้านอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นหลัก การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการตามมา ทั้งในด้านระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม เพราะการพัฒนาในเชิง

อุตสาหกรรมดังกล่าว มีแนวโน้มทำลายทรัพยากรที่สำคัญ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมลงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ มีแนวโน้มเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยประชาชน สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรเป็นอย่างมาก จึงควรให้ความสนใจเป็นพิเศษกับประชากรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ

จากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมข้างต้นที่มีความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน จึงมีประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดเป็นเขตควบคุมมลพิษแล้วจำนวนทั้งสิ้น 18 พื้นที่ ใน 13 จังหวัด ของประเทศไทย ประกอบด้วย เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี, อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, หมู่เกาะพีพี ตำบลอ่าวนาง จังหวัดกระบี่, อำเภอบ้านแหลม อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ และอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี, อำเภอหัวหิน และอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี และทุกพื้นที่ในเขตจังหวัดภูเก็ต, สมุทรปราการ, ปทุมธานี, นนทบุรี, สมุทรสาคร และนครปฐม ซึ่งพื้นที่ล่าสุด คือ พื้นที่ตำบลมาตาพุด ห้วยโป่ง เนินพระ และทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา ปัจจัยสำคัญที่ชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย โดยในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ และรวบรวมข้อมูลจากการเอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต และองค์ประกอบในการประเมินคุณภาพชีวิต ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลที่ได้จะทำให้ทราบถึงปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินค่าดัชนีคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาความเข้าใจต่อคำว่า “คุณภาพชีวิต” ในมุมมองของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย โดยทำการศึกษาและเปรียบเทียบผลการวิจัยใน 3 พื้นที่ตัวอย่าง ดังนี้

- 1) พื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 2) พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร
- 3) พื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษของประเทศไทย โดยทำการศึกษาใน 3 พื้นที่ตัวอย่างข้างต้น และพิจารณาจากปัจจัยสำคัญใน 4 ด้านหลัก คือ

- 1) สภาพเศรษฐกิจ
- 2) สภาพสังคม
- 3) สภาพแวดล้อม
- 4) สุขภาพอนามัย

3. แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คำว่า “คุณภาพชีวิต” (Quality of Life) เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลาย และมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างกว้างขวางทั้งในภาษาไทยและในภาษาอังกฤษ ในสมัยก่อนคุณภาพชีวิตในสังคมไทย หมายถึง กินดี อยู่ดี หรือ อยู่ดี มีสุข ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า well-being แต่ในปัจจุบันจากการระดมการพัฒนาที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีผู้ขยายความคำว่า “คุณภาพชีวิต” ซึ่งมีองค์ประกอบในหลายๆ ด้าน มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และความรู้สึกรู้สึกทางด้านอารมณ์และจิตใจของบุคคลในสภาวะนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายไว้ ดังนี้

องค์การศึกษาศาสนาวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 1981) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า “คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่อยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง และสังคมให้อยู่รวมกันได้อย่างสันติสุข”

Campbell (1976) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า “คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะ (Well-being) ไม่เพียงแต่หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวัตถุ เช่น การมีอาหารเพียงพอ หรือมีที่อยู่อาศัยอย่างดีเท่านั้น หากรวมถึงสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ หรือความรู้สึกที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของชุมชน ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และความปลอดภัย เป็นต้น”

Dean (1985) ได้อธิบายว่า “คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ภาวะสุขภาพอนามัยที่ดี มีการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสุขสบายทางกายและจิตใจ ชีวิตมีความหมายและมีคุณค่าในภาระหน้าที่ของบุคคล”

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 1994) ให้ความหมายว่า “คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดหลายมิติที่มีการผสมผสานทั้งการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกายและจิตใจ มีความเป็นอิสระ มีความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล”

สำหรับในประเทศไทยนั้นผู้วิจัยพบว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คุณภาพ หมายถึง ลักษณะที่เด่นชัดของบุคคล

หรือสิ่งของ ชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ ซึ่งตรงข้ามกับความตาย รวมความแล้ว หมายถึง ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลในความเป็นอยู่”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า “คุณภาพชีวิต มีความหมายกว้างขวางซับซ้อนครอบคลุมลักษณะที่เป็นความต้องการทางวัตถุ และทางจิตใจของบุคคล และลักษณะที่เป็นคุณค่าที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่ดีของบุคคล มีการประเมินทั้งลักษณะทางวัตถุที่แวดล้อมบุคคล และลักษณะทางจิตของบุคคลนั้นๆ และกำหนดเกณฑ์ขึ้น เพื่อวัดว่าลักษณะต่างๆ นั้นผ่านตามเกณฑ์หรือไม่อย่างไร เกณฑ์ที่ว่านี้ หมายถึง เกณฑ์ที่บุคคลอาจกำหนดขึ้นเองโดยเฉพาะ หรือหมายถึง เกณฑ์ที่กลุ่มหรือ สังคมใด สังคมหนึ่งกำหนดขึ้น เป็นบรรทัดฐาน หรือเป็นสากล ซึ่งคำนี้เป็นหัวใจสำคัญในความหมายของคุณภาพชีวิต ตามข้อความข้างต้น” นอกจากนี้แล้วยังมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้

3.2 แนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน

หลักการและแนวคิดเรื่องความจำเป็นพื้นฐานในเบื้องต้น คือ ในฐานะที่ประชาชนทุกคนที่เกิดเป็นคนไทยควรจะมีคุณภาพชีวิตขั้นต่ำอย่างไรบ้าง โดยความหมายของคุณภาพชีวิตตามแนวความจำเป็นพื้นฐาน หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง หรือคุณภาพชีวิตจะดี ถ้าครอบครัวหรือชุมชนได้บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยความจำเป็นพื้นฐาน หมายถึง

- 1) ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ในสังคม
- 2) สิ่งจำเป็นต่อการครองชีพพื้นฐานของบุคคล หรือเป็นความต้องการพื้นฐานขั้นต่ำของชุมชน
- 3) ความต้องการขั้นต่ำที่ประชาชนทุกคนหรือชุมชน ควรจะมีหรือควรจะเป็น

4) ความต้องการต่ำสุดที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นมาได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขพอสมควร

ดังนั้น คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ จึงได้กำหนดเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ไว้ว่า “ความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำสุดที่ทุกคนในชุมชนควรมีหรือควรจะเป็น ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามสมควร (กระทรวงสาธารณสุข, 2539)”

3.3 องค์ประกอบและการวัดคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า เกณฑ์ในการวัดคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่นั้นพิจารณาจากความพึงพอใจของคนต่อสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนเองต้องการ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งความต้องการทางด้านวัตถุและจิตใจ

สำหรับในประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ และนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาองค์ประกอบและเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตไว้มากมาย ทั้งนี้การนำเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตไปใช้นั้น จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่วิจัย วัตถุประสงค์ และประโยชน์ในการนำไปใช้งาน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตคนไทย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการใช้ประโยชน์
1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)	เครื่องชี้วัดภาวะสังคม (Social Indicators)	9 องค์ประกอบ (หมวด) 55 ตัวชี้วัด 1. ประชากร 2. สาธารณสุข 3. การศึกษา 4. เศรษฐกิจสังคม 5. สวัสดิการสังคม 6. การมีงานทำ 7. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 8. สถาบันครอบครัว 9. ภาวะมลพิษ	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคลและครอบครัว - เสนอเป็นหน่วยงานประจำปีในภาพรวมและรายภาค - ใช้ในปี พ.ศ. 2518 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3)
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)	ดัชนีการศึกษา	8 องค์ประกอบ (กลุ่ม) 132 ดัชนี 973 ดัชนีย่อย 1. ระดับก่อนประถมศึกษา 2. ระดับประถมศึกษา 3. ระดับมัธยมต้น 4. ระดับมัธยมปลาย 5. ระดับอุดมศึกษา 6. ระดับอาชีวศึกษา 7. การศึกษานอกระบบ 8. ดัชนีที่เกี่ยวข้อง	- หน่วยวิเคราะห์ระดับสถานศึกษา - จัดทำและนำเสนอเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย - ใช้ในปี 2527 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 5) - ข้อมูลทั้งประเทศ แต่เน้นเฉพาะด้านการศึกษา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการ ใช้ประโยชน์
3. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวง มหาดไทย	ข้อมูลความจำเป็น พื้นฐาน (จปฐ.)	8 องค์ประกอบ (หมวด) 39 ตัวชี้วัด 1. สุขภาพดี 2. มีบ้านอยู่อาศัย 3. ศึกษาด้วนทั่ว 4. ครอบครัวสุขภาพ 5. รายได้มาก 6. อยากร่วมพัฒนา 7. พาสู่คุณธรรม 8. บำรุงสิ่งแวดล้อม * ในปี 2545 – 2549 ปรับเหลือเพียง 6 องค์ประกอบ (หมวด) 37 ตัวชี้วัด 1. สุขภาพดี 2. มีบ้านอาศัย 3. ฝึกฝนศึกษา 4. รายได้ก้าวหน้า 5. ปลูกฝังค่านิยม 6. ร่วมใจพัฒนา	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล และครอบครัว - เสนอเป็นรายหมู่บ้านจนถึง ระดับประเทศ เป็นรายงาน ประจำปี - ใช้ในปี 2525 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมฯ ฉบับที่ 5) - ข้อมูลทั้งประเทศ ยกเว้นใน เขตเทศบาลและกรุงเทพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการ ใช้ประโยชน์
4. สำนักงานสถิติ แห่งชาติ (สสช.)	เครื่องชี้ภาวะ เศรษฐกิจและสังคม Economic and Social Index)	11 องค์ประกอบ (สาขา) 89 ตัวชี้วัด 1. ประชากร 2. แรงงาน 3. เศรษฐกิจ 4. ประมง 5. เกษตร 6. การศึกษา 7. สาธารณสุข 8. รายได้-รายรับ 9. การขนส่งและ คมนาคม 10. การเงินการธนาคาร 11. บัญชีรายได้ประจำ ชาติ	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล และครัวเรือน - นำเสนอรายจังหวัดและ ภาพรวมทั้งประเทศ - มีการปรับปรุงตัวชี้วัดเป็น ระยะ ๆ - ใช้ในปี 2530 (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับ ที่ 6)
5. กรุงเทพมหานคร	ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และสังคม	มี 5 องค์ประกอบ (ด้าน) 47 ตัวชี้วัด (ตัวบ่งชี้) 1. สิ่งแวดล้อม 2. เศรษฐกิจ 3. สังคม 4. สุขภาพ 5. จิตใจ	- หน่วยวิเคราะห์ระดับ บุคคลและครอบครัว - ปรับปรุงจาก จปฐ. และ UNICEF - ใช้เฉพาะชุมชนแออัดที่มี กรรมการชุมชน แต่ขาด ความต่อเนื่อง - ใช้ในปี 2532 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฯ ฉบับที่ 6)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการใช้ประโยชน์
6. สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน	สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก	7 ด้าน 1. โภชนาการและสุขภาพ 2. ความแข็งแรงของร่างกาย 3. การพัฒนาด้านสติปัญญา 4. การศึกษา จิตใจ อารมณ์ และสังคม 5. วัฒนธรรม 6. การเตรียมเข้าสู่อาชีพ 7. สิทธิหน้าที่พื้นฐานด้านการเมือง/ปกครอง	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล - ใช้เกณฑ์มาตรฐานสากลตามสิทธิเด็กและความต้องการพื้นฐาน - ใช้ในปี 2533 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 6) - ข้อมูลเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเด็ก
7. กระทรวงสาธารณสุข	ตัวชี้วัดสถานภาพงานอนามัยแม่และเด็ก	7 ดัชนี เช่น การดูแลก่อนคลอด การดูแลหลังคลอด อัตราการตายของเด็กแรกเกิด อัตราการตายของมารดา เป็นต้น	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล - นำเสนอเป็นรายตำบล - ใช้ในปี 2534 เป็นข้อมูลพื้นฐานทั้งประเทศเฉพาะกลุ่มแม่และเด็ก
8. กระทรวงสาธารณสุข	ตัวชี้วัดสุขภาพดีถ้วนหน้า	3 กลุ่ม 17 หมวด 24 เกณฑ์ เช่น การสาธารณสุขมูลฐาน การเข้าถึงบริการของรัฐ การป้องกันโดยชุมชน เป็นต้น	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล - นำเสนอเป็นรายตำบลและจังหวัด - ใช้ในปี 2535 เป็นข้อมูลทั้งประเทศเฉพาะด้านสาธารณสุข

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการใช้ประโยชน์
9. กระทรวงสาธารณสุข	การพึ่งตนเองทางสาธารณสุขพื้นฐานในหมู่บ้าน	มี 8 หมวด 22 เครื่องชี้วัด เช่น การมีองค์กรหมู่บ้าน การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี การมีข้อมูลข่าวสาร การดูแลตนเอง เป็นต้น	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล - นำเสนอเป็นรายตำบลและจังหวัด - ใช้ในปี 2535 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 7) เป็นข้อมูลทั้งประเทศ เฉพาะด้านสาธารณสุข
10. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สปช.)	ตัวบ่งชี้การพัฒนาเด็กและเยาวชน	7 องค์ประกอบ (ด้าน) 44 ตัวชี้วัดสำหรับเด็ก และ 66 ตัวชี้วัดสำหรับเยาวชน 1. ประชากร 2. โภชนาการ 3. สุขภาพกายและสุขภาพจิต 4. สติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน 5. การมีงานทำและเตรียมอาชีพ 6. สังคม วัฒนธรรม จริยธรรม 7. การบริหารและงบประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคลและครอบครัว - ใช้ในปี 2537 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 7) เป็นภาพรวมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการ ใช้ประโยชน์
11. กรม ประชาสงเคราะห์	เครื่องชี้วัดคุณภาพ ชีวิตชาวเขา	10 กลุ่ม 59 ตัวชี้วัด 1. การตั้งถิ่นฐาน 2. การเมืองการปกครอง 3. สภาพพื้นฐาน 4. แหล่งน้ำ 5. ผลผลิต 6. รายได้ 7. การศึกษา 8. วัฒนธรรม 9. ยาเสพติด 10. ความต้อยโอกาส ทางสังคม	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล และชุมชน - การนำเสนอตาม กลุ่มเป้าหมาย - ใช้ในปี 2538 (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับ ที่ 7) เป็นข้อมูลเฉพาะ กลุ่มเป้าหมายชาวเขา
12. กรม ประชาสงเคราะห์	เครื่องชี้วัดครอบครัว ผาสุก	4 หมวด 20 ตัวชี้วัด (ปรับปรุงจาก จปฐ.) 1. องค์ประกอบของ ครอบครัว 2. ความอบอุ่น 3. การพึ่งตนเองได้ 4. การเข้าถึงบริการรัฐ	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล - การนำเสนอเป็นรายชุมชน - ใช้ในปี 2538 เป็นข้อมูล ทั้งประเทศแต่เน้นเฉพาะ ด้านครอบครัว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการใช้ ประโยชน์
13. สำนักโครงการ พัฒนาแห่ง สหประชาชาติ (UNDP)	ดัชนีวัดความขาด สน (Composite Index of Human Deprivation - IHD)	8 องค์ประกอบ 48 ตัวชี้วัด 1. รายได้ 2. สุขภาพ 3. การศึกษา 4. การจ้างงาน 5. ที่อยู่อาศัยและ สิ่งแวดล้อม 6. การสื่อสารและ คมนาคม 7. การอุปโภคบริโภค 8. สถานภาพผู้หญิง	- หน่วยงานวิเคราะห์วัดระดับ บุคคลและครัวเรือน - วัดความยากจนเชิงรายได้ (Income Poverty) และ ความขาดสนด้วยโอกาส (Non-Income Poverty) - ใช้ในปี 2542 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมฯ ฉบับที่ 8) ข้อมูลทั้ง ประเทศตามโครงการ
14. สำนักงาน คณะกรรมการ พัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.)	ดัชนีอยู่ดีมีสุข (Composite Index)	มี 7 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด 1. สุขภาพอนามัย 2. ความรู้ 3. ชีวิตการทำงาน 4. รายได้และการ กระจายรายได้ 5. สภาพแวดล้อม 6. ด้านชีวิตครอบครัว 7. การบริหารจัดการที่ดี	- หน่วยงานวิเคราะห์วัดระดับ บุคคลครอบครัวและชุมชน - คัดเลือกจากตัวชี้วัดเดิม เสนอเป็น 3 ช่วง คือ ก่อน วิกฤต (2535-2539) ระหว่างวิกฤต (2540- 2541) และหลังวิกฤต (2542-2544) - ใช้ในปี 2545 - ข้อมูลทั้งประเทศ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบจำนวน/ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการใช้ประโยชน์
15. สำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)	ดัชนีความก้าวหน้าของมนุษย์ (Human Achievement Index-HAI)	8 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด 1. สุขภาพ 2. การศึกษา 3. การทำงาน 4. รายได้ 5. อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 6. ชีวิตครอบครัวและชุมชน 7. การคมนาคมและการสื่อสาร 8. การมีส่วนร่วม	- หน่วยวิเคราะห์วัดระดับบุคคล ครัวเรือนและชุมชน - คัดเลือกจากตัวชี้วัดเชิงเปรียบเทียบระหว่างจังหวัด รายงานใน Human Development Report - ใช้ในปี 2546
16. สำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)	ความก้าวหน้าของการพัฒนาตามเป้าหมาย (Millennium Development Goals – MDG)	8 องค์ประกอบ 48 ตัวชี้วัด 1. การขจัดความยากจนและหิวโหย 2. การสำเร็จการศึกษาขั้นประถมศึกษา 3. การส่งเสริมความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ (การส่งเสริมบทบาทของสตรี) 4. การลดอัตราการตายของเด็ก 5. การพัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ 6. การป้องกันโรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคติดต่ออื่น ๆ	- หน่วยวิเคราะห์ระดับประเทศสมาชิก UN 189 ประเทศ - ปัจจุบันอยู่ระหว่างการประเมินสถานการณ์ของประเทศไทย ตามเป้าหมายโดยเลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่นำร่อง - ใช้ในปี 2546 ต้องรายงานทุกๆ 3-5 ปี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบ/จำนวนตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและการใช้ประโยชน์
		7. การรักษาสีสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 8. การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ	-
17. กระทรวงสาธารณสุข	ตัวชี้วัดการปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมาย	6 องค์ประกอบ 45 ตัวชี้วัด 1. สุขภาพ 2. การศึกษา 3. รายได้ 4. ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 5. ครอบครัวและชุมชน 6. การมีส่วนร่วม	- ใช้ในปี 2548
18. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์	11 องค์ประกอบ 35 ดัชนี 70 ตัวชี้วัด 1. สุขภาพ 2. อาหาร 3. การศึกษา 4. ศาสนาและความเชื่อ 5. ที่อยู่อาศัย 6. สิ่งแวดล้อม 7. ส่วนบุคคล 8. ชุมชน 9. ครอบครัว 10. เศรษฐกิจ 11. การเมือง	- หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน - ใช้มิติพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ การทุจริตรอนสิทธิ การขาดโอกาส และการถูกคุกคาม - ใช้ในปี 2548

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	เครื่องชี้วัด	องค์ประกอบ/ จำนวนตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์หลักและ การใช้ประโยชน์
19. กระทรวงการพัฒนา สังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	ดัชนีคุณภาพชีวิตคน ไทย	11 องค์ประกอบ 60 ดัชนี 1. สุขภาพ 2. การศึกษา 3. ที่อยู่อาศัย 4. สิ่งแวดล้อม 5. รายได้ 6. การทำงาน 7. จริยธรรม 8. ครอบครัว 9. ความปลอดภัย 10. คมนาคมและการ สื่อสาร 11. การมีส่วนร่วม	- ใช้ในปี 2548

4. วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาเฉพาะเขตควบคุมมลพิษ 3 พื้นที่
ตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างแบบเจาะจง จากเขตควบคุมมลพิษ
จำนวนทั้งหมด 18 พื้นที่ สรุปลงได้เป็น 3 พื้นที่ตัวอย่าง ดังนี้

- 1) พื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 2) พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร
- 3) พื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิของแต่ละพื้นที่ และ
ทำการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากประเด็นสำคัญ
ดังนี้

- 1) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพไม่แตกต่างกันมาก
- 2) เป็นพื้นที่ที่มีภาวะเปียบทางสิ่งแวดล้อม และเงื่อนไขในการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษไม่แตกต่างกันมาก
- 3) ลักษณะของปัญหามลพิษที่พบในแต่ละพื้นที่ไม่แตกต่างกันมาก
- 4) มีที่ตั้งของแต่ละพื้นที่ที่กระจายอยู่ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

ตารางที่ 2 คุณลักษณะของพื้นที่ตัวอย่าง 3 พื้นที่

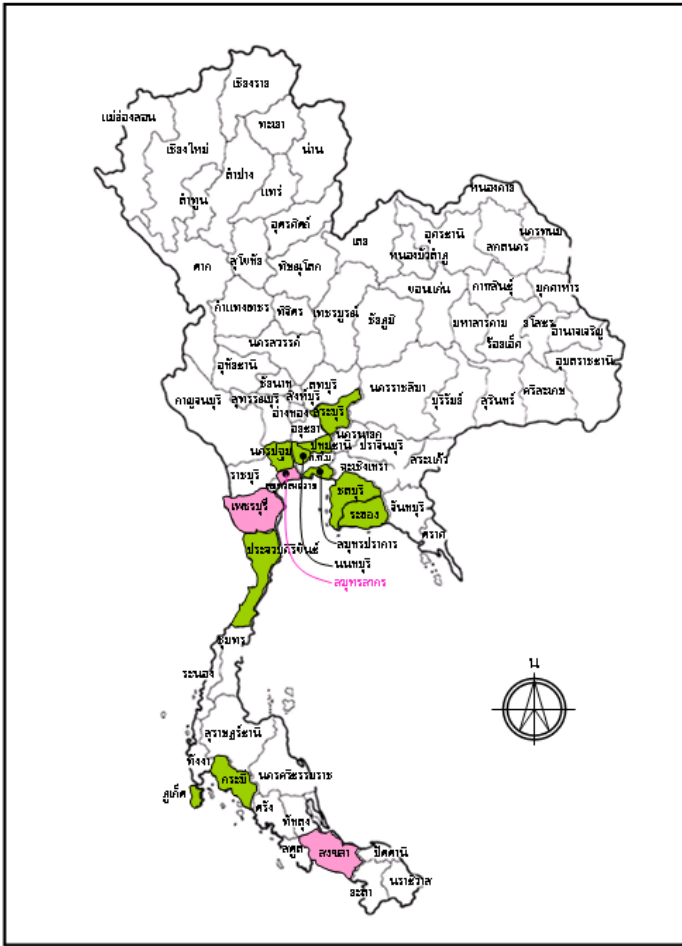
พื้นที่ตัวอย่าง	ชุมชนตัวอย่าง	ภูมิภาคของประเทศไทย	ปัญหามลพิษที่พบในพื้นที่	
			ปัญหา	แหล่งที่มาของปัญหา
1. อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	- มงคลประชา - จันทรวโรจน์ - พุงเสา - วัดหาดใหญ่ใน	ภาคใต้	- ขยะมูลฝอย - น้ำเสีย	- โรงงาน - อุตสาหกรรม - ชุมชน
2. จังหวัดสมุทรสาคร	- คลองครุ ต.ท่าทราย อ.เมือง - คลองปึกนก ต.ท่าทราย อ.เมือง - บ้านใหม่ ต.บ้านบ่อ อ. เมือง - บางไทรัด ต.บางไทรัด อ. เมือง	ภาคกลาง	- ขยะมูลฝอย - น้ำเสีย	- โรงงาน - อุตสาหกรรม - ชุมชน
3 อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี	- ศาลเจ้าตึก ต. บ้านแหลม - หัวซัด ต. บางขุนไทร - ดอนผิงแคด ต. บางขุนไทร - ปากทะเล ต. ปากทะเล	ภาคตะวันตก	- ขยะมูลฝอย - น้ำเสีย	- ชุมชน - การเกษตร - กิจการ - สะพานปลา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตัวอย่างตามที่กำหนด ตั้งแต่ ปีขึ้นไป 1 ประกอบด้วย ดังนี้ กลุ่มหลัก 2

- 1) ประชาชน หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่อาศัย / ทำงานอยู่ในพื้นที่ตัวอย่าง มีอายุ 20-60 ปี และเป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือคู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

2) ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีศักยภาพต่อการชักนำความคิด
ความเห็นของประชาชน ในชุมชน ไปสู่การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาของชุมชน
ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น/ท้องที่ ผู้รู้ในชุมชน และข้าราชการในท้องถิ่น

จากนั้นได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสนทนา
กลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยจัดการสนทนากลุ่ม จำนวนทั้งหมด 12 กลุ่ม
จำนวนตัวอย่างกลุ่มละ 6 คน รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 72 คน กระจายแยกตาม
พื้นที่ตัวอย่าง 3 พื้นที่ ในแต่ละพื้นที่ จัดการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม (จำนวน
ตัวอย่าง 24 คน) ประกอบด้วย กลุ่มประชาชน 2 กลุ่ม และกลุ่มผู้นำชุมชน 2 กลุ่ม

ภาพที่ 1 เขตควบคุมมลพิษที่คัดเลือกเป็นพื้นที่ตัวอย่าง พื้นที่ 3 จากทั้งหมด 18 พื้นที่

5. อภิปรายผลการศึกษา

ผลการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 72 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ 3 พื้นที่ คือ พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร, พื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม จำนวนทั้งหมด 12 กลุ่ม (กลุ่มละ 6 คน) แบ่งเป็น กลุ่มประชาชน 6 กลุ่ม และกลุ่มผู้นำชุมชน 6 กลุ่ม พบว่า ทุกคนมีความเข้าใจต่อคำว่า “**คุณภาพชีวิต**” เป็นอย่างดี โดยคุณภาพชีวิตในมุมมองของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ สรุปว่าเป็น “**การมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี สุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย มีสังคมที่ดี หน้าที่การงานดี มั่นคง และมีเงินใช้เพียงพอ**” ซึ่งจะเห็นว่าไม่ได้แตกต่างจากที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ความหมายเอาไว้

“การมีชีวิตที่ดี กินดี อยู่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี อากาศดี การงานดี ไร้โรคภัย” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประชาชน จ. สมุทรสาคร)

“มีสุขภาพดี แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย อยู่ในสถานที่ดี ไม่มีมลพิษ มีรายได้แน่นอน” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน จ. สมุทรสาคร)

“สุขภาพดี มีหน้าที่การงานดี พร้อมในทุกด้าน ทั้งด้านอุปโภคบริโภค” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประชาชน อ. บ้านแหลม)

“อยู่ในชุมชนที่มีสิ่งแวดล้อมดี อากาศดี ไม่มีมลพิษ มีปัจจัย 5 ครบ” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน อ. บ้านแหลม)

“กินดี อยู่ดี มีความสุข ค่าครองชีพไม่สูงมาก รายได้เพียงพอ เดินทางสะดวก” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประชาชน อ. หาดใหญ่)

“สุขภาพแข็งแรง สิ่งอยู่ในสถานที่ดี ไม่มีมลพิษ มีรายได้แน่นอน” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน อ. หาดใหญ่)

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ “**ปัจจัยชีวิตการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่**” พบว่า สามารถจำแนกปัจจัยชีวิตคุณภาพ

ชีวิต ออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย, ด้านสภาพเศรษฐกิจ, ด้านสภาพสังคม, ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย

โดยกลุ่มตัวอย่างกล่าวถึง **ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม** มากที่สุด (รายละเอียดความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 6) และสรุปตัวชี้วัดได้ 7 ตัว ดังนี้ สภาพแวดล้อมในชุมชน ไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ, ความเพียงพอของปริมาณน้ำดื่ม-น้ำใช้ ในครัวเรือน, คุณภาพของน้ำดื่ม-น้ำใช้ ในครัวเรือน, คุณภาพอากาศบริเวณที่อยู่อาศัย, ระบบจัดการน้ำเสียของบริเวณ ที่อยู่อาศัย, ระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย / กากของเสียอย่างถูกต้อง และการจราจรในชุมชนสะดวกไม่ติดขัด (ดังตารางที่ 8)

ปัจจัยรองลงมาที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวถึง คือ **ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย** (รายละเอียดความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 7) ซึ่งสามารถสรุปตัวชี้วัดได้ 6 ตัว ดังนี้ สุขภาพของหัวหน้าครัวเรือน, สุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน, สถานที่ตั้งของสถานพยาบาล, การให้บริการของสถานพยาบาล, สมาชิกในครัวเรือนได้กินอาหาร ที่ถูกสุขลักษณะ และสมาชิกในครัวเรือนไม่ติดสุรา หรือยาเสพติด

สำหรับ **ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย** (รายละเอียดความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 3) สรุปเป็นตัวชี้วัดได้ 5 ตัว ดังนี้ สถานที่ตั้งที่อยู่อาศัย มีความมั่นคงถาวร, ขนาดที่อยู่อาศัย เมื่อเทียบกับสมาชิกครัวเรือน, สภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย สะอาดและถูกสุขลักษณะ, เครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน (เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น โทรศัพท์ ฯลฯ) และจำนวนที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่หนาแน่น และแออัดจนเกินไป

ในขณะที่ **ปัจจัยด้านสภาพสังคม** (รายละเอียดความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 5) สรุปตัวชี้วัดได้ 5 ตัว ดังนี้ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในชุมชน, ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (มีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี), จำนวนคนต่างถิ่นหรือต่างชาติไม่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนมากเกินไป, เด็กในครัวเรือนได้รับการศึกษาในภาคบังคับ 9 ปี และครอบครัวมีความอบอุ่น

ส่วน **ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ** (รายละเอียดความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 2) สรุปตัวชี้วัดได้ 3 ตัว ดังนี้ อาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน, รายได้จากอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และการเก็บออมเงินไว้ใช้ในอนาคต

จากนั้น ทำการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ **“สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาปรับปรุง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”** พบว่า **ด้านสภาพแวดล้อม** ยังคงเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ต้องการให้ “ควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด อากาศดี ไม่มีมลพิษรบกวน” (รายละเอียดความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 6) อย่างไรก็ตาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ต้องการให้พัฒนาปรับปรุงใน 4 ด้านที่เหลือ คือ ด้านสุขภาพอนามัย, ด้านที่อยู่อาศัย, ด้านสภาพสังคม และด้านสภาพเศรษฐกิจ ตามลำดับ (รายละเอียดความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 3-7)

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย และสิ่งที่ต้องการให้พัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัยที่ชี้วัดว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาด้านที่อยู่อาศัย
<p>ขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีบ้านเป็นของตนเองไม่ต้องเช่าอยู่ - ขนาดบ้านไม่เล็กจนเกินไป - ที่อยู่อาศัยต้องสะอาด - ไม่มีปัญหาน้ำท่วมขังบ่อย - มีเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน - จำนวนที่อยู่อาศัยไม่ตั้งชิดกันจนแออัดเกินไป - แบ่งโซนที่อยู่อาศัย 	<p>ขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยดี - มีการป้องกันและแก้ไขเวลาเกิดปัญหาน้ำท่วม - จัดโซนที่อยู่อาศัย ให้ไม่แออัดกันจนเกินไป/แบ่งโซนที่อยู่อาศัยโซนสีเขียว และโซนเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัยที่ชี้วัดว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาด้านที่อยู่อาศัย
<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ที่อยู่อาศัยมั่นคง - มีบ้าน มีรถที่พร้อม เป็นของตนเอง - มีที่อยู่ที่ดีสะอาดสบาย ไม่คับแคบ - อยู่ในชุมชนที่ดี อากาศดี ไม่มีมลพิษ/ไม่มีมลพิษ อากาศดี - ถนนหนทางสะดวก - สาธารณูปโภคเพียงพร้อม ได้แก่ ถนนหนทาง, น้ำประปา, ไฟฟ้า - มีเครื่องใช้ในครัวเรือนที่จำเป็นครบครัน - จำนวนบ้านในชุมชนไม่แน่นแออัดเป็นสลัม 	<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง - ทางโรงงานต้องมีความจริงจังในการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษของตนเอง - ดูแลแก้ไขปัญหามลพิษไม่ให้มีผลกระทบต่อบริเวณที่อยู่อาศัยและชุมชน - จัดให้มีสาธารณูปโภคเพียงพอกับคนในชุมชน ได้แก่ ถนนหนทาง, น้ำประปา, ไฟฟ้า - บริหารจัดการโซนที่อยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วนไม่แออัด
<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเจ้าของบ้าน/มีบ้านเป็นของตนเอง - ขนาดครอบครัวพอดี พ่อ แม่ ลูก/ขนาดครอบครัวเล็ก ไม่ใช่ครอบครัวใหญ่จนเกินไป - จำนวนสมาชิกเหมาะสมกับที่อยู่อาศัย - ที่อยู่อาศัยต้องสะอาด - อยู่ในสถานที่ที่มีอากาศดี ไม่มีมลพิษ - สภาพที่อยู่อาศัยสะอาด สบาย/ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนัก - มีเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือนครบถ้วน - สภาพที่อยู่อาศัยไม่แออัดจนเกินไป 	<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี - ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ให้ดีขึ้นและสะอาด - มีการจัดโซน บริเวณที่อยู่อาศัย ให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ และสิ่งที่ต้องการให้พัฒนา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ ที่ชีวิตว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนา ด้านสภาพเศรษฐกิจ
<p>หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ให้ครอบครัว ทำให้กินดีอยู่ดี - มีรายได้บุคคลที่มั่นคงและเพียงพอ - ส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน - ปรับค่าครองชีพให้เหมาะสม - ไม่มีภาระหนี้สิน - มีเงินออมไว้ใช้ยามขาดสน 	<p>หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - อบรมอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน - ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีงานทำ - ส่งเสริมอาชีพด้านการท่องเที่ยว - ควบคุมราคาสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่ให้สูงจนเกินไป - ส่งเสริมให้มีการออมในทุกครัวเรือน
<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนมีงานทำ ไม่ตกงาน หรือว่างงาน - มีหน้าที่การงานที่มั่นคง/การงานมั่นคง/การงานดี - มีรายได้สูง/รายได้ดี/มีรายได้ที่ดีกินดี - รายได้มั่นคง/รายได้แน่นอน/มีเงินเดือนใช้/มีรายได้เลี้ยงชีพ/ทำให้คนมีรายได้มีอาชีพ - เศรษฐกิจในชุมชนดี คนในชุมชนมีงานทำ - ไม่เป็นหนี้เป็นสิน - มีเงินเก็บไว้ยามแก่เฒ่า 	<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารเงินในครัวเรือนและส่งเสริมให้มีการออม
<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีอาชีพ หน้าที่การงานที่ดี และมั่นคง - มีฐานะการเงินที่ดี มีความพอเพียง/มีสภาพคล่องทางการเงิน - ไม่เป็นหนี้ - มีเงินเก็บไว้ใช้ในภายหลัง 	<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - อบรมให้มีอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อให้ใช้ชีวิตในปัจจุบันดีขึ้น - ส่งเสริมให้กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสภาพสังคม และสิ่งที่ต้องการให้พัฒนา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจัยด้านสภาพสังคมที่ชี้วัด ว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาด้านสภาพสังคม
<p>ขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน - เพื่อนบ้านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว - มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก - เด็กวัยรุ่นในชุมชนปฏิบัติตนดี/ ไม่มีกลุ่มวัยรุ่นซบถหรือ/ ก่อความสังคม/ไม่สร้างปัญหาให้สังคม - มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน - ไม่มีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนจนมากเกินไป - เด็กทุกคนในชุมชนได้รับการศึกษาภาคบังคับ - ครอบครัวอบอุ่น / ครอบครัวสมบูรณ์ 	<p>ขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้ทำร่วมกัน - ดูแลกลุ่มเด็กวัยรุ่นในชุมชนไม่ให้ก้าวร้าวและติดยา - ปราบปรามแหล่งอบายมุข การพนันและยาเสพติด - ควบคุมจำนวนคนย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ให้มีจำนวนเหมาะสม - สนับสนุนด้านการศึกษาให้เด็กในชุมชนทุกคน
<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน - อยู่ในสังคมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิต/ มีความปลอดภัยในชีวิต/มีความปลอดภัยในชีวิต ไม่มีโจร ไม่มีขโมย ไม่มียาเสพติด - ไม่มีแรงงานต่างถิ่นและต่างชาติย้ายเข้ามาอยู่มากจนเกินไป - เด็กๆ ทุกคนได้เรียนหนังสือจนจบภาคบังคับ 	<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - โรงงานมีมาตรการที่ดีใส่ใจชุมชน มีความจริงใจกับชุมชน - จัดให้มีสายตรวจ เพื่อความปลอดภัยในชีวิต ไม่มียาเสพติด ไม่มีโจรขโมย - ควบคุมแรงงานต่างชาติที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนให้ปฏิบัติตามกฎ - สนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กในชุมชน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยด้านสภาพสังคมที่ชี้วัดว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาด้านสภาพสังคม
<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกัน เพื่อรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว - มีระดับความปลอดภัยที่ดีในชุมชน/ปลอดภัยจากโจร ไม่มีผู้ร้าย - ไม่มีเด็กแว้นรวมกลุ่มกัน - เด็กๆ ได้รับการศึกษาทุกคน จนจบภาคบังคับ - คนในครอบครัวรักกัน/ครอบครัวอบอุ่น/มีพื้นฐานครอบครัวที่ดี 	<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนชุมชนเป็นจุดศูนย์รวมของคนในชุมชน - มีการพัฒนาระบบเคเบิลทีวีชุมชน เพื่อรับข่าวสารได้มากขึ้น - ช่วยดูแลกลุ่มวัยรุ่นที่ติดยา คีคคะนอง ไม่ให้ก้าวร้าว - ดูแลควบคุมเยาวชนไม่ให้ติดยาเสพติด - บังคับใช้ตามกฎหมายมากขึ้น เพื่อความปลอดภัยของคนชุมชน - พัฒนาเทคโนโลยีด้านการศึกษาให้ก้าวหน้า

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งที่ต้องการให้พัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ชี้วัดว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนาด้านสภาพแวดล้อม
<p>หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - สะอาด ไม่มีมลพิษ ไม่สารเคมี - ไม่มีโรงงานตั้งอยู่ใกล้ชุมชนจนมากเกินไป - ไม่มีฝุ่น ละออง จากระถางที่วางผ่านในชุมชน - มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด และเพียงพอ - มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่ดี ไม่มีกลิ่นขยะรบกวน - ตั้งอยู่ในที่ที่เดินทางสะดวก มีถนนหนทางสะดวก - การจราจรในชุมชนไม่ติดขัด/คมนาคมสะดวก 	<p>หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดูแลควบคุมสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด และปลูกต้นไม้เพิ่ม - ดูแลควบคุมการก่อสร้างโรงงานไม่ให้ใกล้ชุมชนจนเกินไป - ปรับปรุงถนนในชุมชนให้เป็นถนนคอนกรีต/ลาดยาง/ปรับปรุงถนนที่ชำรุดให้ดีขึ้น - ดูแลให้ชุมชนมีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ - มีระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยอย่างดี - บริหารการจราจรในชุมชนให้สะดวก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ที่ชี้วัดว่าคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนา ด้านสภาพแวดล้อม
<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมดี ไม่มีมลพิษ/อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีมลพิษ - อากาศดี ไม่มีมลพิษ - มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาด และเพียงพอ - มีระบบระบายน้ำดี ไม่ท่วมขัง - มีถังขยะในชุมชนให้เพียงพอ และเก็บขยะบ่อยขึ้น ไม่ปล่อยให้เน่า - มีรถยนต์สาธารณะให้บริการ สะดวกในการเดินทาง 	<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพของสิ่งแวดล้อม อากาศดี ไม่มีมลพิษ - หน่วยงานของรัฐควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหามลพิษ - ปรับคุณภาพของอากาศให้มีคุณภาพ ไม่มีมลพิษ - ควบคุมไม่ให้โรงงานปล่อยมลพิษออกสู่ชุมชน - ดูแล บริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้ / ดีกว่านี้ - ปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยการปลูกต้นไม้ - ชื้อที่ดินรอบนิคมฯ แล้วจัดพื้นที่อาศัยให้ชุมชนย้ายออกไปอยู่ที่ใหม่
<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - สะอาด ไม่มีมลพิษ - ไม่มีฝุ่น ละออง - ไม่มีเสียงดังรบกวน /เสียงไม่ดังจนเกินไป - น้ำในคูคลองไม่เน่าเสีย - มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาด และเพียงพอ - ไม่มีกองขยะเน่าเหม็นในชุมชน 	<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการควบคุมไม่ให้มีมลพิษรบกวน - ดูแลควบคุมไม่ให้มีปริมาณฝุ่นมากจนเกินไป - รณรงค์ให้ปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้นในชุมชน - มีระบบการกำจัดน้ำเสียที่ดี - บริการน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่มีคุณภาพและสะอาดให้กับชุมชน

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งที่ต้องการให้พัฒนา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย ที่ชี้วัดว่าคุณภาพชีวิตที่ดี	สิ่งที่ต้องการให้พัฒนา ด้านสุขภาพอนามัย
<p>หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - สุขภาพแข็งแรง/ร่างกายแข็งแรงดี - ไม่มีโรคภัย/ไม่เจ็บป่วย - มีสถานพยาบาลที่ใกล้ชุมชนและเพียงพอ - มีอาหารการกินที่ดี - ทุกคนในครอบครัวและเด็กๆ ในชุมชน ไม่ติดสุราและยาเสพติด 	<p>หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีบริการตรวจสุขภาพร่างกายฟรีแก่คนในชุมชน - จัดให้มีพื้นที่ออกกำลังกายในชุมชน - เพิ่มสถานพยาบาล และจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ - ให้ความรู้ถึงพิษภัยของสุราและยาเสพติดแก่คนในชุมชน
<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - สุขภาพแข็งแรง/ร่างกายแข็งแรง - ไม่มีโรคภัย/ไม่เจ็บป่วย - ทุกคนในบ้านมีสุขภาพที่ดี/คนในชุมชนมีสุขภาพดี - มีสถานพยาบาลอยู่ใกล้บ้าน - มีอาหารการกินไม่ขาดแคลน - คนในบ้านไม่ติดเหล้า ไม่ติดยา 	<p>จังหวัดสมุทรสาคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - หาวิธีการแก้ไขให้มีสารพิษ และมลพิษในอากาศ เพื่อไม่ให้ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของคนในชุมชน - ดูแล/บริหารจัดการด้านสุขภาพของคนในชุมชนให้ดีกว่านี้ - จัดให้มีบริการตรวจสุขภาพร่างกายฟรีแก่คนในชุมชน - มีหมอมารตรวจดูแลสุขภาพของคนในชุมชน
<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องไม่มีโรคประจำตัว - สุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง/สุขภาพร่างกายสมบูรณ์ - สุขภาพจิตใจดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส - มีสถานพยาบาลอยู่ใกล้บ้าน เดินทางไปได้สะดวก - เจ้าหน้าที่พยาบาล และหมอ มีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ 	<p>บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การได้รับบริการที่รวดเร็ว และมีบริการนอกเวลา - มีสถานที่ออกกำลังกายให้กับชุมชนทุกชุมชน - จัดตั้งสถานพยาบาลในชุมชนเพิ่ม - เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่พยาบาลและหมอให้เพียงพอ

ตารางที่ 8 สรุปปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ

ปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิต	
1. ด้านที่อยู่อาศัย (5 ตัวชี้วัด) 1.1 สถานที่ตั้งที่อยู่อาศัย มีความมั่นคงถาวร 1.2 ขนาดที่อยู่อาศัย เมื่อเทียบกับสมาชิกครัวเรือน 1.3 สภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย สะอาดและถูกสุขลักษณะ 1.4 เครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน (เช่น โทรศัพท์วิทยุ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น โทรศัพท์ ฯลฯ) 1.5 จำนวนที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่หนาแน่น และแออัดจนเกินไป	
2. ด้านเศรษฐกิจ (3 ตัวชี้วัด) 2.1 อาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน 2.2 รายได้จากอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน 2.3 การเก็บออมเงินไว้ใช้ในอนาคต	
3. ด้านสังคม (5 ตัวชี้วัด) 3.1 ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในชุมชน 3.2 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (มีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี) 3.3 จำนวนคนต่างถิ่นหรือต่างชาติไม่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนมากเกินไป 3.4 เด็กในครัวเรือนได้รับการศึกษาในภาคบังคับ 9 ปี 3.5 ครอบครัวมีความอบอุ่น	ประเมินค่าดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ
4. ด้านสภาพแวดล้อม (7 ตัวชี้วัด) 4.1 สภาพแวดล้อมในชุมชน ไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ 4.2 ความเพียงพอของปริมาณน้ำดื่ม-น้ำใช้ ในครัวเรือน 4.3 คุณภาพของน้ำดื่ม-น้ำใช้ ในครัวเรือน 4.4 คุณภาพอากาศบริเวณที่อยู่อาศัย 4.5 ระบบจัดการน้ำเสียของบริเวณ ที่อยู่อาศัย 4.6 ระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย/กากของเสีย อย่างถูกต้อง 4.7 การจราจรในชุมชนสะดวกไม่ติดขัด	
5. ด้านสุขภาพอนามัย (6 ตัวชี้วัด) 5.1 สุขภาพของหัวหน้าครัวเรือน 5.2 สุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน 5.3 สถานที่ตั้งของสถานพยาบาล 5.4 การให้บริการของสถานพยาบาล 5.5 สมาชิกในครัวเรือนได้อินอาหาร ที่ถูกสุขลักษณะ 5.6 สมาชิกในครัวเรือนไม่ติดสุรา หรือยาเสพติด	

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

คุณภาพชีวิตในมุมมองของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ คือ “การมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี สุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย มีสังคมที่ดี หน้าที่การงานดี มีมั่นคง และมีเงินใช้เพียงพอ” ซึ่งจะเห็นว่าไม่ได้แตกต่างจากที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ความหมายเอาไว้

ปัจจัยชี้วัดคุณภาพของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย, ด้านสภาพเศรษฐกิจ, ด้านสภาพสังคม, ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย โดยมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 26 ตัว ปัจจัยด้านที่มีจำนวนตัวชี้วัดมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (7 ตัวชี้วัด) เนื่องจากพื้นที่ตัวอย่างที่ทำการศึกษาเป็นพื้นที่ในเขตควบคุมมลพิษ กลุ่มตัวอย่างจึงให้ความสำคัญและคำนึงถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมากกว่าด้านอื่นๆ สำหรับปัจจัยรองลงมา คือ ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย (6 ตัวชี้วัด), ด้านที่อยู่อาศัย (5 ตัวชี้วัด), ด้านสภาพสังคม (5 ตัวชี้วัด) และด้านสภาพเศรษฐกิจ (3 ตัวชี้วัด) การที่กลุ่มตัวอย่างคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าด้านอื่นๆ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก มีการจ้างงาน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนอยู่แล้ว (รายละเอียดของตัวชี้วัดดังตารางที่ 8)

ดังนั้น ในการประเมินค่าดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละพื้นที่นั้น เพื่อให้ได้ค่าดัชนีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมที่สุด จึงควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิต ก่อนทำการประเมิน เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีลักษณะทางกายภาพและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548) *รายงานการศึกษา
โครงการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต*, กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538) *ประชากรกับการพัฒนา*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ. (2555) *ประกาศ
คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่องกำหนดเขตควบคุมมลพิษ*, จาก
<http://www.pcd.go.th/download/regulation.cfm?task=s6> [ค้นเมื่อ 5
ธันวาคม 2554].
- กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554) *ดัชนีชี้วัดที่
สำคัญของประชากรและที่อยู่อาศัย สำนะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.
2533 และ พ.ศ. 2543 (ทั่วราชอาณาจักร)*, จาก
http://service.nso.go.th/nso/data/data/data05_3.pdf [ค้นเมื่อ 5
ธันวาคม 2554].
- นิตยา ภูแสนธนาสาร. (2548) *กฎระเบียบทางสิ่งแวดล้อม*, กรุงเทพฯ: ภาควิชา
วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญสม หรรษาศิริพจน์. (2535) *คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม*, กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Berg, B. L. (2007) *Qualitative research methods for the social sciences*
(6th ed.), Long Beach: California State University.
- Campbell, A. (1976) *Subjective measures of well-being*, American
Psychologist.

Sharma, R.C. (1988) The Meaning of Quality of Life, In R.C. Sharma, editor,
Population, resource, environment and quality of life, New Delhi:
Dhanpat Rai and Sons.

World Health Organization. (1993) *WHOQOL study protocol*. WHO.

Information Technology, Innovation and Value Creation as Business Competency in Thai SMEs

Phoomhiphat Mingmalairaks, Ph.D.¹

Konrad Peszynski, Ph.D.²

Suthep Nimsai, Ph.D.³

Abstract

This study reports on the application of information technology and innovation that has created value through core competency enhancement in Thai medium sized companies looking at companies in Para Wood industry. The overall research is to investigate the technological, organizational and environmental factors that contribute to the perceptions of successful implementation of innovation management in Thai medium sized companies. This study uses a qualitative approach and the face-to-face interview method as it allows the researcher to explore in-depth perceptions, ideas and contributions of the interviewees. This study will be helpful for Thai medium sized companies to strengthen themselves and enhance value creation from within their organization. This study also provides a better understanding in identifying the performance of

¹ School of Management, Mae Fah Luang University, 333 Moo 1 T. Thasud,
A. Muang Chiang Rai 57100 e-mail: drphoom@gmail.com

² School of Business IT and Logistics, RMIT University, Melbourne, Australia
3000 e-mail: konrad.peszynski@rmit.edu.au

³ School of Management, Mae Fah Luang University, 333 Moo 1 T. Thasud,
A. Muang Chiang Rai 57100 e-mail: suthep.mfu@gmail.com

Thai medium sized companies in relation to technological, organisational, and environmental factors; and the impact of these factors on innovation and performance in improving business success. This paper reports on some initial findings.

Keywords: Information technology / Innovation / Core competency

Introduction

This paper reports on a case study on the use of information technology and innovations on value creation through core competency enhancement in Thai medium sized companies looking at companies in Para Wood industry. The 1997 economic crisis had a significant impact on nearly all Asian countries (Krugman 1998; Pempel 1999). Neil et al. (1998) noted that from July 1997, the most serious impacts began with the currency collapse in Thailand and that this crisis affected many countries in East Asia, with Indonesia being the most severely affected. This unexpected crisis led to severe, unforeseen and sudden impacts not only in the financial corporate sector but also significantly in society, with many households enduring the loss of jobs, wages and dignity (Maitree, 1999).

Following the economic crisis, Thailand encountered financial and economic management problems, as well as operational efficiency problems in various organizations. Net capital inflow of the country soared, overvaluation of the Thai Baht occurred, foreign investors flooded the market, and businesses closed down (Radelet & Sachs, 1998). Even worse, present political issues in Thailand are causing severe economic problems to the country (Dittmer 2008). The Thai government attempted to help business enterprises in addressing these

problems and to help them avoid collapse. The government has also been trying to support new businesses, especially the establishment of Small and Medium Enterprises (SMEs) to help boost the economy of the country (Deyo & Brockport, 1998; Soonthornthada & Sevilla, 2000). Many new organizations have been established, but these new organizations lack experience in efficient management in this competitive era, hence the importance of helping establish efficient and effective management systems. Adoption of IT and the ability to utilise the IT will enhance the performance capability of the organisation and it will lead to a core competency of the organisation.

This paper focuses on the vital contribution that Thai medium sized companies make to the development of business in Thailand through innovation and Information Technology (IT) adoption and business competency. The Parawood industry was used as a case study in this paper to investigate how technology, IT, and innovation have impacts on the Parawood businesses and the industry. Whilst the emergence of Parawood has been internationally accepted and they were considered as an environmentally friendly wood that were used worldwide to produce furniture products as they took finished and stains easily (Usubharatana et al., 2013). Furthermore, Thailand is one of the major countries and world's leaders in Parawood furniture exporting country (Usubharatana et al. 2013). Medium-sized companies are more labor-intensive and potentially can lead to a more efficient allocation of resources (Ameida et al., 2000). According to Asasen et al. (2003), SMEs remain the largest source of domestic employment in most developed countries, and of non-agricultural employment in virtually all developing economies. If the efforts to accelerate the industry are made in the right direction, the efforts would then be helpful to

upgrade the diversification and linkages among the regional economies as well as the country (Asasen et al., 2003). Hence, this research will explore how Thai enterprises can increase business value within their organization, based on their approach to value creation through their core competency enhancement with Information Technology (IT) and innovation. The data generated from this study will enable an evaluation of the validity of a conceptual framework, which has been developed in a western context and applied to Thai medium sized companies.

Review of Literature

Technology refers to the actions that an individual performs on a object with or without using a mechanical device in order to make some changes in that object (Perrow, 1967). Technology also refers to the implication of scientific knowledge that enables manipulation of human surroundings for the practical purpose of meeting human desire (Haines & Sharif, 2006). In addition, the term technology is also used to refer to the stock of knowledge that are developed or created with all industrial techniques available at a given time (Nieto, 2004). According to Mintzberg (1979, p. 249), "technology is clearly a major factor in the design of organization structure". He also points out that, according to John Childs, "the term technology is employed in almost as many different senses as there are writers on the subjects" (Mintzberg, 1979, p. 249). Entrepreneurs appear to have an awareness of the benefits of adopting technology into the operation of business, in order to gain an advantage for their business (Prahalad & Hamel, 1990). Thus, better performance of operations can be

achieved. Information technology is a subset of these technologies where the base operations are computer-based (Tornatzky & Fieischer, 1990).

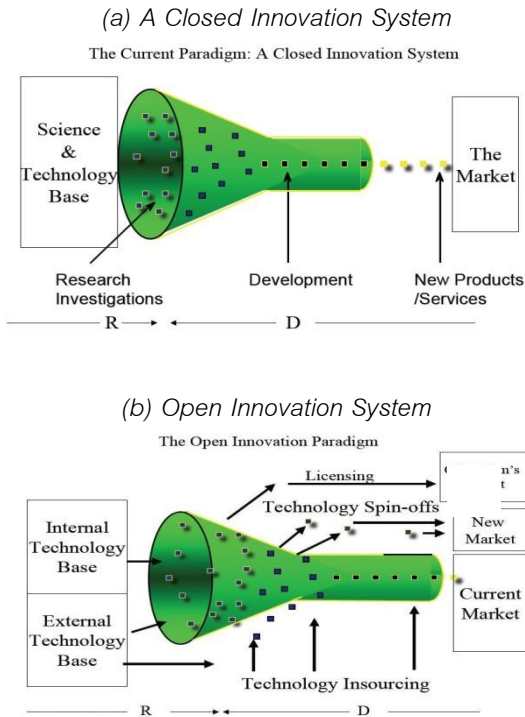
Roberts (1991) details the characteristics of technological entrepreneurs, and notes they are indeed different from general entrepreneurs because technological entrepreneurs tend to perceive a need to use technology in the organization and recognize its importance (Cardullo, 1999). Halachmi and Bouchaert (1994) classified technology into the following:

- Organisational Technology (traditional) - formal job descriptions, 'chain of command' lines of communication or organizational charts and accrued knowledge of people from previous generations (Mintzberg, 1979);
- Actual Technology (engineering technology)-tangible technology such as machines, skills, tools and other equipment (Mintzberg, 1979);
- Technology (Information Technology-IT) - to control an intensive use and level of sophistication of work processes (Perrow, 1967; Perrow, 1986; Thompson, 1967; Woodward, 1965).

Gatingnon et al. (2002) claimed that innovation is a broad concept involving people, processes, technology, and studies. From a micro perspective, Gaynor (2002) suggests that innovation is a management discipline that focuses on the organization's mission, searches for unique opportunities, and determines whether they fit the organization's strategic direction. Furthermore, innovation defines measures of performance success and continually reassesses opportunities for organizations to improve their business performance (Gaynor, 2002). Innovation can be anything that is new to the organization and is therefore important for businesses for sustainability

and competitive advantage. It is typically beneficial if the innovation is useful for the organization.

Two models of innovation were developed by Chesbrough (2003) for managing industrial research and development: a closed innovation paradigm (figure 1; a) and an open innovation paradigm (figure 1; b). In a closed innovation paradigm, it is suggested that many research projects are internally conducted for the development of products, processes, or services to ensure that they are well aligned to the customers' needs. Then, only well-developed projects will enter a market, and mostly for existing markets. In the open innovation paradigm, many research projects are conducted for development of products, processes, or services. They are from both internal and external sources. The knowledge, or projects, that are developed from outside can then be combined with internal research and development (R&D) or solely used depending on the appropriateness and suitability of industry. The projects will then enter to either an existing market only; or to new markets only; or to both existing and new markets. The two paradigms serve different purposes depending on the industry (Chesbrough, 2003). IT has been a key innovative technology that is itself an innovation but is also a catalyst to the development and adoption of other new technologies (Thong & Yap, 1996).

Source Chesbrough (2004)

Figure 1 Closed Innovation System and Open Innovation System

Even though innovations are popularly adopted in response to changes in internal and external environments (Damanpour & Evan, 1984), the adoption of innovation is intended to contribute to performance or effectiveness of organizations, and specifically Thai medium sized companies in this study. It is conceived to encompass the initiation, development, and implementation of new ideas or behaviours. Organisations can either purchase or develop the

innovation (Damanpour & Evan, 1984) upon the availability and capability of human resources, facilities, equipment, and financial ability to support.

Innovation has been conceptualised in many ways and studied from several perspectives (Damanpour & Evan, 1984). For example, open innovation (Chesbrough, 2003); organizational change and innovation processes (Poole et al., 2000); and innovation in SMEs (Nicholas & Abby, 2005). Schumpeter (1939) distinguished five different types of innovation which include: (1) new products; (2) new processes (technological process innovation and organizational innovation); (3) new sources of supply; (4) the exploration of new market; and (5) new ways to organize business. In new ways to organise business, the focus is on the customer, being ahead of competitors, and new operational principles, including the use of the Internet to conduct business (Kovacic, 2004). New and existing technologies such as IT and new innovations adopted by an organisation can strengthen the competency of the organization and effectively foster growth and sustainability (Boon & Van der Klink, 2001; Prahalad & Hamel, 1990). Hamel and Prahalad (1994, p. 197), argue that “core competencies are the gateways to future opportunities”. A core competency has: consistency throughout the entire enterprise; source of competitive differentiation; and difficulty for competitors to imitate. Most enterprises have between one and three core competencies which underpins their competitive advantage (Prahalad & Hamel, 1994).

These competencies and their relationship to the use of IT and other technologies in innovation adoption can be seen as being interrelated. Tornatzky and Fleischer (1990) developed a framework that

explores organizational, technological, and environmental factors; some researchers refer this framework as TOE or OTE. However, this paper recognises as OTE framework. Firstly, the organisational factors, or context, are defined because an organisation itself provides a rich source of structures and processes, for example, organisation structure, size, management style, and human resources. Secondly, the technological factors refer to tools, machines, skills or equipment that an organisation operates with. Lastly, environmental factors refer to the external environment that affects the operation of a firm. This model was developed and successfully used in the western countries such as European countries, some Asian countries such as China and Taiwan, and Australia. The author then attempted to apply this model in the Thai context. The interrelationships can be seen in Figure 2.

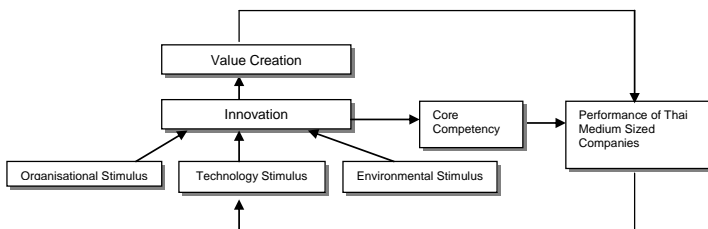

Figure 2 Research Framework using OTE

In this paper, the importance of the technological factors, notably IT, are compared with organizational and environmental factors to understand whether they are important in the creation of innovation and value creation for

Thai medium sized companies. The value proposition of the research is that the adoption of technology such as IT encourages innovation and this, in turn, enhances value creation and improves sustainability of the business. However, the Thai medium sized companies will have to encourage themselves and continuously find new technologies to support their operation to be able to compete with other competitors in this fierce competition and information technology era.

Research Methodology

This paper uses a qualitative approach (Silverman, 1985) to answer the research question: what are the technological, organisational, and environmental factors contributing to the perception of successful implementation of innovation in Thai SMEs? According to previous studies on Thai medium sized companies, there has been little research exploring value creation (Deyo & Brockport, 2000; Wiboonchutikala, 2001). This research will be helpful for Thai medium sized companies to enhance value creation using IT and technology from within their organization.

An interview schedule was created using the literature, conceptual framework and research question as a guide. As previously mentioned, this model was adopted in the western countries such as European countries, and Australia, a pretest of the interview questions (Converse & Presser, 1986; Silverman, 1985) was undertaken prior to the interviews taking place with owners of Australian medium sized companies and owners of Thai medium sized companies. They had a clear understanding of all questions and only minor changes were made to the interview questions. All

interviews were digitally recorded with the permission of the interviewees and the interviewer also took notes. The face-to-face interview method was used because it allowed the researcher to explore in-depth perceptions, ideas and contributions to obtain information from the interviewees. Each interview lasted approximately one and a half hours and they were conducted in Thai and translated into English for analysis (Minichiello et al., 1995).

Having approached the Director of the Industrial Cluster Development Division in the Ministry of Industrial of Thailand, suggestions were provided regarding many changes in the Thai Industry Estate and the characteristics of Thai medium sized companies over the last ten years. It was suggested that the possibility of obtaining information from Thai medium sized companies in the Industrial Estates of Thailand would be difficult because medium sized companies were fading away from the Industrial Estates of Thailand with reasons such as cost of location, cost of transportation, convenience of location, and new industrial development policies occurring in the last ten years. Therefore larger corporations relocated themselves in the Industrial Estates of Thailand instead of the medium sized companies. Originally, this paper planned to conduct a study in the Industrial Estates of Thailand. However, the Director suggested focusing on clusters, which would be more appropriate and productive for the research question. Amongst various industry clusters that were suggested by the government agency: the Para Wood Cluster was chosen in this study. The researcher then focused on medium sized companies.

Case studies (Yin, 2003) were adopted as they accept and encourage multiple methods of data collection procedures. In this study, the target population is focused on the Para Wood Industry as they are one of the clusters recommended and two companies are recruited by the Ministry of Industrial of Thailand to learn how they achieve value creation through innovation in business. The interviewed were recorded digitally and transcribed. Theme coding was used for the data analysis, according to the processes outlined in Miles and Huberman (1994).

A Case Study of Para Wood Industry in Thailand

Para wood is derived from the rubber tree (Kind, 2006) and used to manufacture furniture. Para is a tree of major economic importance because it can also produce latex, the primary source of natural rubber (Chanagant, 1997; Gazo & Quesada, 2005; Kind, 2006). Para wood has been used to replace other types of woods and involved in the furniture industry for more than 30 years due to the shortage of natural resources and deforestation problems (Chanagant, 1997; Gazo & Quesada, 2005; Supadarattanawong & Rodkwan, 2006). Most Thai Para wood furniture manufacturers are located throughout the country and the biggest locations are in the Chonburi province. Nowadays, this industry faces many obstacles including high wage rates and more competition in export markets. Major international competitors are mostly from China and Vietnam because they can produce Para wood products at lower costs and sustain cheaper operations. The environment is competitive and the business operations have to be cautious otherwise customers can switch to

competitors easily. Two companies of this typical industry are examined in this report.

Case 1: PWD Co., Ltd.

PWD Co. Ltd. had been operating in the industry for 12 years and was one of the major leaders in the Thai Para Wood Industry. Mr. K is the owner of the business and had gained significant business experience before he started this business. The following themes were identified as being of significance during the discussion, which also follow the OTE framework (Tornatzky & Fleischer, 1990).

1.1 Technology

Technology was an important part of the business. These technologies included traditional technologies (Dario et al., 1995), engineering technologies (Hutchins, 1999; Modica et al., 2001), and information technologies (Davenport & James, 1990; Davis, 1989) to support business processes. The finding revealed that PWD utilised traditional technology, which was the knowledge of local people from the previous generation. The traditional knowledge was used in PWD and adjusted with the present engineering technology such as for the wood sanding process. In addition, PWD invented machines themselves based on car technology because car technology was not too complicated and parts of car materials were at economy. At PWD, IT was fully utilised for new model development, designs, trends, and business contacts reasons. It could be seen that the adoption of technology and IT led to benefits to PWD resulted in cost reduction, operational time reduction, punctuality, accuracy, and high quality of productions.

1.2 Innovation

Innovation was identified in various categories (Gatignon et al., 2002; Gaynor, 2002). It was emphasised by the PWD business owner as being important nowadays and could be broken into the following categories: technological stimulus, organisational stimulus, and environmental stimulus.

A technological stimulus was defined in terms of the utilization of technologies in the organisation. The result of utilising technologies that benefit the organisation demonstrates how technologies were being used. Technological factors were considered one important factor in all businesses at present and it was cited by Porter (1985) in Sharif et al. (2006; p.107) that “technological innovations could have important strategic implications for individual companies and could greatly influence industries as a whole”. Mr. K argued that “quality creates technology that could be adjusted and adapted within our industry at low cost.” Mr. K implied that he was not concerned only to utilise technology, but also to utilise technology with quality. PWD had their own R&D for machines and they invented the machines themselves. The competitive advantage of PWD was with their R&D on machines. According to the open innovation system developed by Chesbrough (2003), PWD did not have only R&D internally, but also combined R&D externally as PWD designs own technology based on car technology. The major reason that car technology was used as a master machine design because parts and materials for replacement could be found easily in local area. Technologies being used at PWD had provided benefits to the company (Prahalad & Hamel, 1990). They allowed PWD to use them in several functions and at a lower cost compared to purchasing

ready-to-use technologies. PWD had adopted technologies into their company, which included traditional technology by applying prior generation's knowledge with the present generation of equipment or machines, engineering technologies by producing its own machines or equipment, and IT by utilising computers and related communication devices to take most benefits of them. The adoption of technologies by PWD demonstrated in its operational process and waste reduction. PWD had a high concerns in utilising the right machines for his products while achieving high productivity at high quality and at lower cost. PWD regularly sought information for new invention of machines around the world and compare the price, and received the cheap machines with high performance. Some machines were even invented locally at PWD by their research team after investigate the new models from other countries to lower the cost of machines down. The machines being invented and used at PWD could separate parts and recombine with the new one. The machines were reliable and compatible (Tornatzky & Fleischer, 1990) as they were passed through PWD's R&D before they were used for manufacturing.

Organisation was one key area of the management perspective (Poole et al., 2000; Prahalad & Hamel, 1990). Technology transfer, knowledge sharing, skills and problem solutions for problems sharing could help organisation to eliminate cost and overcome problems effectively. Culture came through as one aspect to be considered. People living in Chonburi province were from multi-culture and a combination of Buddhism, Christians and Islamic people. PWD realised that to organise people with

different cultural backgrounds to work together was a critical aspect (Prahalad & Hamel, 1994).

The important environmental stimuli in the Para Wood Industry were competition intensity and information intensity. Competition was not only from competitors within the country, but also from other countries, particularly China and Vietnam. These competitors could produce Para wood products at a cheaper cost. According to the utilisation of IT in PWD, IT was utilised for new design development, finding new trends, and was used for customer contacts.

The three stimuli (OTE) impact on the innovation of the organisation (Tornatzky & Fleischer, 1990), as shown by PWD Co., Ltd. Technological factors, organisational factors, and environmental factors highlight good operations within PWD. The three factors (OTE) provided a core competency to PWD Co., Ltd (Prahalad & Hamel, 1990; 1994), by successful and enhanced performance in their manufacturing processes. In addition, the adoption of IT in PWD helped enhance and facilitate PWD's capabilities to advance their communication ability and retrieve information to be able to compete with other competitors in the fierce competitive environment. The adoption of IT by PWD was new to the company. It was an IT innovation and it could be referred to as the processes of innovation and new ways to organise business as also mentioned in Schumpeter (1939).

Case 2: CC Co., Ltd.

After 20 years of experience in the industry, Mr. C decided to invest in a business on his own in the Para wood industry. He left a company with a big

debt burden and tried to find ways on his own in operating a business. He started his business, CC Co, Ltd., in 2003 and his business had been growing continuously.

2.1 Technology

The adoption of technology for innovation (Cardullo, 1999) was also seen at CC Co., Ltd. Mr. C adopted only engineering technologies (Mintzberg, 1979) and IT (Perrow, 1967; Woodward, 1965) for his operations. Mr. C stated that this was because he did not have a technological background but he would like to ensure that the adopted technology would fully benefit the operations of his business. In addition, Mr. C operated his Para Wood business based on his experience of the industry. Mr. C did not know deeply about the term 'technology'. He realised that if he could not invent a machine by himself, or borrow from other people, then he could buy the machines. He preferred using purchased technology because he could ensure that they could be fully functioned according to their life-time. He also realised that warranty, maintenance, and after-sales-service come with the purchased machines. Mr. C explained further that it was worth investing in machines for the operation of his business as he elaborated that "You cannot borrow machines from other people every time when you need them for your work. What if the machines are not available at the time you need? What are you going to do if you break their machines? There are many other questions coming up. I then decided to purchase the machines myself. I will find additional orders to utilize the machine. I will not stop. I think it is worth to invest for machines". According to Mr. C, the CC Co., Ltd. had employed

only engineering technology (Mintzberg, 1979) and some IT technology (Davenport & James, 1990; Perrow, 1967). Traditional technology (Dario et al., 1995) had not been used in his company.

2.2 Innovation

Mr. C did not know much about innovation but he realised that innovation was important. He understood that using new and modern machines would benefit to the company and they were considered to be innovation. Therefore, he adopted the idea of innovation. He explained that he had attempted in every way to have work refined for better performance. Thus, time and cost reductions were achieved in his operations. He tried to transfer his experience and knowledge to his workers through training at work. Mr. C further explained that CC saved man-power and also produce quality products because all the products are controlled and produced by the machine. In Case 2, the findings demonstrated that CC was aware of the importance of innovation that could positively impact his manufacturing process (Prahalad & Hamel, 1990; 1994).

Mr. C concerned about the utilization of technology in his organisation (Cardullo, 1999). He realised that technologies would ease his manufacturing operation, save money and manufacture products at a high quality (Tornatzky & Fleischer, 1990). At the interview process, Mr. C suggested that good technology should help the manufacturing to save time and save cost. He also argued, "pieces of woods need to be standardised. All products had to be accurate and reliable to satisfy customers", Mr. C noted. It was appeared that designs and engineers chosen to work in his manufacturing firm were well suited as the machines, tools, skills, and equipment are specific for

manufacturing tasks. They are then considered to be functional, reliable and usable (Tomatzky & Fleischer, 1990). These machines however brought him benefits and advantages related to the quality of products and cost reductions as a result (Pralhad & Hamel, 1994). In summary, CC Company had adopted engineering technologies by utilising the ready-to-use machines and equipments. The adoption of these engineering technologies contributes to the innovation of better operational processes in his company.

Mr. C also realised the importance of organisational factors (Poole et al., 2000). He mentioned many organisational factors including the size of the organisation, performance, management style, finance and investments, and cultural and HR factors during the interview (Damanpour & Evan, 1984). CC is a small organisation and was started in 2004 in a very small size. Then CC was expanded its manufacturing site two years after the business was started. CC had both men and women employees. Mr. C managed the business as family like and the organisational structure was very simple. The products were produced by passing through the lines and all employees had their own responsibility at the lines. In Case 2, Mr. C did not want a large organisation and Mr C kept number of employees at his business below 100 people. He was concerned that size impacted the quality of management and quality of productions at the same time (Damanpour & Evan, 1984). He kept his management style as simple as possible as he explained that too formal was too difficult to manage (Roberts, 1991).

With the intensity of competition and IT utilization (Boyatzis, 1982), businesses struggle to survive. Mr. C transformed himself from an employee

of one big organisation into an entrepreneur and has tried to find ways for his business (Prahalad & Hamel, 1994). The IT environment was one of the factors that is of a concern to Mr. C. He understood that IT grew rapidly and it was important to address this. Even though he was not familiar with IT, his wife was. His wife helped identify many ways to respond to orders by utilising IT (Damanpour & Evan, 1984). As mentioned by Mr. C, he could identify business competition and he found ways to compete with competitors in this fierce competitive era. To be able to survive, he understood that the adoption of technology, IT and innovation was important (Davenport & James 1990). Without acknowledging the importance of technology, IT and innovation, his company could fall behind his competitors. Therefore, Case 2 confirms the importance of the OTE factors that could lead to innovations in CC Co, Ltd. The innovations could then be strengthened and developed into core competencies for CC Co, Ltd. It could be concluded that Case 2 had process innovation and new ways to organise business innovation by utilising IT. However, the IT in Case 2 was defined in terms of computers and its applications, such as the Internet. However, a comparison of these two companies was provided in the table 1.

Table 1 Comparison between Case 1 and Case 2

	Case 1: PWD Co., Ltd.	Case 2: CC Co., Ltd.
Technology	Employed traditional technology, engineering technology, and utilise of IT technology.	Employed high engineering technology and utilise parts of IT technology.
	Regards the importance of technologies	Regarded the importance of technologies
Innovation		
- Technological	Studied, learned and adjust technologies for local usage and suitable for its manufacturing adaptability.	Invested in reliable engineering technology.
	Regarded the importance of technological factors	Regarded the importance of technological factors
- Organizational	Developed own organization culture, system, and transferred knowledge amongst people from within organisation and outside.	Developed own organization culture, system, and transferred knowledge amongst people from within organisation and outside.
	Regarded the importance of organizational factors	Regarded the importance of organizational factors
- Environmental	High competition intensity both locally and internationally.	High competition intensity both locally and internationally.
	Fully utilised IT.	Part of IT had been utilised.

Comparing to Chesbrough (2003) in relation to the Para Wood industry, the open innovation model was followed. R&D from the organisation in

Case 1 demonstrated the ability to combine external R&D with internal R&D to develop and invent new machines for appropriate use within the organisation. Case 2 also adopted an open innovation system into its organisation as CC Co, Ltd. was use 'plug and play' technology to ensure accuracy and reliability of products in its organisation (Tornatzky & Fleischer, 1990). Table 1 demonstrates the differences between Case 1 and Case 2 in comparing the types of technologies they utilise, the innovations of their organisation and the environment of their business (Damanpour & Evan, 1984).

The innovations that was seen in Case 1 includes reducing waste, operational process innovations, managing human resources in order to obtain greater productivity from the performance of their employees, and the use of internet and IT to facilitate their business (IT innovation). In Case 2, operational process innovations and managing human resources could be seen. According to Schumpeter (1939), innovations of both cases are "new processes" (technological process innovation and organizational innovation) and new ways to organise business to focus on the customers, being ahead of competitors, and new operational principles, including the use of the Internet to conduct business (Kovacic, 2004).

In identifying core competencies (Vic & and important factors in a corporation, both cases have potential access to the market; they can make a significant contribution to the perceived customer benefits to the end product; and they have their own management style that makes it difficult for competitors to imitate (Prahalad & Hamel, 1990). According to Table 1, both Case 1 and Case 2 had adopted technologies and innovations to facilitate their operations. These innovations refered to the invention of new machines in Case 1 to

facilitate the operational processes of the company and the utilisation of ready-to-use machines in Case 2 to ease facilitating the operational processes in the CC company. Their adoptions were effective because the results turned in a better performance (Lin & Chen, 2007) and that could be demonstrated in their achievements, number of sales and cost reductions. In regards to technology, Case 1 employed traditional technology, engineering technology, and IT technology (Thong & Yap, 1996). They regarded these technologies as well suited with the size of the organisation and management style (Damanpour, 1992). Case 2 employed engineering technology and utilised parts of IT technology. Both cases referred to the importance of technologies. In regards to innovation, three factors were highlighted. Education about technological factors was raised in Case 1, and Case 2 adopted the ready-to-use technology, as they were reliable and functional. Both cases agreed on the development of their own organisational culture and continually improve themselves according to the rapid changes of markets and environments. In addition, both cases agreed on the importance of IT adoption and realised that cautious strategic management is required for their businesses to survive in this fiercely competitive environment. In regards to organisational factors, according to the case studies, the size of the organization should not exceed 100 people in order to avoid conflict within the organisation. Human resources were considered as one important factor that is found in this study because Thai's tend to achieve a higher level of education. Thus, they wanted to get good jobs and less people therefore want to work in the hard labour market. Training had to allow workers to develop good skills and practises. In this case, workers felt confident to undertake tasks allocated to them. In addition to environmental

factors, high competition intensity could be seen in almost all industries. This was addressed by Mr. K in the interview. "In Para Wood industry in Thailand, it is in a declining stage. The competition condition creates a difficult environment as a barrier for new entries to get into the industry while existing companies find themselves difficult to get reliable orders from customers". The major competitors were not just from Thailand, but also internationally. Customers could find products at a cheaper price. IT intensity was another important environmental factor at present. Most companies utilised IT for communication, facilitating management, and searching for information. Without utilising IT, they could fall behind their competitors.

Discussion

In summary, the adoption of technologies and innovations of both companies had developed substantially in the current global business environment and this has resulted in the rapid pace of technological change leading to an increased frequency of radical innovations being used in organisations today. Within this context, understanding the origin of value creation is important and it needs to be further explored, especially for medium sized companies in a developing country such as Thailand. The result of the study highlights the technological, organisational and environmental factors and the contribution to the perceptions of successful implementation of innovation management in the Para Wood industry.

The case studies demonstrate that businesses in this highly competitive and IT-driven environment should focus on their core competencies. On the other hand, Information Technology and Innovation were

considered that they could be value creation to the Thai SMEs. Whilst the Thai SMEs emphasised and used appropriately, they could operate their business at profit level and ahead of their competitors in this fierce competition era. Financial factors alone could not contribute to a truly successful organisation. Various factors need to be considered. An adoption of innovation is proposed in this paper where innovation comprises of organisational factors, technological factors and environmental factors. These three factors then generate core competencies of the organisations. The practical implications for businesses, particularly medium sized companies, are:

- Keep organisation small as possible [at optimum size] (Damanpour & Evan, 1984) as agreed by both companies. Larger organisations tend to generate associated problems such as conflicts with internal laws and policies, management problems and the ability to operate business.

- Organisational cultures are required in order to provide a good environment for people with different backgrounds to work in the same organisation.

- Work is reported directly to the owner as medium sized companies are not big organisations (Drucker, 1998).

- IT, technology and innovation adoption should be a high priority for owners or managers of medium sized companies (Thong & Yap, 1996).

- Find internal strengths from the proposed three factors (OTE) to generate core competencies within the organisation (Prahalad & Hamel, 1990).

From the findings of this study, the researcher found that value creation from both cases were created in each organisation and were

internally beneficial for their businesses as they helped both organisations to reduce wastes and improve operational efficiency.

Future research should explore other industries within Thailand, such as Foods, Handicrafts, and OEM industries. Furthermore, future research could focus on the other two categories of medium sized companies, which are service and trading (wholesalers and retailers) by utilising the framework to provide the Thai government information to understand characteristics of Thai medium sized companies and their actual needs. This information will assist the Thai government to develop appropriate policies, support Thai industries (Dittmer, 2008; Soonthornthada & Sevilla, 2000) and help Thai medium sized companies to survive, particularly in this fiercely competitive era.

References

- Ameida, J., M. Hay, and J. Spienza, Growth through Internationalization: Patterns among British SMEs. *Frontiers of Entrepreneurship Research*. 2000, Babson College.
- Asasen, C., K. Asasen, and N. Chuangcham, A Proposes ASEAN Policy Blueprint for SME Development 2004-2014. 2003.
- Boon, J. and M. Van der Klink, 'Scanning the concept of competencies: how major vagueness can be highly functional'. 2nd Conference on HRD Research and Practice across Europe, University of Twente, Enschede, January, 2001.
- Boyatzis, R.E., *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. 1982, New York City, NY, USA: Wiley.

- Cardullo, N.W., Technological Entrepreneurism. Enterprise Formation, Financing and Growth. 1999, Hertfordshire, England: Research Studies Press Ltd. 447.
- Carol Yeh-Yun, L. and C. Mavis Yi-Ching, Does innovation lead to performance? An empirical study of SMEs in Taiwan. Management Research News, 2007. 30(2): p. 115 - 132.
- Chanagant, P., Comparative Advantage Analysis of Parawood Furniture and Parts Production and Exportation of Thailand, in Graduate School. 1997, Kasetsart University: Bangkok (Thailand).
- Chesbrough, H.W., Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. 2003: Harvard Business School Press.
- Converse, J.M. and S. Presser, Survey Questions: Handcrafting the Standardized Questionnaire. 1986: Sage Publications Inc.
- Damanpour, F. and W.M. Evan, Organizational Innovation and Performance: The Problem of Organizational Lag. Administrative Science Quarterly, 1984. 29: p. 392-409.
- Damanpour, F., Organizational Size and Innovation. Organization Studies, 1992. 13(3): p. 375.
- Dario, P., et al., Non-traditional technologies for microfabrication. Journal of Micromechanics and Microengineering, 1995. 5(2): p. 64-71.
- Davenport, T.H. and E. James, The New Industrial Engineering: Information Technology and Business Process Redesign. 1990.
- Davis, F.D., Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. MIS Quarterly, 1989. 13(3): p. 319-340.

Deyo, F.C. and S. Brockport, The 'New Developmentalism' in Post-Crisis Asia:

The Case of Thailand's SME Sector. *Asiaweek*, 1998. 10(15/99).

Dittmer, L., Asia in 2007. *Asian Survey*, 2008. 48(1): p. 1-4.

Drucker, P.F., Management's new paradigms. *Forbes*, 1998. 162(7): p. 152-177.

Frederic C. Deyo and SUNY Brockport, The 'New Developmentalism' in Post-

Crisis Asia: The Case of Thailand's SME Sector, in *Into the 21st*

Century: Challenges for Hong Kong and the Asia-Pacific Region.

2000: Chinese University of Hongkon.

Gatignon, H., et al., A Structural Approach to Assessing Innovation: Construct

Development of Innovation Locus, Type, and Characteristics.

Management Science, 2002. 48(9): p. 1103.

Gaynor, G.H., Innovation by Design: What it Takes to Keep Your Company on

the Cutting Edge. 2002, New York, NY: AMACOM American

Management Association.

Gazo, R. and H.J. Quesada, Competitive Strategies of Furniture Manufacturers.

FOREST PRODUCTS JOURNAL, 2005. 55(10): p. 5.

Haines, J.D. and N.M. Sharif, A Framework for Managing the Sophistication of

the Components of Technology for Global Competition.

Competitiveness Review, 2006. 16(2): p. 106-121.

Hutchins, J. The development and use of machine translation systems and

computer-based translation tools. 1999.

Kind, K., The Asian Influence: An Analysis of Trade Flows Between the United

States and Thailand in the Home Furnishings Industry. *Globalization*

and East Asia: Opportunities and Challenges. 2006.

- Krugman, P.R., What Happened to Asia? 1998: Audiovisual Centre, University of Auckland.
- Maitree, W., The Needs and Characteristics of Sample of Micro and Small Enterprises in Thailand. 1999.
- Minichiello, V., et al., In-depth Interviewing: Principles, Techniques, Analysis. 1995, South Melbourne: Longman.
- Mintzberg, H., The Structuring of Organizations. 1979, Englewood Cliffs, NJ: Prentice -Hall.
- Modica, G., A. Gal, and H.M. Jamil, The Use of Machine-Generated Ontologies in Dynamic Information Seeking. LECTURE NOTES IN COMPUTER SCIENCE, 2001: p. 433-448.
- Nicholas, O.R. and G. Abby, Innovation in SMEs: the impact of strategic orientation and environmental perceptions. International Journal of Productivity and Performance Management, 2005. 54(2): p. 81 - 97.
- Nieto, M., Basic propositions for the study of the technological innovation process in the firm. European Journal of Operational Research, 2004. 7(4): p. 314-324.
- Pempel, T.J., The Politics of the Asian Economic Crisis. 1999: Cornell University Press.
- Perrow, C., A Framework for the Comparative Analysis of Organizations. American Sociological Review, 1967. 32: p. 194-208.
- Perrow, C.A., A Framework for the Comparative Analysis of Organizations. American Sociological Review, 1967. 32: p. 194-208.
- Perrow, C.A., Complex Organizations. 3rd ed. 1986, New York, NY: Random House.

- Poole, M.S., A.H. Van de Ven, and M.E. Holmes, *Organizational Change and Innovation Processes: Theory and Methods for Research*. 2000, New York, NY: Oxford University Press.
- Prahalad, C.K. and G. Hamel, *Competing for the Future*. 1994, Boston, Massachusetts, USA: Harvard Business School Press.
- Prahalad, C.K. and G. Hamel, *The Core Competence of the Corporation*. HARVARD BUSINESS REVIEW, 1990. 198: p. 79-90.
- Radelet, S. and J.D. Sachs, *The East Asian Financial Crisis: Diagnosis, Remedies, Prospects*. BROOKINGS PAPERS ON ECONOMIC ACTIVITY, 1998: p. 1-74.
- Roberts, E.B., *Entrepreneurs in High Technology: Lessons from MIT and Beyond*. 1991, New York, NY, USA: Oxford University Press. 385.
- Silverman, D., *Qualitative Methodology and Sociology. Describing the Social World*. 1985, Hants GU11 3HR, England Gower. 206.
- Soonthornthada, K. and R.C. Sevilla, *SME Policy in Thailand: Vision and Challenges*. 2000, Institute for Population and Social Research, Mahidol University: Nakhon Pathom, Thailand.
- Supadarattanawong, S. and S. Rodkwan, *An Investigation of the Optimal Cutting Conditions in Parawood Machining Process on a CNC Wood Router, in Technology and Innovation for Sustainable Development Conference*. 2006, Khonkaen University, Thailand: Khonkaen University, Thailand.
- Thompson, J.D., *Organizations in Action*. 1967, New York, NY: McGraw-Hill.

- Thong, J. and C. Yap, Information Technology Adoption by Small Business: An Empirical Study. Diffusion and Adoption of Information Technology, 1996: p. 160-175.
- Tomatzky, L.G. and M. Fleischer, The Processes of Technological Innovation. 1990, Massachusetts, USA: DC Heath & co.
- Vic, G. and P. Kaussar, Core competency requirements for manufacturing effectiveness. Integrated Manufacturing Systems, 2001. 12(3): p. 217 - 227.
- Wiboonchutikala, P., Small and Medium Enterprises in Thailand: Recent Trends. 2001, Washington, D.C.: The World Bank.
- Woodward, J., Industrial Organizations. 1965, London, UK: Oxford University Press.
- Yin, R.K., Case Study Research: Design and Methods. 3 rd ed. Applied Social Research Methods Series. Vol. 5. 2003: Sage Publications Inc.

โอกาสทางธุรกิจและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน ผลไม้สดของไทยเพื่อการส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์

สุรรัตน์ ศรีทะแก้ว¹
สุเทพ นิมস্য²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยในการหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานผลไม้สด และศึกษาถึงโอกาสและอุปสรรคทางธุรกิจในการส่งออกผลไม้สด เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงกับผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยใช้การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Analysis) เพื่อให้เห็นภาพของผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยได้อย่างชัดเจน และในการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรคและการคาดการณ์ผลกระทบทางธุรกิจที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันการวางแผนกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์โซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) และแบบจำลองเพชรแห่งความได้เปรียบ (Diamond Model) ผลการศึกษาพบว่าโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยเพื่อการ

¹ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน
สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (2556)

² อาจารย์ประจำสำนักวิชาการจัดการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, PhD. Food Economics and Marketing (Food Supply Chain Management), University of Reading, United Kingdom. (2012)

ส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์ยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก โดยเฉพาะความเชื่อมโยงของระบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงหน่วยงานสนับสนุน แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีโอกาสทางการค้าเกิดขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคในสหภาพเมียนมาร์นั้นมีพฤติกรรมการชอบริโภคผลไม้ของไทยจึงมีแนวโน้มและทิศทางการส่งออกที่ดี โดยเฉพาะหากมีการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community) จะส่งผลให้ขนาดของตลาดเพิ่มขึ้น และผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของผู้ได้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีภาครัฐคอยให้ความช่วยเหลือในการลดอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ รวมถึงควรสนับสนุนด้านโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: โอกาสทางธุรกิจ / แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ / การจัดการโซ่อุปทาน

Abstract

The aims of this research are to understand the supply chain system of fresh fruits product for creating business opportunity, business challenge, and the international agreements between governments on policy measures that affect to export market of fresh fruits product, this study focuses on Thai durian. The researchers conducted in-depth interviews and the samplings of study are farmers, exporters, consumer, government and people who are involved in fresh fruits supply chain. The purposive sampling was supplied to this study to sampling samples group. The semi-structured questions were used in the interview and observe. This study was applied supply chain analysis to gain more information and understand the exports supply chain of fresh fruits product in Myanmar market and used to answer questions of study. The Value Chain Analysis, Diamond Model, and SWOT Analysis was provided the strength, weakness, and business

challenge of Thai business. The finding of this research reveals that logistics management and supply chain monument in public sector and private sector and organizations that involved in fresh fruits supply chain. However, business opportunities were happened from consumer side because customers in Myanmar market mostly are Chinese. Chinese consumer behavior mostly consumes durian from Thailand, which resulted to export market tend to increase especially after the AEC Opening results to market expansion. Thai businesses should have more opportunity but also needs support from government to reduce risks, trade barriers from the international trade agreements. Therefore, Thai durian exports have high opportunity in order to compete with the international market.

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และไทยยังเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกผลไม้เมืองร้อนในอันดับต้นๆ ของโลก ซึ่งไทยมีมูลค่าการส่งออกผลไม้สดและผลิตภัณฑ์จากผลไม้เฉลี่ยปีละประมาณ 81,513 ล้านบาท (สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) ด้วยทำเลภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกจึงทำให้ไทยกลายเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีผลผลิตเป็นจำนวนมาก ในบางช่วงผลผลิตล้นตลาดจนเกษตรกรระบายผลผลิตไม่ทัน อีกทั้งยังมีการแข่งขันกันเองของพ่อค้าคนกลาง/ผู้ประกอบการ เพื่อทำการกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภค ซึ่งขาดระบบการจัดการที่ดี

ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จึงกลายเป็น “ความท้าทาย” ของผู้ประกอบการไทยในเรื่องของตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและการแข่งขันทางการตลาดที่ทวีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน ขณะเดียวกันก็ถือเป็น “โอกาส” ที่มีมากขึ้นจากประตูการค้าที่เปิดกว้าง โดยเฉพาะ

เส้นทางการค้าทางภาคเหนือของไทยผ่านสหภาพเมียนมาร์จนถึงประเทศจีนซึ่งจีนถือว่าเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย ทั้งยังเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในเอเชียเนื่องจากมีประชากรจำนวนมากและมีพฤติกรรมชอบบริโภคผลไม้ไทยค่อนข้างสูงและประชากรในสหภาพเมียนมาร์บางส่วนเป็นคนจีนที่เข้ามาลงทุน ดังนั้นตลาดสหภาพเมียนมาร์จึงเป็นตลาดที่น่าสนใจเพราะนอกจากจะมีประชากรจีนและชาวเมียนมาร์ที่ชอบบริโภคผลไม้ไทยแล้ว สหภาพเมียนมาร์ยังเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าไปสู่ประเทศจีนได้อีกด้วย จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง “โอกาสทางธุรกิจและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยเพื่อการส่งออกสู่สหภาพเมียนมาร์” อันจะส่งผลให้เกษตรกรและผู้ประกอบการส่งออกสามารถวางแผนในการดำเนินธุรกิจ ทราบถึงโอกาสทางการตลาด และหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนกลยุทธ์ในการส่งออกเพื่อรองรับการขยายตลาดในอนาคต

2. การทบทวนวรรณกรรม

ในงานวิจัยของศุภณีย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยระบบ Logistics และ Supply Chain ผลไม้และผลิตภัณฑ์เพื่อขยายตลาดส่งออกไปในประเทศเอเชีย ปี 2552 พบว่า “ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลไม้ตามแนวทาง Good Agricultural Practices (GAP) โดยการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายในการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนข่าวสาร ควรมีการสร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องความยืดหยุ่นของปัจจัยในสาขาการขนส่งและโลจิสติกส์มะม่วงของ สมยศ เจริญอักษร และคณะ (2554) ที่ว่า เกษตรกรควรพัฒนาด้านการส่งออกในเรื่องปริมาณผลผลิตให้มีมาตรฐาน ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า โดยเกษตรกรควรรวมตัวอย่างเข้มแข็งเพื่อเป็นการลดต้นทุน และในการศึกษาถึงช่องทางการตลาดและ

การจัดจำหน่ายซึ่งเป็นงานวิจัยของ สุเทพ นิมสาय (2555) พบว่า ช่องทางการจำหน่ายผลไม้ในปัจจุบันมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ภายหลังจากการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยช่องทางการจำหน่ายจะมีความหลากหลายมากขึ้น อาทิ การจำหน่ายผ่าน Broker/Supplier การจำหน่ายผ่านสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็ง และเข้ามาทำหน้าที่ด้านการตลาดมากยิ่งขึ้น ส่วนการศึกษาในด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของผลไม้ไทย สมพร อิศวิลานนท์ (2552) ได้ทำการศึกษาถึงระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออกผลไม้จากไทยไปจีน ซึ่งพบปัญหาสำคัญในโซ่อุปทานของทุเรียนและมังคุดคือเกษตรกรขาดการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตอย่างเป็นระบบ โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้เทคนิคและวิธีการเพาะปลูกแบบเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรมักเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดและการเกษตรที่สำคัญอีกด้วย ประกอบกับราคาผลผลิตที่ได้ค่อนข้างต่ำ จึงไม่จูงใจให้เกษตรกรเร่งปรับปรุงคุณภาพและเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายเล็กจึงไม่มีอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางหรือผู้รวบรวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กมล เลิศรัตน์ และคณะ (2551) ที่ศึกษาถึงการจัดการโซ่อุปทานผักสดในจังหวัดนครปฐม โดยพบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาาราคาของปัจจัยการผลิตราคาสูง และปัญหาที่ยากต่อการควบคุมคือ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชซึ่งกระทบต่อผลผลิต นอกจากนี้เกษตรกรที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบสัญญาแบบผูกพันต้องประสบกับปัญหาด้านราคาผลผลิตต่ำและไม่แน่นอน

3. ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ ทำการศึกษาผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย คือ ทุเรียนและมังคุด ที่ทำการส่งออกไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์ โดยทำการศึกษาและวิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้สดของไทย ได้แก่ เกษตรกรชาวสวนผลไม้ (ต้นน้ำ) ผู้ประกอบการส่งออกผลไม้ในตลาดเมียนมาร์ (กลางน้ำ) และพ่อค้าและผู้บริโภคใน

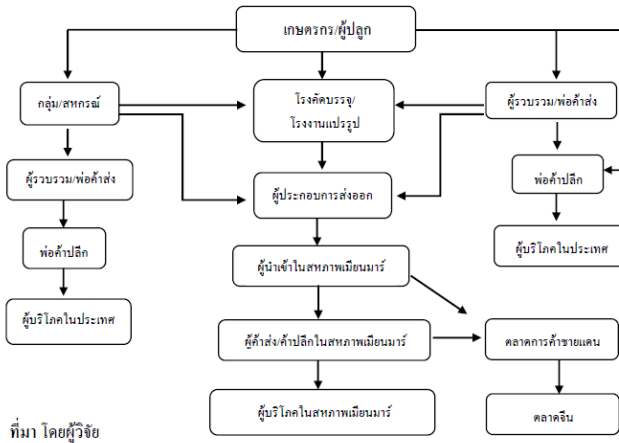
ตลาดสหภาพเมียนมาร์ (ปลายน้ำ) รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงกับผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทานดังกล่าว ซึ่งใช้การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Analysis) เพื่อให้เห็นภาพผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยได้อย่างชัดเจน โดยในการศึกษาโซ่อุปทานนั้นได้ประยุกต์การวิเคราะห์ตามแนวทางของ Kaplinsky and Morris (2000) และ Fearn et al. (2008) และในการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคใช้วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันการวางแผนกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์โซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) และแบบจำลองเพชรแห่งความได้เปรียบ (Diamond Model)

4. ผลการศึกษา

ในการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานผลไม้สด (ทุเรียนและมังคุด) ของไทยเพื่อการส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์ เป็นการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์โดยทั่วไป ทั้งด้านการผลิต การตลาด อาทิ การส่งออก ช่องทางการกระจายผลไม้สดในตลาดในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานในปัจจุบันและอนาคต โดยสามารถแยกเป็นประเด็นการศึกษา ได้ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์โซ่อุปทานผลไม้สดของประเทศไทย

จากการศึกษารูปแบบโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยเพื่อการส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์ สามารถจำแนกการดำเนินงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผลไม้สดตามลำดับการไหลของสินค้า ของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน ซึ่งสามารถอธิบายถึงโซ่อุปทานของผลไม้สดในภาพรวมของไทยและความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานในตลาดสหภาพเมียนมาร์ เพื่อให้เห็นถึงลักษณะการกระจายสินค้าตั้งแต่เกษตรกรจนถึงผู้บริโภคเกษตรกรจนถึงผู้บริโภคในสหภาพเมียนมาร์ อย่างมีประสิทธิภาพโดยจากการศึกษาสามารถวางแผนภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Mapping) ผลไม้สดเพื่อการส่งออกของไทยได้ดังนี้

ที่มา โดยผู้วิจัย

รูปที่ 1 Supply Chain Mapping ผลไม้สดไทยเพื่อการส่งออกสู่สหภาพเมียนมาร์

จากรูปที่ 1 แสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในแต่ละภาคส่วนของโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยเพื่อการส่งออกสู่สหภาพเมียนมาร์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับของประโยชน์ที่แต่ละภาคส่วนจะได้รับ

นอกจากนี้ ยังพบว่า ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในแต่ละโซ่อุปทานของผลไม้สด ส่งผลกระทบต่อระดับของประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับในแต่ละโซ่อุปทาน อาทิ ราคาในโซ่อุปทานการค้าสมัยใหม่จะมีความคงที่ ซึ่งทำให้เกษตรกรสามารถคาดการณ์ผลกำไรได้ อันเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรในการวางแผนการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ราคาของผลผลิตในโซ่อุปทานการค้าสมัยใหม่จะสูงกว่าราคาของผลผลิตเฉลี่ยในตลาดแบบดั้งเดิม (ขึ้นอยู่กับขนาดและคุณภาพ) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกำไรสุทธิของเกษตรกรที่เข้าร่วมโซ่อุปทานการค้าสมัยใหม่ อีกทั้งในตลาดแบบดั้งเดิม ไม่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งการขาดความสัมพันธ์ในการติดต่อนี้ ทำให้การเคลื่อนย้ายส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการบริโภคของลูกค้าในตลาดเป็นไปได้ยาก ส่วนในตลาดสมัยใหม่เกษตรกรได้รับผล

สะท้อนกลับเกี่ยวกับข้อมูลความต้องการบริโภคของลูกค้า รวมถึงข้อเสนอแนะในกิจกรรมการผลิต หลังการเก็บเกี่ยว การคัดแยก และการบรรจุ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพ และ/หรือลดต้นทุน

ทั้งนี้ สามารถสรุปประโยชน์และความท้าทายของเกษตรกรเมื่อมีการปรับเปลี่ยนโซ่อุปทานอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้ไทยแบบดั้งเดิมเป็นโซ่อุปทานแบบใหม่เพื่อรองรับการขยายตลาดในอนาคต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประโยชน์และความท้าทายของเกษตรกรเมื่อมีการปรับเปลี่ยนโซ่อุปทานอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้ไทย

	ประโยชน์	ความท้าทาย
ศักยภาพ	การผลิต <ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น • การผลิตจะเน้นการผลิตระยะยาว (ตามที่มีการวางแผนไว้) • ได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากผู้รับซื้อ อาทิ เงินทุน เทคโนโลยี ระบบการจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกรอาจจะต้องใช้เงินลงทุนเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดรูปแบบใหม่ • เกษตรกรต้องมีทักษะด้านการจัดการทั้งที่กระบวนการผลิตและการตลาดเป็นอย่างดี • โอกาสที่คุณภาพผลไม้ของเกษตรกรจะไม่เป็นไปตามความต้องการหรือมาตรฐานที่ตกลงกัน (ล่วงหน้า)
	การสนับสนุน <ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและรับทราบความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น • ได้รับการเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการสู่การเป็นโซ่อุปทานสมัยใหม่เพื่อรองรับการเป็นอาเซียน • เกษตรกรจะได้รับการชำระเงินที่มีระบบและอาจช่วยการขยายการลงทุนได้ในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> • การจ่ายเงินของตลาดรูปแบบใหม่อาจจะมีมูลค่าต่ำกว่าการจำหน่ายแบบเดิม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

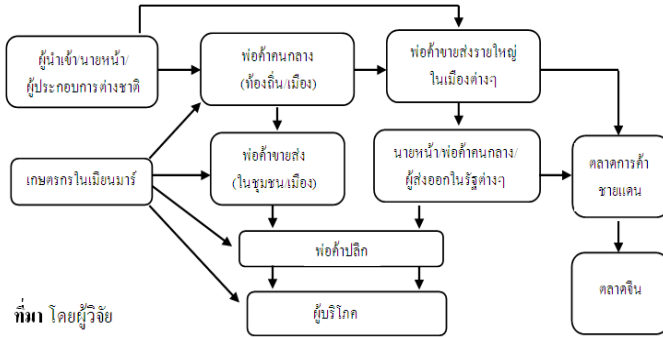
	ประโยชน์	ความท้าทาย
แรงจูงใจ	<p>การตลาด</p> <ul style="list-style-type: none"> ได้รับการรับรองเรื่องตลาดและการรับซื้อผลผลิต คำสั่งซื้อหรือการซื้อขายจะมีความยั่งยืนและมีเสถียรภาพมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> อาจมีความเสี่ยงด้านมาตรฐานและคุณภาพของผลไม้ไม่เป็นไปตามข้อตกลง เนื่องจากการค้ารูปแบบใหม่เน้นคุณภาพและรูปลักษณ์ของผลไม้ที่มีคุณภาพสูงมากขึ้น ความเสี่ยงจากการถูกปฏิเสธการรับซื้อจากผู้รับซื้อ (หากไม่ได้คุณภาพ) ความเสี่ยงจากการสูญเสียพันธมิตรทางการค้าหากไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามข้อตกลง
	<p>ราคา</p> <ul style="list-style-type: none"> โอกาสที่จะได้ราคาที่สูงขึ้นจากการขายแบบดั้งเดิม ราคาสินค้ามีแนวโน้มที่จะเสถียรภาพมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> บางครั้งราคาในท้องตลาดอาจจะสูงกว่า การตัดสินใจและการตั้งราคาเป็นของผู้ซื้อ

ที่มา จากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผลไม้สด

4.2 การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของผลไม้สดไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ทำการศึกษาโครงสร้างตลาดและการกระจายผลไม้สดของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผลไม้สดในตลาดสหภาพเมียนมาร์ อาทิ พ่อค้า/ผู้นำเข้าและผู้บริโภคในตลาดชุมชนและตลาดท้องถิ่นของสหภาพเมียนมาร์ รวมถึงพ่อค้าส่งและผู้ประกอบการส่งออกรายใหญ่ในย่างกุ้งและเมียวดี จากการศึกษาพบว่า ผู้นำเข้าผลไม้ของสหภาพเมียนมาร์ส่วนใหญ่จะมีการขนส่งผลไม้ไปยังตลาดตามหัวเมืองสำคัญ อาทิ ย่างกุ้ง มัถน-ดาลัย และรวมถึง

ตลาดประเทศจีนซึ่งมีอาณาเขตชายแดนติดต่อกัน โดยจากการศึกษาสามารถวาดแผนภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Mapping) การค้าผลไม้สดในสหภาพเมียนมาร์ได้ ดังนี้

รูปที่ 2 Supply Chain Mapping การค้าผลไม้สดในสหภาพเมียนมาร์

จากการศึกษาและสำรวจพฤติกรรมตลาดและผู้บริโภคผลไม้ในสหภาพเมียนมาร์โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พ่อค้าและผู้บริโภคพบว่า ในด้านพฤติกรรมตลาดนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังนิยมขายผลไม้ไทย โดยจะนำเข้าผ่านด่านชายแดนที่สำคัญต่างๆ อาทิ ด่านแม่สาย จ.เชียงราย ด่านแม่สอด จ.ตาก เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำเข้าเพื่อการจำหน่ายภายในประเทศและนำเข้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน (ที่มีชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์) นอกจากนี้ จากการศึกษาและสำรวจตลาดยังพบว่า ปัจจุบันผลไม้จากประเทศจีนได้เข้ามามีบทบาทในตลาดผลไม้ของสหภาพเมียนมาร์มากขึ้น

อีกทั้งปัจจุบันรัฐบาลสหภาพเมียนมาร์ได้มีนโยบายลดการนำเข้าผลไม้สดจากต่างประเทศ โดยมีนโยบายส่งเสริมการบริโภคผลไม้ภายในประเทศแต่จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังนิยมบริโภคและให้ความเชื่อมั่นต่อผลไม้ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียนและมังคุด ในการศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคและทัศนคติของชาว

เมียนมาร์ที่มีต่อผลไม้ไทยนั้น พบว่าผู้บริโภคในตลาดเมียนมาร์สามารถแบ่งออกเป็น ผู้บริโภคในตลาดบนและตลาดล่าง โดยผู้บริโภคในตลาดบนนั้นจะเน้นคุณภาพของสินค้า และตลาดล่างจะเน้นที่ราคาของสินค้าเป็นหลัก ซึ่งพฤติกรรมกรรมการบริโภคของ คนสหภาพเมียนมาร์ยังสะท้อน หรือเป็นการแสดงถึงฐานะทางสังคมอีกด้วย ในการนี้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้บริโภคชาวสหภาพเมียนมาร์ พบว่า ผู้บริโภคมีความเชื่อว่าทานผลไม้ไทย โดยเฉพาะทุเรียนไทยนั้นเป็นการแสดงถึงฐานะที่ดี ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้บริโภคชาวเมียนมาร์ได้รับข้อมูลจากสื่อไทย เช่น ทีวีไทย และข้อมูลจากคนเมียนมาร์ที่มาทำงานในประเทศไทยแล้วได้มีการนำข้อมูลผลไม้ไทยไปเผยแพร่ในเมียนมาร์ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคชาวเมียนมาร์ในตลาดล่างที่เน้นราคาของสินค้า ยังเป็นลูกค้ากลุ่มใหญ่ของตลาดผลไม้สดในปัจจุบัน ทั้งนี้ จากข้อมูลด้านพฤติกรรมตลาดธุรกิจและตลาดผู้บริโภคในสหภาพเมียนมาร์ สามารถสรุปแนวโน้มพฤติกรรมได้ดังนี้

1) แนวโน้มพฤติกรรมตลาดธุรกิจ

- นิยมขายผลไม้ไทยและผลไม้จีน
- นำเข้าตามชายแดน
- รัฐบาลเมียนมาร์มีนโยบายลดการนำเข้าผลไม้ โดยมีนโยบายส่งเสริมการบริโภคผลไม้ภายในประเทศ

2) แนวโน้มพฤติกรรมตลาดผู้บริโภค

- ผู้บริโภคเชื่อมั่นในคุณภาพทุเรียนไทยและชอบรสชาติของทุเรียนที่หอมหวาน
- ผู้บริโภคมีสองระดับ คือ ระดับตลาดบนที่เน้นคุณภาพ และตลาดล่างเน้นราคาถูก
- พฤติกรรมการบริโภคยังคงเป็นการแสดงถึงฐานะทางสังคม เช่น มีความเชื่อว่าทานผลไม้ไทยโดยเฉพาะทุเรียนไทย แสดงถึงฐานะที่ดี
- ตัดสินใจซื้อด้วยความสดและราคา เฉลี่ยซื้อครั้งละ 0.5-1 กก.

- ซึ่งจากตลาดสดและร้านค้าปลีก
- ได้รับข้อมูลจากสื่อไทยและคนสหภาพเมียนมาร์ที่มาทำงานในไทย

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการจัดการโซ่อุปทานการส่งออกผลไม้สดของไทยตลอดทั้งโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาภายในกรอบแนวคิดด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้สดของไทยในภาพรวมทั้งนี้หากนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์แยกประเด็นในเชิงลึกถึงปัญหาและอุปสรรคทางการค้าผลไม้สดของไทยกับสหภาพเมียนมาร์จะพบว่า ปัจจุบันการค้าผลไม้สดของประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์นั้นต้องเผชิญกับประเด็นปัญหา ดังนี้

1) ปัญหาด้านการผลิต (Producing)

- ขาดข้อมูลด้านความต้องการ (Demand) ของผู้บริโภคในตลาดเมียนมาร์ เนื่องจากการสั่งซื้อของผู้บริโภคในเมียนมาร์เพื่อบริโภคภายในประเทศส่วนมากจะมีปริมาณไม่มาและเป็นการนำเข้าผลไม้ของเมียนมาร์ส่วนใหญ่ (ซึ่งนำเข้าในปริมาณมาก) ยังเป็นการนำเข้าเพื่อส่งออกต่อไปยังประเทศจีน
- ขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลไม้ไทย อาทิ การสร้างตราสินค้า หรือเอกลักษณ์ของผลไม้ไทย เพื่อสร้างความจดจำให้แก่ผู้บริโภค

2) ปัญหาด้านการตลาด (Marketing)

- ขาดข้อมูลด้านความต้องการของลูกค้านในตลาดสหภาพเมียนมาร์ รวมถึงข้อมูลความต้องการเพื่อทำการส่งออกต่อไปยังประเทศจีน
- มีการแข่งขันของผลไม้จากประเทศจีน ซึ่งมีราคาต่ำกว่าผลไม้ไทยแต่อย่างไรก็ตามผลไม้ที่เมียนมาร์นำเข้าจากจีนนั้นเป็นคนละชนิดกับผลไม้ไทย

3) ปัญหาด้านพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior)

- ขาดข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้บริโภคจากตลาดเมียนมาร์
- ผลกระทบจากการตีตลาดของผลไม้จีนในตลาดผลไม้เมียนมาร์ทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่สามารถจดจำผลไม้จากจีนได้ดีกว่าผลไม้ของไทย

4) ปัญหาด้านนโยบายของภาครัฐ (Government Policy)

- รัฐบาลเมียนมาร์ได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน อาทิ จีน ในการส่งเสริมและสนับสนุนภาคการเกษตรของประเทศมากขึ้น แต่การสนับสนุนจากภาครัฐของเมียนมาร์ทำให้เกิดการบิดเบือนตลาด

5) ปัญหาด้านการจัดการโลจิสติกส์ (Logistics)

มีข้อจำกัดด้านโลจิสติกส์โดยเฉพาะการขนส่งด้วยรถยนต์ ทั้งนี้ระบบการจัดการโลจิสติกส์ของไทยไปยังเมียนมาร์ยังมีประสิทธิภาพที่ไม่ดี การค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้าชายแดนโดยวิธีการขนส่งแบบดั้งเดิม

6) ปัญหาด้านข้อตกลงทางการค้า (Free Trade Agreement/ Barrier)

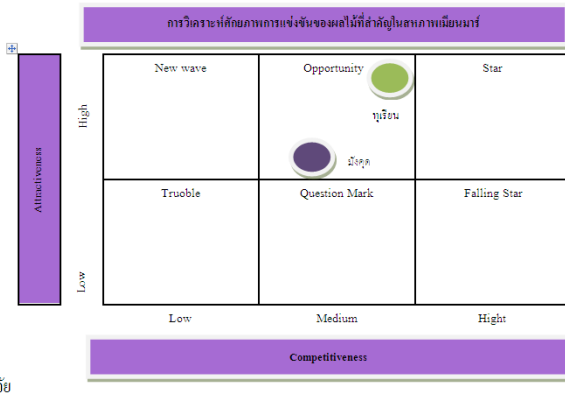
- อุปสรรคจากปัจจัยการเมืองและการกีดกันทางการค้า เช่น นโยบายส่งเสริมการบริโภคสินค้าของตน

- การเปลี่ยนแปลงระเบียบทางการค้าภายในประเทศบ่อยครั้งจึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อตกลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถสรุปการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้างต้นได้ว่า ใ้ช้อุปทานผลไม้สดของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก โดยเฉพาะความเชื่อมโยงระบบการจัดการโลจิสติกส์และใช้อุปทานระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงหน่วยงานสนับสนุน แต่ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสการค้าเกิดขึ้น โดยเฉพาะขนาดของตลาดที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของผู้ได้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมีภาครัฐคอยให้ความช่วยเหลือในด้านการลดอุปสรรคและข้อจำกัดดังกล่าว

ทั้งนี้ จากการศึกษาโอกาสและอุปสรรคผลไม้สดของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์ดังที่กล่าวข้างต้น ทำให้สามารถสรุปถึงแนวโน้มและโอกาสในการส่งออกผลไม้สดไทยได้ว่า ทุเรียนของไทยถือเป็นผลไม้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่มีโอกาสและทิศทางการส่งออกที่ดี สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้สูง แต่สำหรับมังคุดของไทยนั้นถึงแม้แนวโน้มในการส่งออกไปสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์จะลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่

แนวโน้มในการส่งออกไปสู่ตลาดประเทศจีนกลับเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีในการส่งออกมังคุดสดของไทย ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 การวิเคราะห์ศักยภาพของผลไม้สดของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์

4.3 การวิเคราะห์โซ่คุณค่าของผลไม้สดไทย (Value Chain Analysis)

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยเพื่อการส่งออก สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงการจัดการโซ่คุณค่าของเกษตรกรตามแนวคิดโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) ดังนี้

กิจกรรมหลัก (Primary Activities) มีรายละเอียด ดังนี้

1. โลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistics) แหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการปลูกผลไม้เศรษฐกิจนั้น เกษตรกรจะขอกู้ยืมเงินจากสหกรณ์/ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มาลงทุนในการเพาะปลูก โดยซื้อจากร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรทั่วไป ในบางครั้งอาจซื้อผ่านสหกรณ์หรือ ธกส. ซึ่งอาจซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่าร้านทั่วไป แต่ในการซื้อทั้ง 2 แห่ง เกษตรกรต้องเป็นผู้ขนวัตถุดิบต่างๆ เหล่านี้ด้วยตนเอง โดยจุดแข็งคือ เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญและทักษะในการเพาะปลูกผลไม้เป็นอย่างดี แต่จุดอ่อนคือ เกษตรกรยังไม่มีความรู้หรือข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมในการให้ปุ๋ยหรือยาฆ่าแมลง

2. โลจิสติกส์ขาออก (Outbound Logistics) ในการกระจายสินค้ามีผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บ รวบรวม จำหน่ายสินค้าและบริการไปยังลูกค้าหลายภาคส่วน ดังนี้ คือ

2.1 ผู้ประกอบการ/ล้ง โดยทั่วไปจะมีหน้าที่ในการรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง หรืออาจจะมีนายหน้าในแต่ละหมู่บ้านติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง ล้งจะกระจายผลผลิตไปยังผู้ค้าส่งในตลาดกรุงเทพฯ ผู้ค้าต่างจังหวัด โดยที่ล้งจะดำเนินการคัดแยก คัดเกรดเพื่อบริโภคภายในประเทศหรือการส่งออก จัดเรียงลงตะกร้า และส่งมอบเองทั้งหมด

2.2 นายหน้า (Broker/Supplier) ปัจจุบันมี 2 ประเภทหลักๆ คือ นายหน้าที่เป็นคนท้องถิ่นหรือตัวแทนจากบริษัทหรือผู้รับซื้อเพื่อส่งออก และนายหน้าที่เป็นบริษัทต่างชาติที่ทำการรับซื้อผลผลิตและส่งออกไปยังต่างประเทศซึ่งนายหน้าส่วนใหญ่นิยมใช้สัญญาซื้อขายล่วงหน้าในรูปแบบการทำสัญญากับสวน (Contract Farming) เพื่อที่จะได้มีทุเรียนตอบสนองของความต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ดี

2.3 สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร จากการศึกษาและสำรวจด้านการตลาดผลไม้สดในภาคตะวันออกของไทย พบว่า ปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งด้านการจัดการโซ่อุปทานและการตลาดผลไม้สด ซึ่งจากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้จัดการสหกรณ์ พบว่า ปัจจุบันสหกรณ์ต่างๆ มีรูปแบบการดำเนินการแตกต่างกันอย่างมาก ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม รวมถึงข้อจำกัดด้านการดำเนินงานต่างๆ ทั้งนี้จากการสำรวจยังพบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เหมือนตัวกลางในการส่งเสริมการตลาดเท่านั้น แต่บางแห่งจะมีการนำหลักการจัดการด้านการตลาด และการจัดการโซ่อุปทานเข้ามาใช้ในการดำเนินการ รวมถึงความร่วมมือกับห้างสรรพสินค้า ผู้ประกอบการส่งออก หรือโรงงานคัดบรรจุเพื่อส่งต่อไปให้กับผู้ค้าส่งออกต่อไป

3. การตลาดและการขาย (Marketing and Sales) ด้วยทุเรียนและมังคุด ถือเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศว่ามีคุณภาพและรสชาติดี ส่งผลให้มีแนวโน้มในการส่งออกไปยังต่างประเทศสูงมาก จึงเป็นการขายแบบไม่มีการส่งเสริมการขายหรือโฆษณาใดๆ ซึ่งนี่คือจุดอ่อนที่สำคัญผลไม้ไทย ไทยจึงควรสร้างเอกลักษณ์และตราสินค้าของผลไม้ไทยให้มีความโดดเด่น เพื่อให้ผู้บริโภคจดจำได้ง่าย

4. การบริการหลังการขาย (After-Sales Services) โดยทั่วไปในการส่งออกผลไม้ไทยไปต่างประเทศ มีเพียงผู้ประกอบการบางราย (รายใหญ่) เท่านั้นที่จะทำการตรวจสอบกับทางผู้นำเข้าหรือพ่อค้าส่งในเมียนมาร์ถึงคุณภาพของผลไม้ที่ได้รับ เช่น คุณภาพของผลไม้ตรงตามที่สั่งหรือไม่ เกิดความเสียหายต่อผลไม้ระหว่างการขนส่งหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งจุดอ่อนคือ ผู้ประกอบการไม่มีการรับหรือสำรวจ feedback จากผู้นำเข้า/พ่อค้า

กิจกรรมสนับสนุน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดซื้อ-จัดหา (Procurement) เกษตรกรจะจัดซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเพาะปลูกจากเกษตรกรด้วยกันหรือร้านค้าจำหน่ายสินค้าเกษตรทั่วไป บางครั้งอาจซื้อจากสหกรณ์/ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เนื่องจากได้ราคาที่ถูกกว่า จากการศึกษาพบว่า จุดแข็งคือ เกษตรกรเน้นจัดซื้อวัตถุดิบ (ปุ๋ย สารเคมีที่จำเป็น) ที่เคยใช้มาก่อนเท่านั้น จุดอ่อนคือ เกษตรกรไม่ยอมมาใช้วัตถุดิบชนิดอื่น (ยี่ห้อใหม่) ที่อาจทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพ

2. การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development) มีเพียงเกษตรกรบางกลุ่มที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพาะปลูกและดูแลผลผลิต เช่น เทคนิคการตัดแต่งดอก เทคนิคในการเร่ง/กระตุ้นผลผลิต เป็นต้น เกษตรกรบางกลุ่มได้รับข้อมูลความรู้จากสหกรณ์/หรือสำนักงานเกษตรจังหวัดที่ให้คำแนะนำในการเพาะปลูก ดูแลลำต้น เพื่อเพิ่มผลผลิตและผลผลิตได้คุณภาพ รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต พบว่าจุดแข็งคือ เกษตรกรบางกลุ่มที่ได้รับความรู้เหล่านั้นนำความรู้ที่ได้มา

พัฒนาผลผลิตของต้น จุดอ่อนคือ เกษตรกรบางกลุ่มเข้าไม่ถึงหรือไม่ได้รับข้อมูล ความเหล่านั้น

3. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) แรงงานในการดูแลสวนและเก็บเกี่ยวหายาก ในบางช่วงขาดแคลนแรงงาน เช่น ฤดู การทำนา ทั้งยังมีปัญหาค่าตอบแทนที่เพิ่มสูงขึ้น โดยจะจ้างแรงงานจากในหมู่บ้าน ใกล้เคียงหรือคนต่างถิ่น (ส่วนน้อย) ซึ่งพบจุดแข็ง คือ แรงงานในการเก็บเกี่ยวไม่ จำเป็นต้องมีความรู้ในการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวมากนัก จึงสามารถเปลี่ยน แรงงานใหม่ได้ ส่วนจุดอ่อนนั้น แรงงานมีจำนวนน้อย หายากและค่าจ้างแพง

4. โครงสร้างพื้นฐานองค์กร (Firm Infrastructure) ด้านการเงิน เกษตรกร ส่วนใหญ่จะกู้เงินจากสหกรณ์/ธนาคารอาคารสงเคราะห์ในการซื้อต้นกล้าและ วัสดุดิบในการเพาะปลูกต่างๆ เช่น ต้นกล้า ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สารเคมีที่จำเป็น ฯลฯ โดยเกษตรกรจะจ่ายเงินกู้และดอกเบี้ยคืนให้สหกรณ์เมื่อนำผลผลิตไปขายให้ สหกรณ์ หรือขายผ่านพ่อค้าคนกลาง/ผู้รวบรวมได้ (ในบางครั้งอาจกู้จากผู้รวบรวม รายใหญ่ และจ่ายคืนด้วยวิธีการหักจากยอดที่ขายได้) จุดแข็ง พบว่า ผลไม้สามารถ ขายได้แน่นอน มีผู้/แหล่งรับซื้อที่มั่นคง จุดอ่อนคือ เกษตรกรต้องนำทรัพย์สินมาค้ำ ประกันและเสียดอกเบี้ยให้กับผู้ให้กู้ ในด้านระบบข้อมูล เกษตรกรได้รับข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ในการเพาะปลูกจากสหกรณ์ที่เข้าร่วม หรือจากผู้ประกอบการส่งออก รายใหญ่ที่เข้ามาทำสัญญา Contract Farming หรือจากภาครัฐ เช่น สำนักงาน เกษตรจังหวัด แต่เกษตรกรยังไม่ได้ข้อมูลข่าวสารด้านราคาที่ครบถ้วน รวมถึงข้อมูล ความต้องการของตลาด และด้านการจัดการทั่วไป เกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่มหรือ สร้างเครือข่ายในการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากพ่อค้าคนกลาง/ผู้รวบรวม/ สหกรณ์หรือจากภาครัฐ มีเพียงเกษตรกรบางกลุ่มเท่านั้นที่มีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยน ข้อมูลความรู้อัน

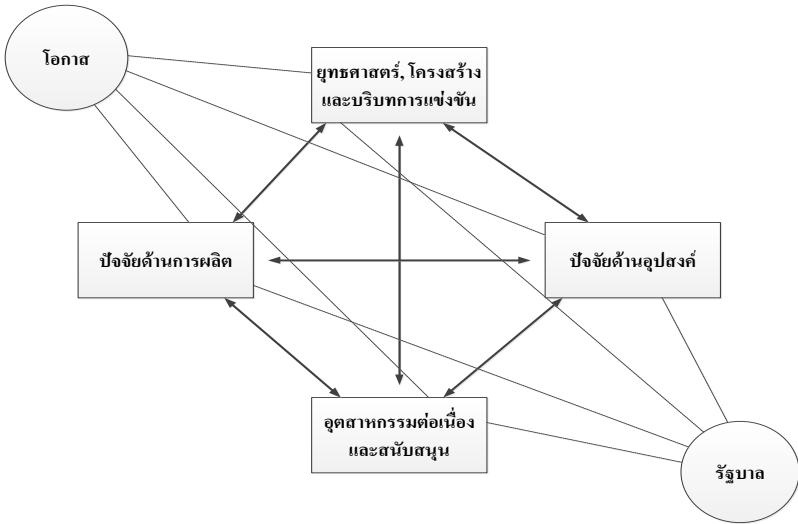
จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพการวิเคราะห์โซ่คุณค่าเพื่อ เพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้ไทยได้ดังนี้

<p><u>ระดับ</u> <u>ต้นน้ำ</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกษตรกรควรรวมกลุ่ม/เครือข่ายทั้งกลุ่มผู้ปลูกและกลุ่มผู้รับซื้อ เพื่อการมีประโยชน์ร่วมกัน 2. เกษตรกรควรหาความรู้ในการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐาน เพื่อการส่งออกที่มากขึ้น 3. เกษตรกรต้องพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ในการเพาะปลูก เพื่อลดความเสียหายระหว่างการผลิต 4. เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาด
<p><u>ระดับ</u> <u>กลาง</u> <u>น้ำ</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงการตรวจสอบย้อนกลับ เช่น GMP / Q 2. ผู้ประกอบการควรทำการสำรวจพฤติกรรมของตลาดและผู้บริโภค 3. ผู้ประกอบการควรเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการค้าสมัยใหม่ (ห้างสรรพสินค้า) 4. ผู้ประกอบการให้ความร่วมมือระหว่างโซ่อุปทาน และนำเทคโนโลยีด้านโลจิสติกส์มาใช้ 5. เ่งพัฒนาศักยภาพระบบขนส่งสินค้าเกษตรกรแบบครบวงจร 6. สร้างภาพลักษณ์หรือเพิ่มมูลค่า เช่น สร้างตราสินค้าไทยให้มีความโดดเด่นและจดจำง่าย
<p><u>ระดับ</u> <u>ปลาย</u> <u>น้ำ</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสอดคล้องของ Product flow, Information flow, Relationship flow 2. ความพึงพอใจของลูกค้า และจงรักภักดีต่อสินค้า 3. สร้างคุณค่าของผลไม่ไทย

รูปที่ 4 การวิเคราะห์โซ่คุณค่าผลไม้สดไทยเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่า

4.4 การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการส่งออกผลไม้สดของไทยไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์ โดยใช้ Diamond Model

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยในการส่งออก เพื่อรวบรวมความคิดเห็นมาประกอบการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้เห็นถึงโอกาสความได้เปรียบและแนวทางการปรับตัวของผู้ที่อยู่ในแต่ละภาคส่วนของโซ่อุปทาน รวมถึงนโยบายและบทบาทของภาครัฐในการช่วยเหลือ ซึ่งในการประเมินความสามารถครั้งนี้ โดยกรอบการวิเคราะห์แบบจำลอง Diamond Model ที่นำมาใช้ในครั้งนี้เพื่อประเมินหาสถานการณ์ปัจจุบันของปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญของอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้สดของไทย ซึ่งใช้เกณฑ์การวิเคราะห์องค์ประกอบ 5 ด้าน ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 การวิเคราะห์แบบจำลองเพชรของโซ่อุปทานผลไม้สดไทยเพื่อการส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์

จากการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้สดของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์ โดยเป็นผลการศึกษาที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูล และทบทวนวรรณกรรม ซึ่งสามารถสรุปตามองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านปัจจัยการผลิต (Factor Condition)
 - + ภูมิประเทศและภูมิอากาศในประเทศไทยเหมาะแก่การปลูก ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพทั้งในและนอกฤดูการ
 - + เกษตรกรมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการเพาะปลูก ซึ่งเป็นทักษะการทำงานเกษตรที่มีมานาน มีการถ่ายทอดความรู้แบบรุ่นสู่รุ่น
 - + การคัดแยกคุณภาพและการบรรจุภัณฑ์มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับสากล
 - + มีเทคโนโลยีในการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ดี

+ ความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการผลิตอย่างต่อเนื่อง

- + เส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกช่วยลดความเสียหายขณะขนส่ง
- พื้นที่ทำการเพาะปลูกลดลงทุกปี ส่งผลต่อการลดจำนวนของผลผลิต
- โรคภัยที่เกิดขึ้นในการปลูกทุเรียน ทำให้เกิดความเสียหายในผลผลิต
- ราคาปุ๋ยและสารเคมีที่จำเป็นมีราคาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น
- ระยะเวลาในการปลูกจนถึงระยะเก็บเกี่ยวของทุเรียนใช้เวลานาน
- การวิจัยเพื่อพัฒนาและการเพิ่มคุณภาพของผลผลิตยังมีน้อย

2) องค์ประกอบด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

+ จากข้อมูลการส่งออกที่ผ่านมา ทำให้ทราบว่าสหภาพเมียนมาร์และจีนเป็นตลาดหลักที่มีแนวโน้มการส่งออกทุเรียนจากไทยเพิ่มขึ้นทุกปี

+ รายได้ต่อประชากร (GDP Per Capita) มีทิศทางเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในการขยายตัวของความต้องการซื้อภายในประเทศ

+ ผู้บริโภคในเมียนมาร์และจีนนิยมบริโภคทุเรียนไทยแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในการขยายตัวของความต้องการซื้อของตลาดต่างประเทศ

- ตลาดการซื้อภายในแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีขนาดเล็กและมีอัตราการเติบโตน้อยและกำลังซื้อน้อย

3) อุตสาหกรรมเชื่อมโยงและการสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

+ สหภาพเมียนมาร์มีการนำเข้าทุเรียนสดของไทยอย่างต่อเนื่อง

+ ผู้นำเข้าทุเรียนสดจากไทยของสหภาพเมียนมาร์ มีศักยภาพในการส่งต่อทุเรียนไปยังประเทศจีน

+ ประเทศไทยมีเส้นทางส่งออกสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านหลายเส้นทาง

- เส้นทางทางโทรคมนาคมทางการค้าชายแดนไม่ได้มาตรฐาน

- ข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางการค้า และประสิทธิภาพในการจัดการระบบห่วงโซ่อุปทานแบบครบวงจรตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ

- ชาติบัจฉัยอำนวยความสะดวกสำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำ

4) บริบทของการแข่งขันและกลยุทธ์ทางธุรกิจ (Context for Firm strategy and rivalry)

+ มีความร่วมมือและการลงทุนจากประเทศต่างๆ นำเทคโนโลยีใหม่เข้ามา

+ มีการกำหนดนโยบายสนับสนุนด้านสินค้าทางการเกษตรที่มีความชัดเจนและอยู่ในทิศทางเดียวกัน

+ สร้างกฎเกณฑ์สำหรับพ่อค้าคนกลางและกำหนดมาตรฐานของคุณภาพสินค้าให้อยู่ในระดับสากล

- การแข่งขันกับต่างประเทศมีแนวโน้มที่สูงขึ้น เนื่องจากการแข่งขันของธุรกิจภายในประเทศมีศักยภาพต่ำ

- ตลาดมีโอกาสแข่งขันสูงจากการเปิดประชาคมอาเซียน

5) นโยบายจากภาครัฐ (Government Policy)

+ มีนโยบายด้านการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

+ มีการลดภาษีนำเข้า-ส่งออกระหว่างประเทศ

+ มีความร่วมมือในระดับประเทศด้านการนำเข้า-ส่งออกผลไม้

+ มีการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการในการส่งออกผลไม้ไทย

+ มีการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการลงทุนด้านระบบโลจิสติกส์

+ มีนโยบายการกำหนดมาตรฐานส่งออกผลผลิตที่ชัดเจนและมีคุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือของตลาดต่างประเทศ

+ มีการสนับสนุนการพัฒนาแรงงานและการทำการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research & Development)

- นโยบายการประกันราคาผลผลิตทางการเกษตรของภาครัฐมีความผันผวนอย่างรวดเร็วและไม่ต่อเนื่อง

- ข้อจำกัดในการเชื่อมโยงและประสานงานของหน่วยงานรัฐบาล

4.5 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้สดไทยไปยังสหภาพเมียนมาร์

ในการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่สำคัญของการส่งออกผลไม้สดไทยไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์ โดยได้จำแนกตามกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

(1) ปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากการขาดข้อมูลด้านความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าในตลาดสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเป็นการนำเข้ามาจากพ่อค้าขายส่งจากประเทศไทย และเป็นการขายปลีกตามจุดขายแดนต่างๆ อีกทั้งยังขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลไม้ไทยที่ส่งไปขายยังสหภาพเมียนมาร์ อาทิ การสร้างตราสินค้า เพื่อสร้างการจดจำให้กับผลไม้ไทย

(2) ปัญหาด้านการตลาด คือ มีการแข่งขันของผลไม้จากประเทศคู่แข่ง อาทิ ผลไม้จากจีนซึ่งมีราคาต่ำกว่าผลไม้ไทย ปัญหาด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งผู้ประกอบการของไทยยังขาดข้อมูลของผู้บริโภคในสหภาพเมียนมาร์ รวมถึงผลกระทบจากการตีตลาดของผลไม้จีนในตลาดสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่สามารถจดจำผลไม้จากจีนได้มากกว่าผลไม้ของไทย

(3) ปัญหาด้านการจัดการโลจิสติกส์ ของประเทศไทยที่จะส่งผลไม้ไปตลาดสหภาพเมียนมาร์ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ เนื่องจากการค้าขายส่วนใหญ่เป็นลักษณะการค้าขายแดน ซึ่งระบบการขนส่งเป็นการขนส่งแบบดั้งเดิม

(4) ปัญหาจากนโยบายของภาครัฐ และปัญหาในด้านข้อตกลง และอุปสรรคด้านการค้าเสรี ที่มักจะมีอุปสรรคจากปัจจัยทางการเมือง และการกีดกันทางการค้า เช่น นโยบายส่งเสริมการบริโภคสินค้าของตน จึงเป็นอุปสรรคของการนำเข้าของสินค้าไทย มากขึ้น

จากการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการส่งออกผลไม้สดของไทยไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์ สามารถสรุปแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการห่วงโซ่อุปทานได้เป็น 3 ระดับดังนี้

1) ระดับต้นน้ำ

ในระดับต้นน้ำพบปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงาน อาทิ แรงงานในการเก็บเกี่ยวปัญหาการได้รับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร เช่น ข้อมูลด้านความต้องการของลูกค้า ปัญหาด้านการขนส่งเข้าซึ่งเป็นภาระขนส่งผลไม้จากสวนของเกษตรกรไปยังผู้รวบรวมหรือผู้รับซื้อผลผลิตที่มักจะทำให้เกิดความเสียหาย และปัญหาด้านการเข้าถึงตลาดใหม่ที่มักจะถูกขาดกับตลาดเดิม เนื่องจากผู้ปลูกจะขายผลผลิตให้กับผู้รวบรวมหรือล้ง เพราะผู้ปลูกจะไม่ทราบข้อมูลว่า ผู้รวบรวมหรือล้งจะขายผลผลิตให้กับตลาดใด ทำให้เสียโอกาสในการขยายตลาดของผู้ปลูก และการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตในระดับต้นน้ำของห่วงโซ่อุปทาน อีกทั้งยังพบปัญหาต้นทุนการเพาะปลูกในผลไม้ที่มีต้นทุนในการเพาะปลูกและดูแลรักษาค่อนข้างสูง และปัญหาราคาผลผลิตผันผวนของผลไม้ที่มักจะผันผวนในแต่ละปีอยู่เสมอส่งผลให้บางปีผลผลิตล้นตลาดบ้างขาดตลาดบ้าง และ/หรือมีราคาตกต่ำ

แนวทาง/ข้อเสนอแนะ

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ผลิตให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพผลผลิต ให้เหมาะสมกับราคาและความต้องการของตลาดและสร้างอำนาจต่อรองราคาต้นทุนการผลิต
- ส่งเสริมให้ผู้ผลิตมีความรู้เรื่องความต้องการของตลาดมากขึ้น เพื่อให้ผู้ปลูกรู้จักประมาณการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการด้านปริมาณและราคาของตลาด เพื่อป้องกันปัญหาเดิมๆ ที่เกิดจากการผลิตจนล้นตลาดหรือขาดตลาดในบางปี
- ให้ความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงพัฒนาพันธุ์หรือการลดต้นทุน

- ให้ความสนใจในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีและมีมาตรฐานเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

- ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนอย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับทำให้ความรู้ด้านการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตรวมถึงชี้ให้เห็นผลประโยชน์การรวมกลุ่ม

2) ระดับกลางน้ำ

ระดับกลางน้ำ ยังคงพบปัญหาขาดแคลนแรงงานในกระบวนการผลิต อาทิ การตัดไปจนถึงการบรรจุผลไม้ลงบรรจุภัณฑ์ ปัญหาขาดการรับข้อมูลที่ไม่เพียงพอ และปัญหาการขนส่งขาออก ที่ผู้รวบรวมหรือล้ง จะส่งผลผลิตไปยังผู้ส่งออกเพื่อทำการส่งออกผลไม้ไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์ซึ่งส่งผลเชื่อมโยงไปในระดับปลายน้ำ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในอุตสาหกรรมการส่งออกและการขนส่งอีกด้วย ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคในตลาดสหภาพเมียนมาร์ยังไม่สามารถระบุได้แน่นอน และยังประสบปัญหาในเรื่องของอำนาจการต่อรองราคาของบริษัทต่างชาติหรือผู้รวบรวมผลผลิตซึ่งส่งผลให้มีการกดราคาสินค้าขึ้น

แนวทาง/ข้อเสนอแนะ

- ผู้ประกอบการ/สหกรณ์เร่งสร้างมาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาระบบตรวจสอบการย้อนกลับไปยังเกษตรกรเพื่อสร้างความเชื่อถือต่อลูกค้า/ผู้บริโภค

- พัฒนาและเพิ่มศักยภาพความสามารถด้าน Logistics ทั้งระบบเพื่อยกระดับคุณภาพ มาตรฐานและเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิต

- สร้างเอกลักษณ์และตราสินค้าของไทยให้มีความโดดเด่นและจดจำง่าย

- ตัวผู้ประกอบการควรเร่งปรับปรุง/เพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้ไทยเพื่อหนีตลาดสินค้าที่สามารถทำราคาได้ต่ำกว่า แต่ด้อยมาตรฐานมากกว่า

- ทำการตลาดเชิงรุกเพื่อรักษาฐานหรือส่วนแบ่งการตลาดทั้งในและต่างประเทศเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน โดยทำการสำรวจความต้องการของตลาดธุรกิจและผู้บริโภค

3) ระดับปลายน้ำ

ในระดับปลายน้ำ ปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาการขนส่ง หรือการกระจายสินค้า ที่มักจะก่อให้เกิดความเสียหายเมื่อถึงปลายทาง ปัญหาการปลอมปนผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพกับผลผลิตที่ได้คุณภาพและเอาต่างสายพันธ์มาผสมกัน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และปัญหาการกีดกันทางการค้า เช่น เรื่องมาตรฐาน และคุณภาพของผลผลิตที่มีมาตรการกีดกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาขาดข้อมูลของพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดเมียนมาร์อีกด้วย

แนวทาง/ข้อเสนอแนะ

- ป้องกันจุดอ่อนที่เกิดจากการบรรจุ และการขนส่งที่ไม่มีประสิทธิภาพ
- สนับสนุนให้มีการแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่าแบบใหม่แต่ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในต่างประเทศ
- ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการพัฒนาภาพลักษณ์ มูลค่าของผลผลิตให้ลูกค้ามีความประทับใจอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาลูกค้ารายเก่า และสร้างฐานลูกค้ารายใหม่
- ควรทำให้คุณภาพกับราคานั้นเหมาะสมกัน
- ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการขยายตัวของตลาดสู่ประเทศที่ 3

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ และข้อสรุปปัญหาและอุปสรรคที่ได้พบว่าภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทและสนับสนุนส่งเสริมในการส่งออกผลไม้สดของไทยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดการค้าทั้งในและต่างประเทศต่อไปในอนาคต จากการศึกษาพบข้อเสนอแนะที่ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ดังนี้

1) นโยบายด้านการผลิต (Production)

- ส่งเสริมการเพาะปลูกผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีและได้มาตรฐานมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเช่น สนับสนุนเงิน ปล่อย สารเคมี

- ส่งเสริมการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายของผู้ผลิตให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในการพัฒนาผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดและสร้างอำนาจต่อรองในการขายได้

- ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตและการตลาด รวมถึงทำการวิจัยและสำรวจตลาดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2) นโยบายด้านการตลาด (Marketing)

- ส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผลไม้ของไทยเพื่อรักษาลูกค้ารายเก่า และสร้างฐานลูกค้ารายใหม่

- สร้างเอกลักษณ์และตราสินค้าของผลไม้ไทยให้มีความโดดเด่นและจดจำง่าย

- ทำการศึกษาความต้องการของตลาดธุรกิจและผู้บริโภค รวมถึงกลยุทธ์ของคู่แข่ง เพื่อรักษาฐานหรือส่วนแบ่งการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

3) นโยบายด้านการจัดการโลจิสติกส์ (Logistics)

- พัฒนาและเพิ่มศักยภาพความสามารถด้าน Logistics ทั้งระบบเพื่อยกระดับคุณภาพ มาตรฐานและเป็นการช่วยลดต้นทุนการขนส่งสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดอีกทาง

4) นโยบายด้านการส่งเสริม (Policy)

- ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับภาคการเกษตรอย่างจริงจัง และเป็นผู้นำในการปรับตัวและแข่งขัน

- ภาครัฐต้องหาภาคีและเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศในการพัฒนาทั้งโซ่อุปทาน

- ภาครัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทั้งโซ่อุปทานอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการผลิต การตลาดและโลจิสติกส์ รวมถึงกฎระเบียบการค้าต่างๆ

5. สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำการศึกษารูปแบบโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยในการหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานผลไม้สดเพื่อทำการส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์ โดยสามารถสรุปแนวทางของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละโซ่อุปทานได้ดังนี้

1) ระดับต้นน้ำ

ในระดับต้นน้ำพบว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานนั้น ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร/ผู้ปลูกให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต สร้างอำนาจต่อรองในราคาขาย ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต และควรส่งเสริมให้เกษตรกร/ผู้ปลูกมีความรู้เรื่องความต้องการของตลาดมากขึ้น เพื่อให้ผู้ปลูกสามารถคาดการณ์การผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อป้องกันปัญหาเดิมๆ ที่เกิดจากการผลิตจนล้นตลาดหรือขาดตลาดในบางปี ภาครัฐหรือหน่วยงานสนับสนุนควรเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงพัฒนาพันธุ์และการลดต้นทุนในการเพาะปลูก ทั้งเกษตรกร/ผู้ปลูกเองควรรีความสนใจในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตให้ได้คุณภาพตรงตามมาตรฐานการส่งออกและควรกำหนดราคากลางในการซื้อขายให้เหมาะสมคุณภาพและความต้องการของตลาด

2) ระดับกลางน้ำ

พ่อค้าคนกลาง/ผู้รวบรวม/สหกรณ์/ผู้ประกอบการส่งออก-นำเข้าซึ่งเป็นระดับกลางน้ำนั้น ควรเร่งสร้างมาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาระบบตรวจสอบการย้อนกลับไปยังเกษตรกรเพื่อสร้างความเชื่อถือต่อลูกค้า/ผู้บริโภค อีกทั้งควรเร่งพัฒนาและเพิ่มศักยภาพความสามารถด้าน Logistics ทั้งระบบเพื่อยกระดับคุณภาพ มาตรฐานและเป็นการช่วยลดต้นทุนการขนส่ง และผู้ประกอบการพัฒนา

ภาพลักษณ์สร้างมูลค่าของผลไม้ให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ จดจำได้ง่ายเพื่อรักษา
 ลูกค้ายาวเก่าและสร้างฐานลูกค้ารายใหม่ทั้งยังต้องเร่งปรับปรุง/เพิ่มมูลค่าให้กับ
 ผลไม้ไทยเพื่อนิตลาดสินค้าที่สามารถทำราคาได้ต่ำกว่าแต่ด้วยมาตรฐานมากกว่า
 เช่น ผลไม้จากจีน และควรทำการตลาดเชิงรุกเพื่อรักษาฐานหรือส่วนแบ่งการตลาด
 ทั้งในและต่างประเทศเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน โดยทำการสำรวจความ
 ต้องการของตลาดธุรกิจและผู้บริโภค

3) ระดับปลายน้ำ

ระดับปลายน้ำซึ่งประกอบด้วย ผู้นำเข้าในสหภาพเมียนมาร์และผู้บริโภค
 ชาวเมียนมาร์ เพื่อตอบสนองของความต้องการของลูกค้ากลุ่มนี้ ประเทศไทยควรป้องกัน
 จุดอ่อนของผลไม้อันเนื่องมาจากการบรรจุและการขนส่งที่ไม่มีประสิทธิภาพส่งผล
 เสียหายให้กับผลไม้ควรสนับสนุนให้มีการแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่าแบบใหม่แต่ต้อง
 สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคแต่ละประเทศและที่สำคัญต้องทำการ
 สำรวจความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละตลาดเพื่อที่จะสามารถวางแผนในการ
 ผลิตและการส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองของความต้องการ (Demand)
 ของผู้บริโภค และควรกำหนดราคากับคุณภาพของผลไม้ให้เหมาะสมกันที่สำคัญ
 ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการขยายตัวการส่งออกสู่ตลาดประเทศที่ 3

และในการศึกษาถึงโอกาสทางธุรกิจ ช่องทางการตลาด และอุปสรรคของ
 ผลไม้สดของไทยเพื่อการส่งออกสู่ตลาดสหภาพเมียนมาร์ รวมถึงศึกษานโยบายและ
 มาตรการทางการค้าของรัฐบาลและข้อตกลงทางการค้าที่เกี่ยวข้องซึ่งจากการ
 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของโซ่อุปทานดังกล่าวพบว่าโซ่อุปทาน
 ผลไม้สดของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก โดยเฉพาะความเชื่อมโยงของระบบ
 การจัดการโลจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทานระหว่างภาครัฐและเอกชนรวมไปถึง
 หน่วยงานสนับสนุนแต่ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสการค้าเกิดขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคใน
 ตลาดสหภาพเมียนมาร์ซึ่งมีผู้บริโภคชาวจีนรวมอยู่ด้วยนั้นมีความผูกพันชอบบริโภค
 ผลไม้ของไทย จึงมีแนวโน้มและทิศทางในการส่งออกที่ดีขึ้น ถึงแม้รัฐบาลเมียนมาร์

จะมีความพยายามในการพัฒนาการเพาะปลูก เช่น การเอาคนไทยที่มีความรู้ในการเพาะปลูกมาบังคับเข้าไปทำการเพาะปลูกให้ แต่ผลผลิตที่ได้ก็ยังไม่ดีและไม่ได้มาตรฐานอย่างบังคับของไทยอย่างไรก็ตามหากมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะส่งผลให้ขนาดของตลาดเพิ่มขึ้นผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของผู้ได้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมอาเซียนนี้โดยมีภาครัฐคอยให้ความช่วยเหลือในด้านการลดอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ รวมถึงควรสนับสนุนด้านโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ

ทั้งนี้จากการศึกษาโอกาสและอุปสรรคผลไม้สดของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์ทำให้สามารถสรุปถึงแนวโน้มและโอกาสในการส่งออกได้ว่า ผลไม้สดของไทยถือเป็นผลไม้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่มีโอกาสและทิศทางการส่งออกที่ดี สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้สูง

แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยพบข้อสังเกตหรือข้อค้นพบที่น่าสนใจบางประการ ดังนี้

1) ด้านการผลิต (Production) พบว่า รัฐบาลเมียนมาร์มีนโยบายและโครงการในการพัฒนา ส่งเสริมการผลิตและการตลาดผลไม้เศรษฐกิจ แต่ผลผลิตที่ได้ยังมีคุณภาพสู้ผลผลิตไทยไม่ได้

2) ด้านการส่งเสริม (Supporting) พบว่า Contract farming เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในภาคเกษตรของสหภาพเมียนมาร์มากขึ้น เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนปัจจัยด้านการผลิตจากภาคเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการจากต่างประเทศ (รวมถึงผู้ประกอบการไทย) ซึ่งได้ทำการทำสัญญาในลักษณะ Contact farming กับเกษตรกรในเมียนมาร์

3) ด้านราคา (Pricing) พบว่า ราคาผลไม้ในเมียนมาร์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะผลไม้ที่มาจากไทยและมีทิศทางเพิ่มขึ้น แต่ปัจจุบันมีการนำเข้าผลไม้จากจีนซึ่งมีราคาถูกกว่าผลไม้ไทยเพิ่มขึ้น

4) ด้านการตลาด (Marketing) พบว่า การส่งออกผลไม้ไปยังสหภาพเมียนมาร์นั้น ส่วนใหญ่ยังเป็นการนำเข้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน ซึ่งการนำเข้าผลไม้จากไทยเพื่อการบริโภคในประเทศนั้นยังเป็นการนำเข้าในปริมาณไม่มาก และนำเข้าโดยพ่อค้าขายส่งตามชายแดน

5) ระบบโลจิสติกส์ (Logistics) พบว่า ปัญหาข้อจำกัดด้านการให้บริการของด่านชายแดนทั้งภายในประเทศและด่านคู่ค้าที่ปัจจุบันระบบการจัดการ Logistics ยังขาดความเป็นสากล

6) พฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ลูกค้านชาวเมียนมาร์ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในคุณภาพของผลไม้ไทย แต่ก็นิยมผลไม้จีนที่เข้ามาทำตลาดในพม่าด้วยการแข่งขันด้านราคาเนื่องจากมีราคาถูกกว่ามาก

6. ข้อจำกัดการศึกษา

1) การเข้าถึงข้อมูลของผู้ประกอบการกลางน้ำเป็นไปได้ยาก เนื่องจากข้อมูลบางส่วนเป็นความลับของผู้ประกอบการ

2) ปัญหาด้านการสื่อสารในการเก็บข้อมูล ณ สหภาพเมียนมาร์ เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีความรู้ภาษาเมียนมาร์ และประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษน้อย

3) การเข้าไม่ถึงข้อมูลการส่งออกไปยังประเทศที่ 3 ของผู้นำเข้าในสหภาพเมียนมาร์

7. ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปและข้อค้นพบของการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานการส่งออกผลไม้สดของไทยไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์นั้นผู้วิจัยพบข้อเสนอแนะการปรับตัวของผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานแต่ละภาคส่วน ดังนี้

1. เกษตรกร/ผู้ปลูก: เกษตรกรต้องเตรียมความพร้อมในด้านการผลิตและการตลาดแบบมีมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะระบบ Good Agricultural Practices(GAP)เพื่อให้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีความปลอดภัยตาม Demand ของลูกค้า
2. พ่อค้าคนกลาง/ผู้รวบรวม: ต้องเข้าใจในระบบการจัดการโซ่อุปทานเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม โดยควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับภาคีและเครือข่ายในโซ่อุปทานแบบยั่งยืน
3. ผู้ประกอบการขนส่ง: ควรร่วมกันพัฒนาในระบบโซ่อุปทานให้ทำงานร่วมกันทั้งระบบ อาจจัดตั้งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมส่งออกทุเรียนของไทย และควรพัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้าน Logistics เช่น เทคโนโลยีในการสื่อสาร ระบบการขนส่ง ระบบการจัดเก็บ บรรจุภัณฑ์
4. ผู้ประกอบการส่งออก: ต้องมีการวางแผนการผลิตและการตลาดเพื่อพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าในโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับDemandโดยต้องคำนึง Product Flow, Information Flow และ Relationship Flow
5. ภาครัฐ: ร่วมพัฒนากับภาคีและเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาทั้งระบบ logistics and supply chain management

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2552) มังคุด, จาก <http://it.doa.go.th/vichakan/news.php?newsid=41> [ค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2556]
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556) ทุเรียน, จาก <http://www.doae.go.th/library/html/putsetakit/durian.pdf> [ค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2556]
- กรมส่งเสริมการเกษตร. ยุทธศาสตร์พัฒนาผลไม้ไทย ปี พ.ศ. 2553-2557, จาก http://www.oae.go.th/images/article/freetemp/article_20121123164210.pdf [ค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2556]

- กรมส่งเสริมการส่งออก. (2552) สถานการณ์ส่งออกสินค้าและบริการรายเดือน ผัก
ผลไม้สดและแปรรูป, จาก[http://www.depthai.go.th/tabID/336/
Default.aspx](http://www.depthai.go.th/tabID/336/Default.aspx) [ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2556]
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553, มิถุนายน) สถิติ
การค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ ปี 2552. หน้า 27-28. จาก
<http://www.oae.go.th/download/journal/trade%20statistics52.pdf>
[ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2556]
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553, กรกฎาคม)
สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2552. หน้า 56-61. จาก
<http://www.oae.go.th/download/downloadjournal/yearbook2552.pdf>
[ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2556]
- สมพร อิศวิลานนท์. (2552) ระบบLogistics และSupply Chain ผลไม้และ
ผลิตภัณฑ์เพื่อขยายตลาดส่งออกในประเทศในเอเชียปี2552 (กรณีศึกษา
เส้นทาง R3E และ R3W). จาก[http://www.oae.go.th/download.
download_journal/Logistics_and_SupplyChain.pdf](http://www.oae.go.th/download.download_journal/Logistics_and_SupplyChain.pdf) [ค้นเมื่อ 17
เมษายน 2556]
- สมยศ เชิญอักษร. (2556) โลจิสติกส์สินค้าเกษตร. จาก
[http://www.ie.eng.kps.ku.ac.th/ie2011/images/stories/ie/PDF/new/s/
2556/aec-bimstec-ec_dr.somyot.pdf](http://www.ie.eng.kps.ku.ac.th/ie2011/images/stories/ie/PDF/new/s/2556/aec-bimstec-ec_dr.somyot.pdf) [ค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2556]
- ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2553) ระบบ
Logistics และ Supply Chain ผลไม้และผลิตภัณฑ์เพื่อขยายตลาด
ส่งออกไปในประเทศเอเชีย ปี 2552.

F.A Emmy and Ismaili, MohdMansor. (2009) Trade performance of fruit and vegetable industry in selected ASEAN countries, MPRA Paper No.16928. Available: <http://mprapaper.ub.uni-muenchen.de/16928/> [25 April 2013].

International Trade Centre. (2011) Overview of the markets for selected tropical fruits and vegetables in China. Available: http://www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/Content/Exporters/Sectoral_Information/Agricultural_Products/Fruits_and_Vegetables/China-Market-fruits-vegetables.pdf [16 April 2013]

International Trade Centre. (2013). Export impacted for good. Available: <http://www.intracen.org/> [2 May 2013]

Ministry of National Planning and Economic Development (MNPED). (2011). Myanmar trade statistics. Available: www.mnped.gov.mm [13 May 2013]

การจัดการโซ่อุปทานมังคุดเพื่อการส่งออก: บทบาทขององค์กรทางสังคม และโซ่อุปทานสมัยใหม่

ชิตพัทธ์ จินาบุญ

บทคัดย่อ

มังคุดได้รับการยอมรับว่าเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่มีความสำคัญประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมมากของประเทศไทย และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ความต้องการในการบริโภคมังคุดนับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มังคุดเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมเพาะปลูกของเกษตรกร ทั้งภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งรวมถึงเกษตรกรในอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าวิจัยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงวิธีการในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของการรวบรวมผลผลิตมังคุดเพื่อการส่งออก โดยขอบเขตการศึกษาค้นคว้ามุ่งเน้นไปที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ครอบคลุม ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือ SWOT analysis และ TOWS matrix เพื่อให้ทำความเข้าใจการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงวิธีการในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่าเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของการรวบรวมผลผลิตมังคุดเพื่อการส่งออก จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตลาดของมังคุดเพื่อการส่งออกมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทั้งส่งออกภายในประเทศและนอกประเทศ แม้ในสภาวะปัญหาทางด้านแรงงานที่ขาดแคลน ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและรวมถึงผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งในห่วงโซ่อุปทานของกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลาได้ให้ความสำคัญกับบทบาทขององค์กรทางสังคมที่สนับสนุนเกษตรกรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของการรวบรวมผลผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

คำสำคัญ: การจัดการโซ่อุปทาน / กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา

Abstract

Mangosteen has been recognized as one of the most important economical fruits of Thailand. It is popular among consumers both domestic and international. Moreover, the need of consumption of mangosteen has been increasing every day. As a result, mangosteen has become a very popular crop for agriculturists in both the southern and eastern part of Thailand which includes agriculturists in Lang Suan District, Chumphon Province. Therefore, the objective of this study is to investigate the management of the supply chain, to find out the problems and obstacles, and to find out the method in fruits harvesting operation in order to develop efficient fruit harvest and collecting for export. The scope of this study focuses on Small and Micro Community Enterprise Learning Center, Tamapa Agriculture, Lang Suan District, Chumphon Province. This study has been adapted to qualitative and quantitative research. Semi-structured questionnaires and in-depth interviews have been used in order to get comprehensive information. The qualitative and quantitative data were analyzed by the use of SWOT analysis and TOWS matrix in order to

understand the supply chain management, problems, and obstacles of the operation of Small and Micro Community Enterprise Learning Center, Tamapa Agriculture in order to lead to efficient fruit harvest and collecting for export. The study shows that the fruit marketing tends to grow both domestically and internationally even in a state with a shortage of labor and higher production costs, and uneven production. The supply chain of Small and Micro Community Enterprise Learning Center, Tamapa Agriculture, has focused on the role of agriculturists supporting social enterprise at a necessary step efficient fruit harvests and collection for export.

Keyword: Supply Chain Management / Small and Micro Community Enterprise Learning Center / Tamapa Agriculture

1. บทนำ

ธุรกิจเกษตรนับเป็นหนึ่งในภาคธุรกิจหลักที่สำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ปัจจุบันผลไม้ของประเทศไทยสามารถสร้างมูลค่าในการส่งออกนำเงินเข้าประเทศได้ในปริมาณที่มาก อีกทั้งมีการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี มังคุดนับเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญประเภทหนึ่งของประเทศไทย โดยมังคุดสามารถทำรายได้เข้าประเทศปีละประมาณ 3,000 ล้านบาท และมังคุดยังเป็นที่ต้องการจากผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกสินค้าเกษตร เริ่มเป็นที่นิยมในประเทศจีน เวียดนาม ญี่ปุ่น และทวีปยุโรป ในขณะที่มูลค่าการส่งออก ในปี 2555 มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การเพาะปลูกมังคุดของประเทศไทย ในปี 2555 ปลูกมากในพื้นที่ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคกลาง จากสถิติย้อนหลัง 2552-2553 ปริมาณมังคุด

ส่วนมากจะอยู่ที่ภาคใต้ ของประเทศไทย ซึ่งมีปริมาณ 3 ใน 5 ของทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 60 โดยปริมาณมังคุดที่มีอยู่ในภาคใต้ ส่วนใหญ่มาจาก 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดชุมพร ปัจจุบันพบว่าเกษตรกรใน อ.หลังสวน ส่วนใหญ่มุ่งไปเพาะปลูกมังคุดเป็นผลไม้หลัก เนื่องจากเป็นผลไม้ที่มีความต้องการบริโภคสูงและราคาดีเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่มีการส่งออกเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย สำนักงานเกษตรชุมพรจึงมีนโยบายการพัฒนาแบบครบวงจร โดยมีการสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อจะช่วยให้เกษตรกร หรือสมาชิกกลุ่มสามารถทำงานสนับสนุนแบบบูรณาการเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งด้านวิชาการ ด้านเงินทุน ด้านการตลาด รวมถึงแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการผลิตมังคุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการใช้อุปทานมังคุดเพื่อการส่งออก: บทบาทขององค์กรทางสังคมและโซ่อุปทานสมัยใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อทราบถึงการจัดการมังคุดเพื่อการส่งออก การจัดการโซ่อุปทาน ถึงการหมุนเวียน และวิถีการตลาดมังคุด และระบบการบริหารสมบูรณแบบ โดยเฉพาะการกระจายรายได้สู่หน่วยผลิตในกลุ่ม คำนี้ถึงความรับผิดชอบต่อสังคม การเอื้อเพื่อแบ่งปัน รวมถึงการเพิ่มข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิก และที่สำคัญการดำเนินงานของกลุ่มมังคุดเพื่อการส่งออกจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานในสมัยใหม่

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา (รูปแบบการจัดการรวบรวมมังคุดเพื่อการส่งออกที่ดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นวิธีที่ดีที่สุด สำหรับกลุ่มมังคุดเพื่อการส่งออกหรือไม่)

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา (ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มมังคุดเพื่อการส่งออกเป็นอย่างไร)

3. เพื่อศึกษาวิธีการและบทบาทขององค์กรทางสังคม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา (สิ่งที่เกษตรกรได้รับจากเป็นสมาชิกของกลุ่มมังคุดเพื่อการส่งออก คืออะไร)

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาด และสร้างกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา (สภาวะความต้องการของตลาดมังคุดเพื่อการส่งออก ของตลาดส่งออกภายในและภายนอกประเทศเป็นอย่างไร และมีแนวทางการพัฒนา หรือสร้างกลยุทธ์อย่างไร)

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยมีวิธีวิจัยแบบผสมผสานกันระหว่าง วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดการโซ่อุปทาน และบทบาทขององค์กรทางสังคม เพื่อพัฒนาการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (1) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา มีสมาชิกทั้งหมด 130 คน ใช้ทฤษฎีสูตรการกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยให้ความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับร้อยละ 5 (0.05) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 98 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) (2) ผู้ประกอบการ/ผู้ส่งออกมังคุด โดยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) แบบกำหนดจำนวนโควตาจากผู้ประกอบการที่เข้าเคยเข้าร่วมประชุมผลผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกของกลุ่ม

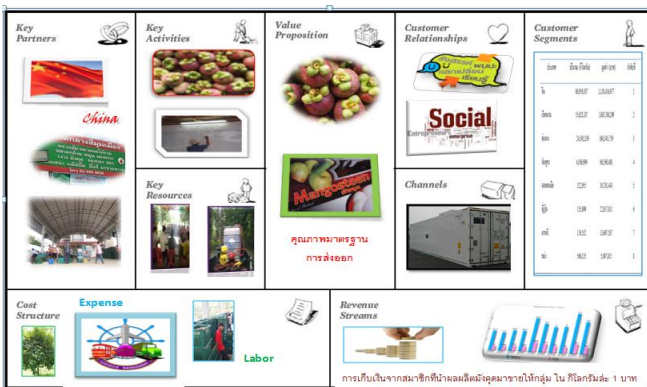
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า ในปี 2555 โดยได้กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ/ผู้ส่งออกมังคุดได้ 15 ผู้ประกอบการ ประกอบด้วย (3) คณะกรรมการกลุ่ม โดยการใช่วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากคณะกรรมการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า ในปี 2555 ซึ่งประกอบด้วย ประธาน และกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสำรวจ การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจำนวน 4 ตอนประกอบด้วย (1) เป็นคำถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า (3) ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อจากการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า โดยมีลักษณะการวัดแบบมาตราวัดของลิเคิร์ตสเกล (Likert's ratingscale) แบ่งเป็น 5 ระดับ (4) แนวทางข้อเสนอแนะการดำเนินงานและแนวทางการตลาดในการจัดการมังคุดเพื่อการส่งออก

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive statistic) คือ สถิติค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า โดยใช้ Business Model Canvas และแผนธุรกิจหน้าเดียว เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ออกมาในรูปแบบการจัดการโซ่อุปทาน และให้สะท้อนผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า ออกมาในรูปแบบบทบาทขององค์กรทางสังคม (Social Enterprise)

4. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลในส่วนที่ 1 ผลจากการวิเคราะห์การออกแบบโมเดลธุรกิจหรือรูปแบบการดำเนินงาน โดยใช้ Business Model Canvas ทำให้ทราบถึงวิธีการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่าว่ามีการดำเนินการในแบบธุรกิจที่โครงสร้างองค์กรแบบง่าย (ลำดับขั้น) โดยมีการแนวทางในการทำธุรกิจเพื่อพัฒนาผลผลิตมังคุด ให้มีคุณภาพ และมาตรฐานในการส่งออก โดยใช้องค์ความรู้จากการศึกษา และบริหารงานจากคณะกรรมการกลุ่มเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกของกลุ่ม ในการผลิตมังคุดที่มีคุณภาพ และมีการจัดจำหน่ายในรูปแบบการประมูลราคาจากผู้ประกอบการ หรือผู้ทำส่งออกมังคุด โดยคู่ค้าตลาดที่สำคัญในการทำส่งออก คือ ประเทศจีน และประเทศเวียดนาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า มีการจัดหารายได้จากการที่สมาชิกรนำผลผลิตมารวบรวมที่กลุ่ม โดยคิดอัตรา ทุกๆ 1 กิโลกรัม หักเงินเข้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า จำนวน 1 บาท และนำรายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และบริหารงานของกลุ่ม โดยใช้หลักการในเรื่องของบทบาทขององค์กรทางสังคม

รูปที่ 1 Business Model Canvas

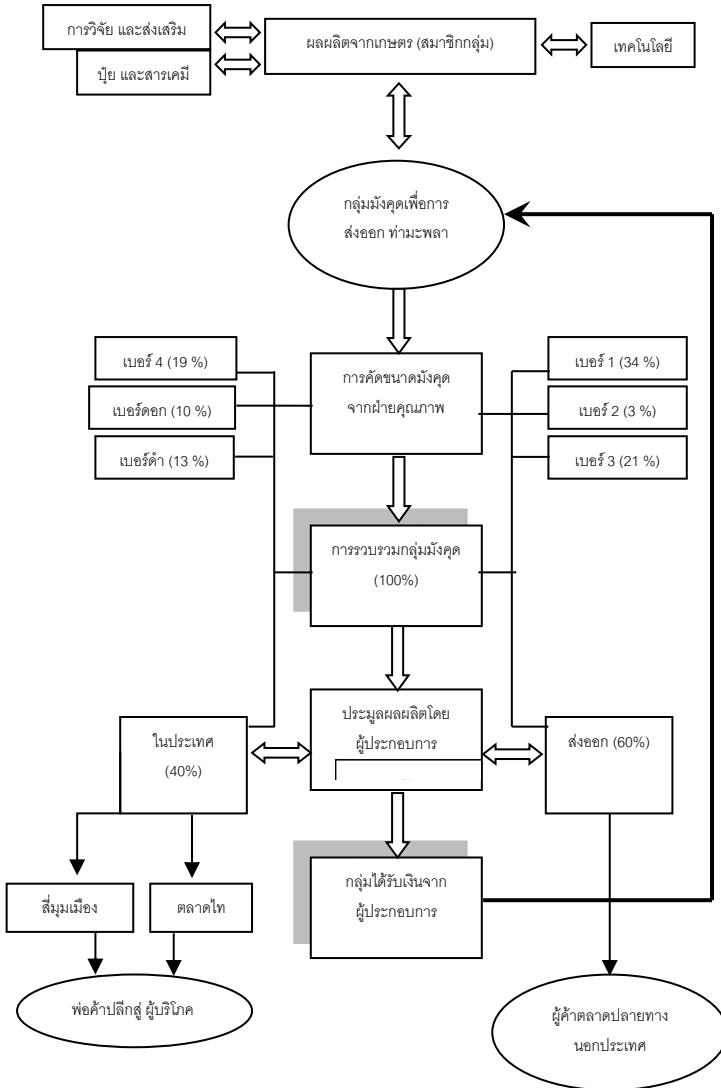
การวิเคราะห์ผลใน ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดการ
โซ่อุปทาน และระบบโลจิสติกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้
การเกษตรท่ามะปลา

รูปที่ 2 การจัดการโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุดศูนย์การเรียนรู้
การเกษตรท่ามะปลา

โดยห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุดเพื่อการส่งออก ตำบลท่า
มะปลา เป็นระบบห่วงโซ่อุปทานของเกษตรสมัยใหม่ ที่มีความแตกต่างกับห่วงโซ่
ของการผลิตมังคุดแบบเก่า หรือแบบดั้งเดิมค่อนข้างมาก เพราะจะเป็นห่วงโซ่ที่มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเกิดจากความต้องการให้ผลผลิตมังคุดมีคุณภาพมากขึ้น ทำ
ให้เกษตรกรหันมาใช้การรวมกลุ่มกันมากขึ้น เพื่อพัฒนาเป็นองค์กรและเป็นองค์กรที่
เข้มแข็ง เพื่อจัดการระบบการผลิตและการเก็บเกี่ยวในมีประสิทธิภาพและลดความ
สูญเสีย ส่วนการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นอุตสาหกรรมกลางน้ำเพื่อช่วยให้เกษตรกร หรือ
สมาชิกกลุ่มสามารถขายผลผลิตให้มียราค่าที่สูง โดยการมีหลักในการจัดการกลุ่มหรือ
โครงสร้างของกลุ่ม ขอบข่ายหน้าที่การทำงาน การทำงานอย่างเป็นระบบ และการ
รวบรวมผลผลิตของเกษตรกรยังช่วยให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง โดยที่
ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยในการต่อรอง ลักษณะของการตลาดยังเป็นแบบธุรกิจ
(กลุ่ม) กับธุรกิจ (ผู้ประกอบการ) ในรูปของการค้าแบบสินค้าเกษตรที่ซื้อขายใน
ปริมาณมาก (Agriculture Commodity Trade) ส่วนปลายน้ำของโซ่อุปทานทำให้
ผลผลิตที่ผลิตได้สามารถกระจายผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มมูลค่าการ

ส่งออก ไม่เกิดสภาวะของล้นตลาดเหมือนที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่เพาะปลูกมังคุด
ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรแล้วมีการจัดการโซ่อุปทานที่ดีจะ
ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ
เกษตรกรได้อย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างการบริหารจัดการโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนมังคุดเพื่อการส่งออก ตำบลท่ามะปลา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

รูปที่ 3 โซลูปทานของกลุ่ม ภาพรวมใหญ่

การวิเคราะห์ผลใน ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมั่งคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปรางโดย

จำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านของสมาชิกกลุ่ม และผู้ประกอบการ หรือผู้ทำมังคุดส่งออก

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา

สมาชิกในกลุ่มมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ร้อยละ 34 โดยมีเพียงร้อยละ 17 ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงให้เห็นถึงระดับการเรียนรู้และการศึกษาที่ยังเป็นระดับชาวบ้านที่ต้องการ การให้ความรู้จากหน่วยงาน แต่สมาชิกร้อยละ 48 ที่มีประสบการณ์การทำสวนมังคุด มากกว่า 20 ปี และร้อยละ 22 ที่มีประสบการณ์ในระหว่าง 16-20 ปี และสมาชิกส่วนใหญ่มีเนื้อที่ในการปลูกมังคุดเพื่อการส่งออกในเกณฑ์ ระหว่าง 6-10 ไร่ ร้อยละ 41 ในส่วนของการเป็นสมาชิกส่วนมากเป็นสมาชิกของกลุ่ม มากกว่า 3 ปี ถึงร้อยละ 44 โดยสมาชิกร้อยละ 89 ต้องการรับความรู้และวิธีการการจัดการผลผลิตมังคุดเพื่อการส่งออก จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุดเพื่อการส่งออกท่ามะปลา มีเพียงร้อยละ 17 เท่านั้นที่ศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง และสมาชิกในกลุ่มเห็นด้วยกับการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา เนื่องจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสามารถทำให้สมาชิกร้อยละ 100 ขายผลผลิตได้ในราคาดี ผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้น มีตลาดรองรับผลผลิตที่ออกจำหน่าย และสมาชิกได้รับความรู้ในเรื่องของขบวนการการผลิต มีการสนับสนุนอุปกรณ์การผลิต หรือสารเคมีในการผลิต แต่ยังมีร้อยละ 12 ที่ต้องการให้กลุ่มจัดการเรื่อง ของการช่วยเหลือสนับสนุนในการซื้ออุปกรณ์ สารเคมี ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคจากการผลิตมังคุดของสมาชิก

ประเด็นปัญหาและอุปสรรค	ระดับของปัญหาและอุปสรรค					ค่าเฉลี่ยร้อยละ/	แปรผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ขาดแคลนแรงงาน	38	28	20	14	0	3.9	มาก	1
2. มีผลผลิตไม่สม่ำเสมอทุกปี	6	32	54	8	0	3.4	ปานกลาง	2
3. ต้นทุนการผลิตมีราคาแพง	12	24	52	12	0	3.4	ปานกลาง	2
4. ผลผลิตได้รับความเสียหายจากโรคแมลง และศัตรูพืช	4	32	42	18	4	3.1	ปานกลาง	3
5. ขาดแคลนปัจจัยด้านพลังงานในการทำสวน (น้ำ ไฟฟ้า)	8	24	28	36	4	2.9	ปานกลาง	4
6. ขาดแคลนปัจจัยการผลิต (อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต)	0	20	38	14	0	2.7	ปานกลาง	5
7. ขาดความรู้เรื่องการผลิตที่ดี	0	6	26	60	8	2.3	น้อย	6
ค่าเฉลี่ยรวม						3.1	ปานกลาง	

สมาชิกประสบปัญหาในการจัดการแรงงานที่เข้ามาช่วยในขบวนการผลิตและเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยมีปัญหาของลงมาได้แก่ต้นทุนการผลิตที่สูง และผลผลิตมังคุดที่ออกไม่สม่ำเสมอ แต่ยังเป็นผลดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา ที่มีการให้ข้อมูลและช่วยเหลือสมาชิก จึงทำให้สมาชิกมีระดับความพอใจและไม่วิตกกังวลกับปัญหาการขาดความรู้ในการผลิต

ผู้ประกอบการ หรือผู้ทำมังคุดส่งออก

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ นำผลผลิตที่ได้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา ส่งออกนอกประเทศ โดยมีประเทศประเทศจีนเป็นฐานในการรับผลผลิต และมีการกระจายสินค้าบางส่วนในประเทศ โดยกระจายสินค้าให้กับพ่อค้าชายปลีก ผู้ประกอบการมีตลาดการส่งออกผลผลิตมังคุดออกนอกประเทศไทย ถึงร้อยละ 70.83 โดยมีการส่งออกไปยังเอเชียตะวันออก ร้อยละ 45.83 และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ร้อยละ 25 โดยในการส่งไปยังเอเชียตะวันออก ประเทศที่ผู้ประกอบการส่งผลผลิตออกไปจำนวนมากมากที่สุด คือประเทศจีน คิดเป็นร้อยละ 83.34 ของประเทศในเอเชียตะวันออกส่วนในส่งผลผลิตไปยังประเทศในเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ ที่ผู้ประกอบการส่งออกไปมากที่สุด คือประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 55.56 ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีตลาดรองใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประเทศ กัมพูชา มาเลเซีย และสิงคโปร์ ร้อยละ 22.22 และตลาดภายในประเทศของผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 29.17 โดยมีการขายสู่อำเภอชายปลึก ร้อยละ 20.83 และเข้าสู่ตลาด Modern Trade ร้อยละ 8.34

ตารางที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคที่กระทบต่อผู้ประกอบการ ด้านต่างๆ

ประเด็นปัญหาและอุปสรรค	ระดับของปัญหาและอุปสรรค					ค่าเฉลี่ยร้อยละ/	แปรผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ด้านสินค้าและผลผลิต	0	10	12	18	20	2.2	น้อย	3
2. ด้านการขนส่งและสถานที่	5	7	11	6	1	3.3	ปานกลาง	1
3. ด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการ	4	4	8	5	9	2.6	ปานกลาง	2
4. ด้านการดำเนินงานของกลุ่ม	0	2	21	39	28	2.0	น้อย	4
ค่าเฉลี่ยรวม						2.5	ปานกลาง	

ระดับของปัญหาที่กระทบต่อผู้ประกอบการ มีเกณฑ์เฉลี่ยของระดับปัญหาที่ ระดับ 2.5 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยมีระดับของปัญหาในด้านการขนส่งและสถานที่ของกลุ่ม มีระดับปัญหาสูงที่สุด ระดับ 3.3 และมีด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ระดับปัญหา 2.6

บทสรุปจากผู้ประกอบการได้รับข้อเสนอแนะ และแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา ในการขยายตลาดและเตรียมตัว โดยสามารถสรุปออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้ผลผลิตมังคุดสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศ

- ชาวสวนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมมือกันผลิตมังคุดที่มีคุณภาพ มีการใส่ใจในการผลิต

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาคุณภาพมังคุดอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อราคาของมังคุด

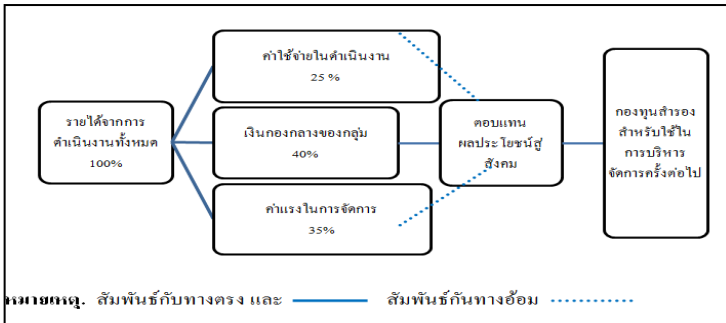
- คุณภาพของมังคุด

- สภาพแวดล้อมของ ดิน ฟ้า อากาศ และฤดูกาล (ช่วงเวลา) ที่เก็บเกี่ยว

- ตลาดของต่างประเทศ

การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าในส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของวิธีการและบทบาทขององค์กรทางสังคม ศึกษาที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรยึดถือผลตอบแทนประโยชน์สู่สังคมเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน เน้นด้านการกระจายของรายได้เข้าสู่หน่วยผลิตให้กับสมาชิกกลุ่ม ด้วยความเป็นธรรม การเอื้อเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก จึงยึดแนวทางด้านการพัฒนากลุ่ม (สังคม) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมเป็นหลัก ดังแนวคิดของกลุ่มที่ว่า ยึดหลักการทำงานด้วยจิตอาสา อยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม และยังสนองกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทย ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา ได้มีระบบการจัดหารายได้เข้าสู่กลุ่ม ในรูปแบบ หักเงินจากการนำผลผลิตมารวบรวมของเกษตรกร "กิโลกรัมละ 1 บาท" เช่น สมาชิกนายประภาส นำผลผลิตมังคุดมารวบรวมกับกลุ่ม 1,000 กิโลกรัม นายประภาสก็จะโดนหักเงิน 1,000 บาท เข้ากลุ่มเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

ซึ่งรูปแบบการนำเงินกลุ่มที่ได้ เป็นรายได้ของกลุ่มมาจัดสรรเพื่อพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารให้เป็นในบทบาทขององค์กรทางสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา ได้จัดทำโมเดล (Model) สำหรับกลุ่มขึ้นมา คือ "ท่ามะปลาโมเดล"

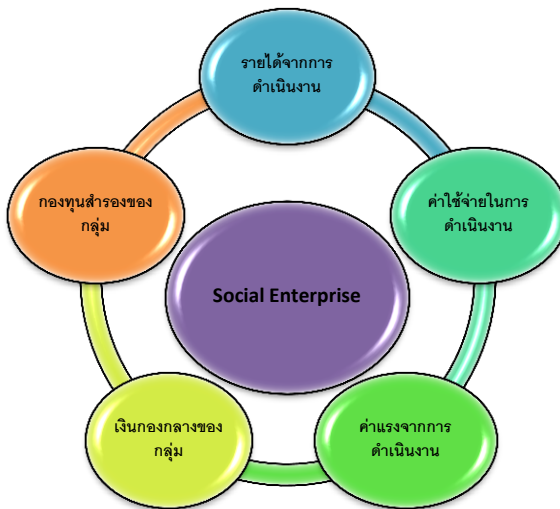

รูปที่ 4 การจัดการของกลุ่มด้วย “ทำมะพลาโมเดล”

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรทำมะพลา นำเงิน (รายได้) ที่ได้จากสมาชิกเพื่อมาใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยใช้ในเรื่องของรายจ่ายจากกลุ่ม คือ ค่าใช้จ่าย และค่าแรงในการดำเนินงาน หลังจากนั้นกลุ่มได้มีการบริหารเงินส่วนที่เหลือ คือ เงินกองกลางของกลุ่ม ด้วยวิธีการตอบแทนผู้สังคมในรูปแบบที่กลุ่มได้มีการจัดการบริหาร ซึ่งการจัดการของกลุ่มเปรียบเสมือนการนำเงินที่ได้จากสมาชิกกลุ่มกลับคืนสู่สมาชิกและท้องถิ่นของสมาชิกด้วยระบบการบริหารจัดการการเงิน ด้วยระบบ “ทำมะพลาโมเดล” โดยจะกล่าวได้ว่า สมาชิกทุกคนของกลุ่มเป็นผู้มีส่วนร่วมในตอบแทนผู้สังคม และเป็นการบูรณาการการพัฒนาการเกษตรในรูปแบบการทำเกษตรแบบยั่งยืน โดยการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรทำมะพลา เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรยึดถือผลตอบแทนประโยชน์ผู้สังคมเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน เน้นด้านการกระจายของรายได้เข้าสู่หน่วยผลิตให้กับสมาชิกกลุ่ม

ตัวอย่าง นายประภาส จินาบุญ ก่อนเข้าเป็นสมาชิก มีรายได้จากการขายมังคุด เฉลี่ยต่อปี ปีละไม่เกิน 100,000 บาท เนื่องจากราคาในท้องตลาดไม่สูง (ประมาณกิโลกรัมละ 20-25 บาท) และผลผลิตไม่มีคุณภาพ หลังจากที่เข้าเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม นายประภาส จินาบุญ มีปริมาณผลผลิตเท่าเดิม แต่มีรายได้

เฉลี่ยต่อปี ปีละ 500,000 บาท เพราะการได้รับความรู้ และการนำผลผลิตมารวบรวมที่กลุ่ม ทำให้ราคาของผลผลิตมีราคาที่สูง เฉลี่ยกิโลกรัมละ 70 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น 5 เท่าตัว แม้จะมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นก็ตาม เพราะฉะนั้นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และกลุ่มมีการจัดการในแบบบทบาทขององค์กรทางสังคม จะส่งผลดีต่อสมาชิก และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา

รูปที่ 5 ผลบทสรุปของบทบาทขององค์กรทางสังคมกับท่ามะปลาโมเดล

การวิเคราะห์ผลใน ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ผลผลิตมังคุดของกลุ่ม และเรื่องการวิเคราะห์ตลาด วิถีตลาด และแนวทางการพัฒนาตลาด เพื่อสร้างกลยุทธ์ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา มีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการของกลุ่ม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวมาประมวล

และจัดสร้าง The TOWS Matrix ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้ การเกษตรท่ามะปลา โดยเป็นการจับคู่กัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้ การเกษตรท่ามะปลา และนำมาใช้ประโยชน์ เป็นแนวทางในการแข่งขัน ที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต ซึ่งวิเคราะห์ผลออกเป็นกลยุทธ์ โดยการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วยวิธี The TOWS Matrix ของกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ The TOWS Matrix ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา

ปัจจัยแวดล้อมภายใน (IFAS)	S:จุดแข็ง S1 การบริหารจัดการ S2 การตลาด S3 การบริการ S4 การเงิน	W:จุดอ่อน W1 การบริหารจัดการ W2 การตลาด W3 การบริการ W4 การเงิน
ปัจจัยแวดล้อมภายนอก (EFAS) O: โอกาส O1 ตลาดและกลุ่มเป้าหมาย และเครื่องช่วย O2 สถานการณ์แข่งขัน O3 สังคม O4 เทคโนโลยี O5 สภาพเศรษฐกิจ O6 ภาวะเบี้ยข้อมบังคับ	กลยุทธ์ SO 1. วางแผนการจัดการผลผลิต และเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอหรือเพิ่มขึ้น (S1, O1, O5) 2. จัดหาช่องทางจำหน่ายเพิ่ม เพื่อให้ราคาผลผลิตที่ดี และพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพสูง (S2, O2, O4) 3. ศึกษาและให้ความรู้เพื่อพัฒนาผลผลิตที่มีคุณภาพสูง (S3, S1, O6, O1)	กลยุทธ์ WO 1. นำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาระบบการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ (W3, W4, O4, O6) 2. เพิ่มการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการ ศึกษาความรู้ใหม่ (W1, O2, O5) 3. เพิ่มความสัมพันธ์ มีการหาแหล่งกระจายผลผลิต และโฆษณากับผู้ประกอบการ (W2, O1, O5)
T:อุปสรรค T1 ตลาดและกลุ่มเป้าหมาย และเครื่องช่วย T2 สถานการณ์แข่งขัน T3 สังคม T4 เทคโนโลยี T5 สภาพเศรษฐกิจ T6 ภาวะเบี้ยข้อมบังคับ	กลยุทธ์ ST 1. สร้างพันธมิตรเครือข่ายกับ Suppliers เพื่อกระจายผลผลิต (S1, S2, T1, T2, T5) 2. ศึกษาการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม เพื่อเพิ่มการแข่งขัน และพัฒนา (S3, S4, T4, T2) 3. ให้ความรู้และจัดอบรมกับสมาชิก (S1, S3, T4, T6)	กลยุทธ์ WT 1. รับสมาชิกเพิ่ม เพื่อให้ผลผลิตมารวมในที่เดียว เป็นการต่อของกับผู้ประกอบการ (W1, W2, T1, T2) 2. ใช้เด็กรุ่นใหม่เข้ามาจับบทบาทในการทำงาน เพื่อเพิ่มองค์ความรู้สมัยใหม่ (W1, W3, W4, T4, T6) 3. จัดระบบสมาชิกและให้สิทธิพิเศษ (W1, W3, T6)

การวิเคราะห์ผลใน ส่วนที่ 6 ผลจากการสรุปความสัมพันธ์ ด้วยการวิเคราะห์เป็นแนวทางการตลาด และการนำเสนอแผนธุรกิจหน้าเดียว

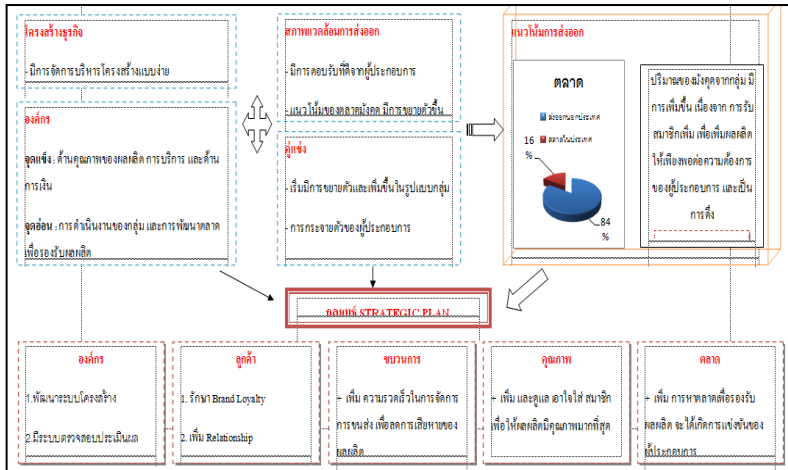
ตารางที่ 4 สรุปความสัมพันธ์ของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา

กลุ่มตัวอย่าง	มุมมองปัญหาและอุปสรรค	
	เหมือนกัน	ต่างกัน
คณะกรรมการกลุ่ม	1. ด้านการบริหารจัดการของกลุ่ม 2. ด้านการจัดการผลผลิตที่มีคุณภาพ	1. ด้านการตลาด 2. ด้านการบริการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ เอกชน
สมาชิกกลุ่ม	3. รูปแบบการจัดการที่เป็นสมัยเก่าและยังคงต้องได้รับการปรับปรุง	1. ด้านการผลิต ในการจัดการแรงงานเพื่อตอบสนองขบวนการผลิต 2. ด้านการใช้เวลาในการ (รอ) คัดขนาดคุณภาพของมังคุด
ผู้ประกอบการ		1. ด้านการขนส่งและสถานที่ของการดำเนินการ 2. ด้านการแข่งขันในตลาดและระหว่างผู้ประกอบการ

ตารางที่ 5 สรุปการพัฒนาผลผลิตมังคุด เพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มมังคุดศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา

กลุ่มตัวอย่าง	แนวทางการพัฒนาผลผลิตมังคุดเพื่อการส่งออก	
	เหมือนกัน	ต่างกัน
คณะกรรมการกลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน GAP ของมังคุด มีการอบรมตั้งแต่การเตรียมการก่อนออกผลผลิต จนกระทั่งจนกว่าจะเก็บผลผลิตเสร็จ มีการลงทุนเพิ่ม เพื่อเป็นแนวทางป้องกันผลผลิตเสียหายจาก ศัตรูพืช และแมลง 	<ol style="list-style-type: none"> มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อรองรับกับปัญหาของผลผลิต มีการสร้างตัวชี้วัดในคุณภาพของผลผลิต
สมาชิกกลุ่ม		<ol style="list-style-type: none"> มีการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ หรือตามวารสาร และรายการทีวี
ผู้ประกอบการ		<ol style="list-style-type: none"> เพิ่มวิธีการตรวจสอบผลผลิตจากสมาชิกให้เป็นระบบ และมาตรฐานเดียวกัน ใช้เวลาในการตรวจสอบผลผลิตมังคุด ให้น้อยลง เพื่อจัดการผลผลิตส่งต่อยังผู้ประกอบการ โดยเร็ว เพื่อจัดการกับผลผลิตในการจัดส่ง ออก ลดการสูญเสียผลผลิต

บทสรุปจากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ในส่วนที่ 1 ถึง 5 ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา สามารถสรุปออกมาเป็น แผนธุรกิจ (Business Plan) หน้าเดียว โดยออกมาเป็นข้อเสนอแนะ และวิธีการแก้ไข ได้ดังนี้

รูปที่ 6 แผนธุรกิจหน้าเดียวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา

5. สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา มีการดำเนินงานในรูปแบบระบบห่วงโซ่อุปทานของเกษตรสมัยใหม่ ที่มีความแตกต่างกับห่วงโซ่ของการผลิตมังคุดแบบเก่า หรือแบบดั้งเดิมค่อนข้างมาก เพราะจะเป็นห่วงโซ่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเกิดจากความต้องการให้ผลผลิตมังคุดมีคุณภาพโดยการมีหลักในการจัดการกลุ่มหรือโครงสร้างของกลุ่มโดยมีการจัดการหน้าที่ของการทำงานขอบข่ายหน้าที่การทำงาน การทำงานอย่างเป็นระบบ และการรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรยังช่วยให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง โดยที่ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยในการต่อรอง ลักษณะของการตลาดยังเป็นแบบธุรกิจ (กลุ่ม) กับธุรกิจ (ผู้ประกอบการ) ในรูปของการค้าแบบสินค้าเกษตรที่ซื้อขายในปริมาณมาก (Agriculture Commodity Trade) โดยที่การดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลา มีการจัดหารายได้เข้าสู่

กลุ่ม โดยการเก็บ กิโลกรัมละ 1 บาท จากการที่สมาชิกนำผลผลิตมังคุดมาขาย เพื่อนำเงิน (รายได้) ที่ได้จากสมาชิกเพื่อมาใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่ม

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า พบว่า สมาชิกมีเนื้อที่ในการเพาะปลูกมังคุดส่วนใหญ่มีเนื้อที่ประมาณ 6-10 ไร่ ร้อยละ 41 มีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 48 และสมาชิกส่วนมากเป็นสมาชิกของกลุ่ม มากกว่า 3 ปี ถึงร้อยละ 44 โดยสมาชิกของกลุ่มยังต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อรับข้อมูลในการผลิตมังคุดคุณภาพเพื่อการส่งออก ซึ่งสมาชิกมีความเชื่อมั่นต่อการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่าว่าสามารถทำให้สมาชิกสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีกว่าท้องตลาด โดยที่ปัญหาในการจัดการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า ในเรื่องของสถานที่ การเสียเวลาในการคัดคุณภาพ ร้อยละ 36 และการจัดการภายในของคณะกรรมการ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า ร้อยละ 48.36 แต่ในภาพรวมการบริหารจัดการของกลุ่มยังอยู่ในระดับปัญหาน้อย โดยมีการจัดการของกลุ่มที่มีรูปแบบสมัยเก่า ที่ไม่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 66 และจากผู้ประกอบการ พบว่าผู้ประกอบการที่มาประมวลผลผลิตที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล่า เป็นผู้ประกอบการที่เป็นผู้ประกอบการส่งออกมังคุดออกนอกประเทศ ร้อยละ 46.66 โดยมีประเทศ ซึ่งประเทศจีนเป็นฐานในการรับผลผลิต และผู้ประกอบการที่มีฐานตลาดภายในประเทศของผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 29.17 โดยมีการขายสุ่มพ่อค้าขายปลีก เข้าสู่ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท ร้อยละ 20.83 และเข้าสู่ตลาด Modern Trade ร้อยละ 8.34 โดยที่ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ มีเกณฑ์เฉลี่ยของระดับปัญหาที่ ระดับ 2.5 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยมีระดับของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ คือ ในด้านการขนส่งและสถานที่ของกลุ่ม มีระดับปัญหาสูงสุด ระดับ 3.3 และในด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการที่ระดับปัญหา 2.6

แต่ผู้ประกอบการมีความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพล

จากการ (1) วิเคราะห์การดำเนินงานของโซ่อุปทานมังคุดเพื่อการส่งออก และ (2) วิเคราะห์ SWOT Analysis และสร้างกลยุทธ์ด้วยการทำ TOWS Matrix ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์แนวทางการวางกลยุทธ์ออกเป็นดังนี้

ลำดับที่ 1 วางแผนการจัดการผลผลิต และเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอหรือเพิ่มขึ้นโดยการรับสมาชิกเพิ่ม เพื่อเพิ่มผลผลิต และเป็นการต่อรองราคากับผู้ประกอบการในเรื่องของปริมาณกับราคา เพราะถ้าเรามีปริมาณผลผลิตจำนวนมาก ก็จะทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องเสียเวลาในการหาผลผลิตในการส่งออก แต่อาจจะส่งผลเสียต่อกลุ่มในเรื่องของจำนวนผู้ประกอบการที่เข้ามาประมูลราคา เนื่องจากผู้ประกอบการรายเล็กไม่สามารถเข้ามาแข่งขันราคาได้ เพราะปริมาณผลผลิตที่มากเกินไปเกินกว่าความต้องการ

ลำดับที่ 2 การจัดหาช่องทางจำหน่ายเพิ่ม เพื่อให้ราคาผลผลิตที่ดีและพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพสูง ถ้ากลุ่มมีปริมาณจำนวนผู้ประกอบการมีมากขึ้น และตลาดของการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย จะทำให้เกิดการแข่งขันของผู้ประกอบการ และความต้องการของตลาดที่ต้องการผลผลิตมากขึ้น

ลำดับที่ 3 มีการจัดอบรมเพิ่มการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการ ศึกษาความรู้ใหม่ และนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก ทำให้กลุ่มมีแนวทางการดำเนินงานใหม่ และนำเทคโนโลยี ความรู้ใหม่มาช่วยในการบริหารจัดการทั้งระบบของการดำเนินงาน

ลำดับที่ 4 มีการสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตมังคุด เพื่อที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการ เพื่อสร้างเป็นมาตรฐานของผลผลิตมังคุดที่สามารถส่งออกได้จริง

ลำดับที่ 5 มีการใช้เด็กรุ่นใหม่เข้ามาสืบบทบาทในการทำงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงาน และแนวทางการบริหารในรูปแบบสมัยใหม่ เช่น การพัฒนาจากการรวบรวมเป็นการเป็นผู้ส่งออกเอง โดยไม่ต้องผ่านผู้ประกอบการ

ลำดับที่ 6 มีการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ และรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่ม

6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 มีการศึกษาซ้ำจากการศึกษาในครั้งนี ในเรื่องของการระบบในการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะพลาล หลังจากได้มีการปรับปรุง ในเรื่องของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยนำมาเปรียบเทียบกับงานชิ้นนี้

6.2 ศึกษาโอกาสตลาด และความเป็นไปได้ที่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมังคุด ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรท่ามะปลา จะเป็นผู้ประกอบการในการส่งออกมังคุด

6.3 ศึกษาในด้านของผู้ประกอบการส่งออกมังคุด ในเชิงลึก ถึงขั้นตอนขบวนการ ในการจัดการการส่งออกทั้งระบบ รวมถึงการติดตามไปยังผู้บริโภคขั้นสุดท้าย

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2555) *ระบบการจัดการคุณภาพมังคุด: GAP มังคุด*.

กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2554) *ปริมาณและผลผลิตมังคุดของไทย ปี พ.ศ. 2552–*

2554. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

สำนักงานเกษตรชุมพร. (2550) *สถิติการปลูกมังคุด และปริมาณการเก็บเกี่ยว*

ผลผลิตของจังหวัดชุมพร 2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานเกษตรชุมพร.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555) *แนวโน้มสถานการณ์ตลาดมังคุดในปัจจุบัน*,

จาก <http://www.oae.go.th/> [ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2556]

Yamane, T. (1973) *Statistic: An introductory analysis* (3rd ed.). New York:
Harper and Row.

การตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอ จากประเทศแถบเอเชีย โดยกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น: กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด

วรรัตน์ รวีพิทักษ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้นำเสนอการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด และนำปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด มาวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชียที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียว เนื่องจากบริษัท วีวี จำกัด (กรณีศึกษา) เป็นบริษัทฯ ธุรกิจตัวแทนนำเข้า และจัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอที่ผ่านกฎระเบียบควบคุมการใช้เคมีภัณฑ์สิ่งทอที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือ EU-REACH เพื่อการส่งออกสินค้าสิ่งทอ เนื่องจากบริษัทฯ มีจำนวนผู้จัดจำหน่ายหลายราย บ่อยครั้งจึงเกิดปัญหา คือ ความสับสนในการสั่งซื้อ ไม่สามารถเจรจาต่อรองราคาที่ดีที่สุดได้ ภาชี การนำเข้าที่ต่างกันแต่ละประเทศ ทำให้บริษัทฯ มีต้นทุนการนำเข้าเคมีภัณฑ์สิ่งทอค่อนข้างสูง ส่งผลกระทบต่อยอดขาย ผลกำไร และความพึงพอใจของลูกค้า ในการศึกษาจึงนำกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analysis Hierarchy Process: AHP) มาประยุกต์ใช้ เพื่อกำหนดและวิเคราะห์แก้ไขปัญหาลำต้น รวมถึงสามารถหาปัจจัยที่สำคัญที่สุด มาวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด โดยกำหนด 5 ปัจจัยหลัก คือ ราคา คุณภาพสินค้า ความรับผิดชอบ ความน่าเชื่อถือ และภาชีนำเข้า และ 5 ทางเลือก คือ จีน ไต้หวัน เกาหลี อินเดีย และอินโดนีเซีย จากผลการศึกษา ผู้ทำการศึกษาและบริษัท วีวี จำกัด พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด คือ “ราคา”

(31.8%) และผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์ที่สั่งทอจากประเทศแถบเอเชียที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียว คือ ประเทศ “เกาหลี” (65%)

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือก / ผู้จัดจำหน่าย / กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น

Abstract

The Objectives of this study were to find out the most important factor and the best Asian suppliers for textile chemical products. VV Co., Ltd., an import chemicals company, was used as our case study. As the import chemicals company, there were a lot of suppliers with different factors which could affect the company profit-for examples prices, taxes, quality of goods, etc. In this study “Analysis Hierarchy Process (AHP)” was used as analytical method to solve the problem: specifying, the most important factor in order to make the right decision of choosing the best supplier. Five factors, price, quality, responsibility, reliability and taxes, of suppliers were considered in our analytical method. Five different suppliers’ countries, China, Taiwan, Korea, India and Indonesia, were used as choices. As the result, it was found that the most important factor to select the most effective supplier was “prices” (31.8%) and of all the countries this study concludes that Korean (65%) suppliers as the most suitable.

Keywords: The Decision Choose / Suppliers / Analysis Hierarchy Process (AHP)

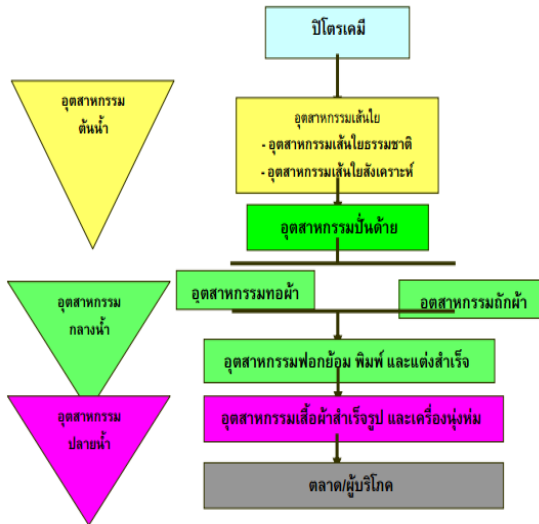
1. บทนำ

“อุตสาหกรรมสิ่งทอ” นับว่าเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย สร้างรายได้ติดอันดับต้นๆ และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ด้วยโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอที่มีกระบวนการผลิตครบวงจร แบ่งออกได้ถึง 5 อุตสาหกรรม คือ

- 1) อุตสาหกรรมเส้นใย ประกอบด้วยเส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยสังเคราะห์
- 2) อุตสาหกรรมปั่นด้าย
- 3) อุตสาหกรรมทอผ้าและถักผ้า
- 4) อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และตกแต่งสำเร็จ
- 5) อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ประกอบด้วยเสื้อผ้าสำเร็จรูป และเคหะสิ่งทอ

ทั้ง 5 อุตสาหกรรมนี้มีการเชื่อมโยง และมีการประสานงานกันตลอด เนื่องจากเป็นการส่งต่อวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมหนึ่งไปยังอุตสาหกรรมหนึ่ง โดยให้อุตสาหกรรมเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ เป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ อุตสาหกรรมปั่นด้าย อุตสาหกรรมทอผ้าและถักผ้า อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และตกแต่ง เป็นอุตสาหกรรมกลางน้ำ และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำ เห็นได้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีกระบวนการผลิตที่หลากหลายขั้นตอน จึงส่งผลให้มีอัตราการจ้างงานสูง เกิดการกระจายรายได้สู่ประชากร ทั้งที่เป็นแรงงานมีฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ

โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Supply Chain)

รูปที่ 1 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Supply Chain)

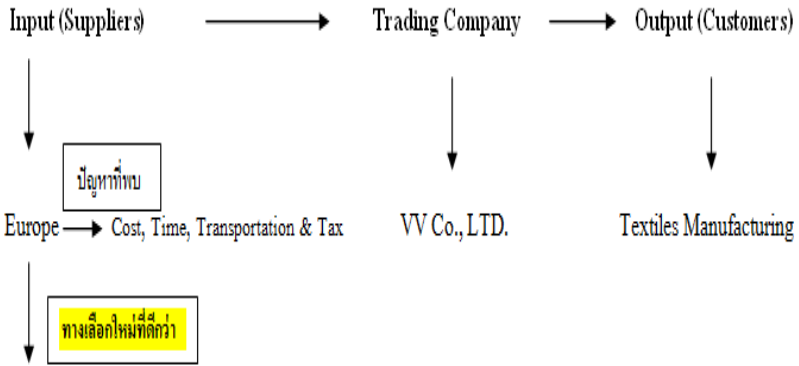
ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอการผลิตปรับตัวลดลง เนื่องจากอุทกภัยครั้งใหญ่ปี พ.ศ.2554 ส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอหยุดการผลิตชั่วคราว จากรายงานสรุปภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมปี พ.ศ.2554 และแนวโน้มปี พ.ศ.2555 ของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ต่อสถานการณ์การผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอจากปี พ.ศ.2554 พบว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร รวมถึงการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของตลาดส่งออกหลักอย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ประกอบกับในปี พ.ศ.2558 จะมีการเปิดตลาดก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ Asean Economics Community (AEC) จะเกิดการผลิตสินค้าแข่งขันกันในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันมากขึ้น เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินลงทุน โดยประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีการแข่งขันสูงในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ทั้งนี้ความได้เปรียบหลัก

ขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีจุดแข็งเป็นผู้ผลิตสิ่งทอต้นน้ำ จำพวกผ้าผืนได้ดีที่สุดในอาเซียน ปรับกลยุทธ์ใหม่ ด้วยการส่งออกผ้าผืนคุณภาพ ไปยังประเทศที่สามารถผลิตเครื่องนุ่งห่มในต้นทุนที่ต่ำกว่าแทน และสร้าง Value added 4 ปัจจัย คือ การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ การสร้างความแตกต่าง การวิจัยและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ และการผลิตสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของตลาด เน้นการส่งออกไปยังตลาดที่รองรับสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยที่สำคัญได้แก่ สหรัฐฯ และยุโรปเป็นหลัก รวมถึงการเปิดตลาดใหม่ในกลุ่มอาเซียน (กลุ่ม AEC) ด้วย

ในอนาคต หากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย เน้นการผลิตเพื่อส่งออกไปยังตลาด สหรัฐอเมริกา และยุโรป รวมถึงตลาดใหม่ในกลุ่มอาเซียน (กลุ่ม AEC) ปัจจัยที่นับว่ามีความสำคัญ และกำลังถูกควบคุมอย่างหนักในการผลิต คือ การเลือกใช้ “เคมีภัณฑ์สิ่งทอ” ในการผลิต จะต้องผ่านกฎระเบียบมาตรฐานสากล เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคต นั่นคือ “กฎระเบียบว่าด้วยวัตถุอันตรายเคมีและเคมีภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หรือ EU-REACH (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction Chemicals)” เพื่อควบคุมการใช้สารเคมี หรือเคมีภัณฑ์ในกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากกฎระเบียบ EU-REACH เมื่อดูโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ทั้ง 5 อุตสาหกรรม ล้วนมีการใช้เคมีภัณฑ์ในการผลิตทุกกระบวนการ ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเพื่อการส่งออก จึงคำนึงถึงการเลือกใช้เคมีภัณฑ์สิ่งทออย่างเคร่งครัด โดยเคมีภัณฑ์สิ่งทอตามกฎระเบียบ EU-REACH จำเป็นต้องมีคุณภาพดี ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีการกักกันที่ถูกต้องชัดเจน ซึ่งประเทศไทย ผู้ผลิตและจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอตามกฎ EU-REACH มีเพียงบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เท่านั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงนิยมเลือกซื้อใช้เคมีภัณฑ์สิ่งทอนำเข้าจากต่างประเทศมากกว่า โดยซื้อผ่านบริษัทผู้เป็นตัวแทนนำเข้าและจัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอ และหนึ่งในบริษัท

ผู้แทนจัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอนำเข้าจากต่างประเทศที่ได้รับความไว้วางใจในวงการอุตสาหกรรมโดยกว้าง ผู้ทำการศึกษาพบว่า บริษัท วีวี จำกัด (กรณีศึกษา) เป็นบริษัทผู้แทนนำเข้าเคมีภัณฑ์สิ่งทอที่มีชื่อเสียงและน่าสนใจอย่างมากรายหนึ่ง

บริษัท วีวี จำกัด (กรณีศึกษา) ดำเนินธุรกิจเป็นตัวแทนนำเข้าและจัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอ ที่มีชื่อเสียงในวงการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มรายหนึ่งในประเทศไทย โดยเคมีภัณฑ์สิ่งทอที่นำเข้าเป็นสินค้าหลัก คือ สารลดแรงตึงผิว (Surfactants) ซึ่งบริษัทฯ ได้นำเข้ามาจากหลายประเทศทั้งในแถบยุโรป และแถบเอเชีย แต่ลูกค้าร้อยละ 95 นิยมสั่งซื้อเคมีภัณฑ์สิ่งทอที่นำเข้ามาจากแถบเอเชียมากกว่าแถบยุโรป เพราะสินค้านี้มีคุณภาพเทียบเท่า ใช้แทนกันได้อย่างถูกต้องตามกฎระเบียบ EU-REACH ผู้ผลิตมีชื่อเสียงการันตี ง่าย สะดวก และรวดเร็วในการจัดส่ง ที่สำคัญราคาถูกกว่าค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับเคมีภัณฑ์สิ่งทอที่มาจากแถบยุโรป แต่เนื่องจากบริษัทฯ มีจำนวนผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชียหลายราย บ่อยครั้งจึงเกิดปัญหา เช่น ความสับสนในการสั่งซื้อ ไม่สามารถเจรจาต่อรองราคาที่ดีที่สุดได้ และภาษีการนำเข้าที่ต่างกันแต่ละประเทศ เป็นต้น บริษัทฯ จึงมีต้นทุนการนำเข้าเคมีภัณฑ์สิ่งทอค่อนข้างสูง ส่งผลกระทบต่อยอดขาย สินค้า ผลกำไร และความพึงพอใจของลูกค้า

Asia → China, Taiwan, Korea, India & Indonesia

รูปที่ 2 โครงสร้าง (Supply Chain) กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด

ปัญหาที่พบบนว่าควรรีบแก้ไข ผู้ทำการศึกษาคงจะมองว่า หากมีวิธีที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชียที่เหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียว อาจช่วยให้ปัญหาที่พบน้อยลง และสร้างผลประโยชน์ต่อบริษัทฯ มากขึ้น จากการศึกษานี้ ผู้ทำการศึกษาสนใจที่จะนำกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น หรือ Analysis Hierarchy Process (AHP) มาใช้ในการจัดลำดับความสำคัญ และตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชียที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียว โดยปัจจัยหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ 5 ปัจจัย คือ ราคา, คุณภาพสินค้า, ความรับผิดชอบ, ความน่าเชื่อถือ และภาชนะนำเข้า รวมถึงทางเลือก จำนวน 5 ประเทศ คือ จีน, ไต้หวัน, เกาหลี, อินเดีย และอินโดนีเซีย

2. ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quatitative Research)

1. ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาคัดเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอ จากประเทศแถบเอเชีย โดยกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analysis Hierarchy Process: AHP) กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด มีกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานฝ่ายขายและการตลาด จำนวน 8 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม (Questionnaire) บั้จจัยที่ใช้ในการตัดสินใจหลักคือ ราคา คุณภาพสินค้า ความรับผิดชอบ ความน่าเชื่อถือ และภำษีนำเข้า โดยบั้จจัยที่นำมา มี 2 ที่มา คือ จากข้อมูลจริงที่มาจากบริษัท วีวี จำกัด จำนวน 4 บั้จจัย คือ ราคา คุณภาพสินค้า ความรับผิดชอบ และภำษีนำเข้า จากการทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 8 คน ฝ่ายขายและการตลาด และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 บั้จจัย คือ ราคา ความรับผิดชอบ และความน่าเชื่อถือ

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ (1) ข้อมูลผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย (2) ข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP) รวมถึงแนวคิด การศึกษา ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกประเภท เช่น เอกสารวิทยานิพนธ์ ทัศนฐี บทความ งานวิจัย และข้อมูลทางเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลเหล่านั้นมีประเด็น ปัญหา และแนวทางการวิเคราะห์คล้ายกันกับงานวิจัยที่ทำ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การทำแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานจำนวน 8 คน ฝ่ายขายและการตลาด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในเรื่องพิจารณาผู้จัดจำหน่าย (Suppliers) และสินค้า (Products) มากที่สุด

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำมาประกอบการกำหนดปัจจัยหลักที่จะใช้ในการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่าย (Suppliers) รวมทั้งยืนยันผลลัพธ์จากการคำนวณให้มีความแม่นยำ และน่าเชื่อถือมากที่สุด

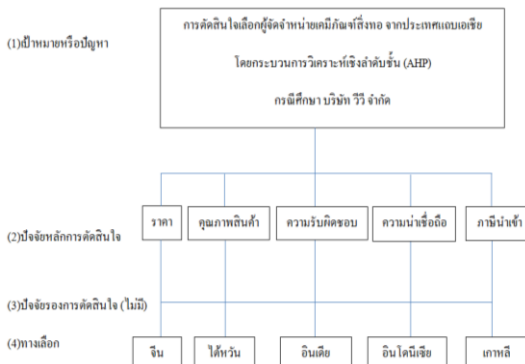
4. ข้อจำกัดในการศึกษา

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดคือ บริษัท วีวี จำกัด เป็นเพียงนามสมมติ เนื่องจากไม่สามารถเปิดเผยชื่อจริงของบริษัทได้เพราะอาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่เป็นความลับในการทำงานของบริษัทฯ ในอนาคต แต่ขอยืนยันว่าข้อมูลทั้งหมด และตัวบริษัทฯ กรณีศึกษาดังกล่าวมีอยู่จริง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ (Qualitative Analysis) โดยใช้เครื่องมือกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analysis Hierarchy Process: AHP) เพื่อนำมาตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่าย (Suppliers) เคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด กำหนด 5 ปัจจัยหลัก คือ ราคา คุณภาพสินค้า ความรับผิดชอบ ความน่าเชื่อถือ และภาชนะนำเข้า และทางเลือก 5 ประเทศ คือ จีน ไต้หวัน อินเดีย อินโดนีเซีย และเกาหลี ซึ่งการใช้ AHP มี 4 ขั้นตอนหลัก คือ

3.1 การสร้างแผนภูมิลำดับชั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ

รูปที่ 3 แผนภูมิลำดับชั้น หรือแบบจำลองการตัดสินใจ กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด

3.2 การให้น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การประเมิน

จากปัจจัยหลักทั้ง 5 มีความสำคัญต่อเป้าหมายในการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์ซึ่งทอจากประเทศแถบเอเชียไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงต้องหาน้ำหนัก “ความสำคัญ” ของแต่ละปัจจัยหลัก ก่อนทำการประเมินทางเลือก โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 สร้างตารางเมตริกซ์เปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่ โดยที่ a_{ij} คือสมาชิกในแถวที่ i หลักที่ j ของเมตริกซ์ หมายถึง ผลการเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างปัจจัย A_i และ A_j

3.2.2 กำหนดมาตราส่วนในการเปรียบเทียบ ซึ่งระดับของมาตราส่วนในการเปรียบเทียบนี้ ผู้ทำการศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเองได้ ว่าต้องการรายละเอียดมากน้อยแค่ไหน จากการศึกษานี้ได้กำหนดมาตราส่วนในการเปรียบเทียบ คือ

ถ้า $A_{ij} = \frac{1}{2}$ หมายถึง เกณฑ์ A_i มีความสำคัญน้อยกว่า A_j

ถ้า $A_{ij} = 1$ หมายถึง เกณฑ์ A_i และ A_j มีความสำคัญเท่ากัน

ถ้า $A_{ij} = 2$ หมายถึง เกณฑ์ A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j

3.2.3 คำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยการประเมิน จากการทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คนในฝ่ายขายและการตลาด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์ซึ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย บริษัท วีวี จำกัด มากที่สุด โดยกำหนดระดับความสำคัญของปัจจัยไว้ 5 ระดับ คือ ระดับ 1 = สำคัญมากที่สุด, ระดับ 2 = สำคัญมาก, ระดับ 3 = สำคัญปานกลาง, ระดับ 4 = สำคัญเล็กน้อย และระดับ 5 = สำคัญน้อยที่สุด โดยผลการให้ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัย จากการทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คนในฝ่ายขายและการตลาด บริษัท วีวี จำกัด

ลำดับ	ตำแหน่ง	ค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัย				
		ราคา	คุณภาพสินค้า	ความรับผิดชอบ	ความน่าเชื่อถือ	ภาชนะบรรจุ
1	ผู้บริหาร	4	3	2	1	5
2	เจ้าหน้าที่จัดซื้อในประเทศ	1	2	4	3	5
3	เจ้าหน้าที่จัดซื้อต่างประเทศ	3	1	5	4	2
4	ผู้จัดการฯ	2	1	4	3	5
5	รองผู้จัดการฯ	2	1	3	4	5
6	พนักงานขาย 1	1	2	4	3	5
7	พนักงานขาย 2	1	2	3	4	5
8	พนักงานขาย 3	1	2	3	4	5

จากผลการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัยดังตารางที่ 1 พบว่า “ราคา” มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพสินค้า (สำคัญมาก), ความรับผิดชอบ (สำคัญปานกลาง), ความน่าเชื่อถือ (สำคัญเล็กน้อย) และสุดท้าย “ภาชนะบรรจุ” มีความสำคัญน้อยที่สุด

สรุปผลการคำนวณได้ว่า บริษัท วีวี จำกัด ให้ความสำคัญกับ “ราคา” มากที่สุด (31.8%) รองลงมาคือ คุณภาพสินค้า (24.2%), ความรับผิดชอบ (18.8%), ความน่าเชื่อถือ (14.2%) และภานี้นำเข้า (10.8%) ตามลำดับ

3.3 นำทางเลือกที่กำหนดไว้ในตอนแรก มาทำการประเมินผ่านปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก

จากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 8 คนในฝ่ายขายและการตลาดพบว่าผลการนำทางเลือกที่กำหนดไว้ มาประเมินผ่านปัจจัยแต่ละปัจจัยในการตัดสินใจเพื่อจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก บริษัท วีวี จำกัด โดยกำหนดระดับความสำคัญของปัจจัยไว้ 5 ระดับ คือ ระดับ 1 = สำคัญมากที่สุด, ระดับ 2 = สำคัญมาก, ระดับ 3 = สำคัญปานกลาง, ระดับ 4 = สำคัญเล็กน้อย และระดับ 5 = สำคัญน้อยที่สุด ได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินผ่านทางเลือก ปัจจัย “ราคา”

ลำดับ	ตำแหน่ง	ปัจจัย “ราคา” ในการประเมินผ่านทางเลือก				
		จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
1	ผู้บริหาร	2	3	1	5	4
2	เจ้าหน้าที่จัดซื้อในประเทศ	2	1	4	5	3
3	เจ้าหน้าที่จัดซื้อต่างประเทศ	2	3	1	5	4
4	ผู้จัดการฯ	2	3	1	5	4
5	รองผู้จัดการฯ	2	3	1	5	4
6	พนักงานขาย 1	2	1	3	5	4
7	พนักงานขาย 2	2	1	3	5	4
8	พนักงานขาย 3	1	2	3	5	4

สรุป การประเมินผ่านทางเลือก ปัจจัย “ราคา” ประเทศ “อินเดีย” ราคาดี (ถูก) ที่สุด รองลงมาคือ ไต้หวัน จีน เกาหลี และอินโดนีเซีย ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินผ่านทางเลือก ปัจจัย “คุณภาพสินค้า”

ลำดับ	ตำแหน่ง	ปัจจัย “คุณภาพสินค้า” ในการประเมินผ่านทางเลือก				
		จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
1	ผู้บริหาร	3	1	5	4	2
2	เจ้าหน้าที่จัดซื้อในประเทศ	4	2	5	3	1
3	เจ้าหน้าที่จัดซื้อต่างประเทศ	3	1	5	4	2
4	ผู้จัดการฯ	3	2	5	4	1
5	รองผู้จัดการฯ	3	2	5	4	1
6	พนักงานชาย 1	3	2	5	4	1
7	พนักงานชาย 2	3	1	5	4	2
8	พนักงานชาย 3	3	2	5	4	1

สรุป การประเมินผ่านทางเลือก ปัจจัย “คุณภาพสินค้า” ประเทศ “เกาหลี” คุณภาพสินค้าที่ดีที่สุด รองลงมาคือ ไต้หวัน จีน อินโดนีเซีย และอินเดีย ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการประเมินผ่านทางเลือก ปัจจัย “ความรับผิดชอบ”

ลำดับ	ตำแหน่ง	ปัจจัย “ความรับผิดชอบ” ในการประเมินผ่านทางเลือก				
		จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
1	ผู้บริหาร	4	1	5	3	2
2	เจ้าหน้าที่จัดซื้อในประเทศ	5	2	4	3	1
3	เจ้าหน้าที่จัดซื้อต่างประเทศ	4	1	5	3	2
4	ผู้จัดการฯ	4	1	5	3	2
5	รองผู้จัดการฯ	2	1	5	4	3
6	พนักงานชาย 1	3	1	5	4	2
7	พนักงานชาย 2	3	2	5	4	1
8	พนักงานชาย 3	3	1	5	4	2

สรุป การประเมินผ่านทางเลือก ปัจจัย “ความรับผิดชอบ” ประเทศ “ไต้หวัน” มีความรับผิดชอบต่อดีที่สุด รองลงมาคือ เกาหลี อินโดนีเซีย จีน และอินเดีย ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลการประเมินผ่านทางเลือก บัจจัย “ความน่าเชื่อถือ”

ลำดับ	ตำแหน่ง	บัจจัย “ความน่าเชื่อถือ” ในการประเมินผ่านทางเลือก				
		จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
1	ผู้บริหาร	4	2	5	3	1
2	เจ้าหน้าที่จัดซื้อในประเทศ	3	2	5	4	1
3	เจ้าหน้าที่จัดซื้อต่างประเทศ	4	2	5	3	1
4	ผู้จัดการฯ	4	2	5	4	1
5	รองผู้จัดการฯ	3	1	5	4	2
6	พนักงานชาย 1	3	2	5	4	1
7	พนักงานชาย 2	4	2	5	3	1
8	พนักงานชาย 3	3	1	5	4	2

สรุป การประเมินผ่านทางเลือก บัจจัย “ความน่าเชื่อถือ” ประเทศ “เกาหลี” มีความน่าเชื่อถือดีที่สุดในรองลงมาคือ ไต้หวัน จีน อินโดนีเซีย และอินเดีย ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการประเมินผ่านทางเลือก บัจจัย “ภาชีนำเข้า”

ลำดับ	ตำแหน่ง	บัจจัย “ภาชีนำเข้า” ในการประเมินผ่านทางเลือก				
		จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี
1	ผู้บริหาร	3	2	4	5	1
2	เจ้าหน้าที่จัดซื้อในประเทศ	3	1	4	5	2
3	เจ้าหน้าที่จัดซื้อต่างประเทศ	3	2	4	5	1
4	ผู้จัดการฯ	3	2	4	5	1
5	รองผู้จัดการฯ	3	2	4	5	1
6	พนักงานชาย 1	2	1	4	5	3
7	พนักงานชาย 2	2	1	4	5	3
8	พนักงานชาย 3	3	2	4	5	1

สรุป การประเมินผ่านทางเลือก บัจจัย “ภาชีนำเข้า” ประเทศ “เกาหลี” มีภาชีนำเข้าดี (ถูก) ที่สุด รองลงมาคือ ไต้หวัน จีน อินเดีย และอินโดนีเซีย ตามลำดับ

3.4 นำทางเลือกที่กำหนดไว้ตอนแรก มาเปรียบเทียบผ่านปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจที่ละปัจจัย แล้วจัดลำดับความสำคัญของทางเลือกที่ละปัจจัยรวมถึงปรับผลรวมของแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวมแนวนอน หารด้วยจำนวนทางเลือก ซึ่งจากการศึกษานี้คือ 5 (จีน, ไต้หวัน, อินเดีย, อินโดนีเซีย และเกาหลี)

ตารางที่ 9 ทางเลือก นำมาเปรียบเทียบผ่านปัจจัย “ราคา” และผลการคำนวณจาก การปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวมแนวนอน หารด้วย 5

ราคา	จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี	$\frac{\text{((ผลรวมแนวนอน))}}{5} \times 100\%$
จีน	1	2	1/2	2	2	ปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์ = 1 และหาผลรวม แนวนอน ÷ 5 ↓
ไต้หวัน	1/2	1	1/2	2	2	
อินเดีย	2	2	1	2	2	
อินโดนีเซีย	1/2	1/2	1/2	1	1/2	
เกาหลี	1/2	1/2	1/2	2	1	
ผลรวมแนวตั้ง	4.50	6.00	3.00	9.00	7.50	
จีน	0.22	0.33	0.17	0.22	0.27	24%
ไต้หวัน	0.11	0.17	0.17	0.22	0.27	19%
อินเดีย	0.44	0.33	0.33	0.22	0.27	32%
อินโดนีเซีย	0.11	0.08	0.17	0.11	0.07	11%
เกาหลี	0.11	0.08	0.17	0.22	0.13	14%
ผลรวมแนวตั้ง	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	100%

สรุป ภายใต้ปัจจัย “ราคา” ประเทศ “อินเดีย” เป็นอันดับหนึ่ง (32%) รองลงมาคือ จีน (24%) ไต้หวัน (19%) เกาหลี (14%) และลำดับสุดท้าย อินโดนีเซีย (11%)

ตารางที่ 10 ทางเลือก นำมาเปรียบเทียบผ่านปัจจัย “คุณภาพสินค้า” และผลการคำนวณจากการปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวมแน่นอน อาหารด้วย 5

คุณภาพ	จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี	$\frac{\{\text{ผลรวมแน่นอน}\}}{5} \times 100\%$
จีน	1	1/2	2	2	1/2	ปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์ = 1 และหาผลรวม แน่นอน $\div 5$
ไต้หวัน	2	1	2	2	1/2	
อินเดีย	1/2	1/2	1	1/2	1/2	
อินโดนีเซีย	1/2	1/2	2	1	1/2	
เกาหลี	2	2	2	2	1	
ผลรวมแนวตั้ง	6.00	4.50	9.00	7.50	3.00	
จีน	0.17	0.11	0.22	0.27	0.17	19%
ไต้หวัน	0.33	0.22	0.22	0.27	0.17	24%
อินเดีย	0.08	0.11	0.11	0.07	0.17	11%
อินโดนีเซีย	0.08	0.11	0.22	0.13	0.17	14%
เกาหลี	0.33	0.44	0.22	0.27	0.33	32%
ผลรวมแนวตั้ง	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	100%

สรุป ภายใต้ปัจจัย “คุณภาพสินค้า” ประเทศ “เกาหลี” เป็นอันดับหนึ่ง (32%) รองลงมาคือ ไต้หวัน (24%) จีน (19%) อินโดนีเซีย (14%) และลำดับสุดท้าย อินเดีย (11%)

ตารางที่ 11 ทางเลือก นำมาเปรียบเทียบผ่านปัจจัย “ความรับผิดชอบ” และผลการคำนวณจากการปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวมแนวนอน หาด้วย 5

ความรับผิดชอบ	จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี	$\frac{(\text{ผลรวมแนวนอน})}{5} \times 100\%$
จีน	1	1/2	2	1/2	1/2	ปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์ = 1 และหาผลรวม แนวนอน + 5 ↓
ไต้หวัน	2	1	2	2	2	
อินเดีย	1/2	1/2	1	1/2	1/2	
อินโดนีเซีย	2	1/2	2	1	1/2	
เกาหลี	2	1/2	2	2	1	
ผลรวมแนวนอน	7.50	3.00	9.00	6.00	4.50	
จีน	0.13	0.17	0.22	0.08	0.11	14%
ไต้หวัน	0.27	0.33	0.22	0.33	0.44	32%
อินเดีย	0.07	0.17	0.11	0.08	0.11	11%
อินโดนีเซีย	0.27	0.17	0.22	0.17	0.11	19%
เกาหลี	0.27	0.17	0.22	0.33	0.22	24%
ผลรวมแนวนอน	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	100%

สรุป ภายใต้ปัจจัย “ความรับผิดชอบ” ประเทศ “ไต้หวัน” เป็นอันดับหนึ่ง (32%) รองลงมาคือ เกาหลี (24%) อินโดนีเซีย (19%) จีน (14%) และลำดับสุดท้าย อินเดีย (11%)

ตารางที่ 12 ทางเลือก นำมาเปรียบเทียบผ่านปัจจัย “ความน่าเชื่อถือ” และผลการ
คำนวณจากการปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวม
แนวนอน หารด้วย 5

ความน่าเชื่อถือ	จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี	$\frac{(\text{ผลรวมแนวนอน})}{5} \times 100\%$
จีน	1	1/2	2	2	1/2	ปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์ = 1 และหาผลรวม แนวนอน + 5 ↓
ไต้หวัน	2	1	2	2	1/2	
อินเดีย	1/2	1/2	1	1/2	1/2	
อินโดนีเซีย	1/2	1/2	2	1	1/2	
เกาหลี	2	2	2	2	1	
ผลรวมแนวนอน	6.00	4.50	9.00	7.50	3.00	
จีน	0.17	0.11	0.22	0.27	0.17	19%
ไต้หวัน	0.33	0.22	0.22	0.27	0.17	24%
อินเดีย	0.08	0.11	0.11	0.07	0.17	11%
อินโดนีเซีย	0.08	0.11	0.22	0.13	0.17	14%
เกาหลี	0.33	0.44	0.22	0.27	0.33	32%
ผลรวมแนวนอน	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	100%

สรุป ภายใต้ปัจจัย “ความน่าเชื่อถือ” ประเทศ “เกาหลี” เป็นอันดับหนึ่ง
(32%) รองลงมาคือ ไต้หวัน (24%) จีน (19%) อินโดนีเซีย (14%) และลำดับสุดท้าย
อินเดีย (11%)

ตารางที่ 13 ทางเลือก นำมาเปรียบเทียบผ่านปัจจัย “ภาชนะนำเข้า” และผลการคำนวณจากการปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวมแน่นอน อาหารด้วย 5

ความน่าเชื่อถือ	จีน	ไต้หวัน	อินเดีย	อินโดนีเซีย	เกาหลี	$(\text{ผลรวมแน่นอน}) / 5$ $\times 100\%$
จีน	1	1/2	2	2	1/2	ปรับผลรวมแต่ละ คอลัมน์ = 1 และหา ผลรวมแน่นอน ÷ 5 ↓
ไต้หวัน	2	1	2	2	1/2	
อินเดีย	1/2	1/2	1	2	1/2	
อินโดนีเซีย	1/2	1/2	1/2	1	1/2	
เกาหลี	2	2	2	2	1	
ผลรวมแนวตั้ง	6.00	4.50	7.50	9.00	3.00	
จีน	0.17	0.11	0.27	0.22	0.17	19%
ไต้หวัน	0.33	0.22	0.27	0.22	0.17	24%
อินเดีย	0.08	0.11	0.13	0.22	0.17	14%
อินโดนีเซีย	0.08	0.11	0.07	0.11	0.17	11%
เกาหลี	0.33	0.44	0.27	0.22	0.33	32%
ผลรวมแนวตั้ง	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	100%

สรุป ภายใต้ปัจจัย “ภาชนะนำเข้า” ประเทศ “เกาหลี” เป็นอันดับหนึ่ง (32%) รองลงมาคือ ไต้หวัน (24%) จีน (19%) อินเดีย (14%) และลำดับสุดท้าย อินโดนีเซีย (11%)

จากนั้น นำแต่ละปัจจัยการตัดสินใจมาคำนวณ และแสดงการเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 14 ผลลัพธ์การคำนวณเปรียบเทียบ ภายใต้ปัจจัยการตัดสินใจที่ละ ทางเลือก

ทางเลือก	ระดับคะแนนของแต่ละปัจจัยการตัดสินใจ				
	ราคา	คุณภาพสินค้า	ความรับผิดชอบ	ความน่าเชื่อถือ	ภานีนำเข้า
จีน	24%	19%	14%	19%	19%
ไต้หวัน	19%	24%	32%	24%	24%
อินเดีย	32%	11%	11%	11%	14%
อินโดนีเซีย	11%	14%	19%	14%	11%
เกาหลี	14%	32%	24%	32%	32%

4. ผลการศึกษาวิจัยและการอภิปรายผล

1. ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย พบว่า แผนภูมิลำดับชั้น AHP กรณีสึกษา บริษัท วีวี จำกัด กำหนดได้ 5 ปัจจัยหลัก และจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ในฝ่ายขายและการตลาด เพื่อทำการหาคะแนนและเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัยเกณฑ์ พบว่า ปัจจัย “ราคา” มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด (ระดับ 1 = สำคัญมากที่สุด) และเมื่อทำการคำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญเกณฑ์การประเมิน ได้ผลการคำนวณที่สอดคล้องกัน คือ บริษัท วีวี จำกัด ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้าน “ราคา” มากที่สุด คือ 31.8%

2. นำปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด มาวิเคราะห์ตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียว ซึ่งจาก “ราคา” เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด พบว่า การวิเคราะห์ AHP และการทำแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ในฝ่ายขายและการตลาด ได้นำทางเลือก ทั้ง 5 ประเทศ มาทำการประเมินผ่านปัจจัย เพื่อจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก พบว่า ทางเลือก หรือผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศ “อินเดีย” มีราคาถูกที่สุด (ด้านราคา ระดับ 1 = ราคาถูกที่สุด) และเมื่อนำมาคำนวณจากการ

ปรับผลรวมแต่ละคอลัมน์เท่ากับ 1 และหาผลรวมแนวนอน หาด้วย 5 พบว่าผลการคำนวณสอดคล้องกัน คือ ภายใต้เกณฑ์ “ราคา” ประเทศ “อินเดีย” เป็นอันดับหนึ่งในเรื่องราคาถูกที่สุด คือ 32%

แต่เมื่อนำแต่ละทางเลือก (ผู้จัดหา (Suppliers)) ทั้ง 5 ประเทศ มาคำนวณหาลำดับความสำคัญในภาพรวม พบว่า ประเทศ “เกาหลี” เป็นประเทศที่น่าสนใจและเหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียว คิดเป็น 65% ของทั้งหมด หากบริษัท วีวี จำกัด จะตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย ถึงแม้ว่าเกาหลี จะเป็นทางเลือกที่มีปัจจัยด้านราคาการนำเข้าเคมีภัณฑ์สิ่งทอค่อนข้างสูงกว่าผู้จำหน่ายประเทศอื่นๆ แต่เกาหลีมีจุดเด่นที่ชัดเจนมาก 3 ปัจจัยหลัก คือ คุณภาพสินค้าที่ดีที่สุด (32%), ความน่าเชื่อถือมากที่สุด (32%) และภาชีนำเข้ามีมูลค่าน้อยที่สุด (32%)

3. ผลงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษามากที่สุด รุธี พนมยงค์ และคณะ (2548) อ้างอิงในงานวิจัยของ อรพินทร์ จีรวัสสกุล และธัญญา วสุศรี (2550) ได้ทำการศึกษา การประยุกต์ใช้ AHP ในการประเมินผลการดำเนินงานผู้ให้บริการขนส่ง พบว่ามีการกำหนดปัจจัยหลัก 6 ปัจจัยที่ได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ส่งของ เมื่อต้องทำการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ คือ ความน่าเชื่อถือ, การตอบสนองความต้องการ, ความเชื่อมั่น, การเอาใจใส่, Tangibility และต้นทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยในด้านการกำหนดปัจจัย เพื่อใช้ในการประเมินค่าน้ำหนักของปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ในการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย โดยการประยุกต์ใช้ AHP กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด ซึ่งผลการวิจัยที่ได้คือ “ต้นทุน” ในงานวิจัยดังกล่าว มีความสำคัญมากที่สุด สอดคล้องกับปัจจัยด้าน “ราคา” จากการศึกษานี้เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด

4. ข้อเสนอแนะ

การศึกษา การตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย โดยกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analysis Hierarchy Process: AHP) กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิธี Factor Rating Method ซึ่งเป็นอีกวิธีที่ได้รับความนิยม เพื่อใช้ประเมินหรือคัดเลือกผู้จำหน่ายเช่นกัน พบว่าทั้ง 2 วิธี ล้วนเป็นวิธีที่ดี เข้าใจง่าย และนำมาใช้ได้ง่ายทั้งคู่ แต่ Factor Rating Method (วิธีประเมินปัจจัย) เป็นวิธีประเมินค่าการตัดสินใจเลือก ที่พิจารณาจากเกณฑ์ใดมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์มากที่สุด มีการกำหนดความสำคัญของแต่ละปัจจัย โดยมีประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างให้คะแนน แล้วนำมาคำนวณหาผลรวมคะแนนที่ได้ เมื่อคะแนนปัจจัยใดมีสูงที่สุด จึงตัดสินใจเลือกปัจจัยนั้นว่ามีความสำคัญมากที่สุดเมื่อเทียบกับ AHP ซึ่งเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ สามารถบ่งบอกและแสดงผลลัพธ์ที่ชัดเจนกว่า เพราะนอกจากการให้คะแนน โดยประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างเหมือนกับ Factor Rating Method แล้ว การวิเคราะห์แบบ AHP ยังคำนวณหาผลรวมคะแนนได้ในภาพรวม ทำให้ผู้ที่ทำการศึกษามองเห็นองค์ประกอบของปัญหาโดยรวม และเปรียบเทียบปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล ทำให้ผลการตัดสินใจมีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น

5. สรุปผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ว่ากระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analysis Hierarchy Process: AHP) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เชิงปริมาณ ที่สามารถคำนวณผลลัพธ์ออกมาได้อย่างชัดเจนและแม่นยำ จากการตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่าย (Suppliers) เคมีภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศแถบเอเชีย กรณีศึกษา บริษัท วีวี จำกัด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด คือ “ราคา” (31.8%) และทางเลือก หรือผู้จัดจำหน่าย (Suppliers) ที่เหมาะสมมากที่สุดเพียงรายเดียวที่บริษัท วีวี จำกัด เลือก คือ ประเทศ “เกาหลี” (65%)

เอกสารอ้างอิง

- ธศักรณ์วัฒนถก จันทรชะ. (2555). *อนาคตอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย. สำนักวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, กระทรวงอุตสาหกรรม. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/TextileIndustry-intheFuture.pdf>*
- รุธิร์ พนมยงค์. (2548). การวิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์แบบ ABC. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมธุรกิจในประเทศไทยของเจโทร. อ้างถึงใน อรพินทร์ จีร์วิศสกุล และธัญญา วสุศรี. (2550). การประยุกต์ใช้ AHP ในการประเมินผลการดำเนินงานผู้ให้บริการขนส่ง. ใน *การประชุม สัมมนาเชิงวิชาการประจำปี ด้านการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ ครั้งที่ 7*, (หน้า 459-472). กรุงเทพฯ: โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย. (2555). *REACH และอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.thaitextile.org/environment/article_envi.php?id =ARC0120209143723*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx>*
- สุธรรม อรุณ. (2549). *การตัดสินใจโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP). Process management (vol.64). พะเยา: สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา, พะเยา. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2556, จาก http://202.183.190.2/FTPiWebAdmin/ knw_pworld/image_content/64/process1.pdf*
- อภิชาติ ไสภาแดง. (2552). *การตัดสินใจเพื่อการบริหาร. เชียงใหม่: ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*

เหตุผล “อื่น ๆ” ในเศรษฐศาสตร์

ปฐมพงศ์ มโนหาญ

ความเป็นวิทยาศาสตร์ของเศรษฐศาสตร์

ในที่นี้คงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปหากจะเล่าถึงวิวัฒนาการความเป็นมาของวิชาเศรษฐศาสตร์ เพราะเป็นเรื่องที่ปรมาจารย์ทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจได้กล่าวอธิบายไว้ในหลายที่แล้ว แต่จะขออธิบายความเป็นวิทยาศาสตร์ของเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นอย่างไร เรื่องเล่าเรื่องหนึ่งที่นักศึกษเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมักจะได้ยินเสมอๆ ก็คือ เศรษฐศาสตร์เป็น “ราชา” หรือ “ราชินี” แห่งอาณาจักรสังคมศาสตร์ เพราะว่าเป็นศาสตร์ที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สุด

เมื่อกล่าวถึงวิทยาศาสตร์ ก็ทำให้เราเข้าใจโดยทันทีทันใดว่า มันคือความมีเหตุมีผลที่ได้รับการพิสูจน์ทดลองมานับครั้งไม่ถ้วน ดังนั้นจึงเป็นการยากมากหากจะโต้แย้งโต้เถียงด้วยเหตุผล “อื่น ๆ” แน่نونว่าเป็นการยากที่จะเถียงด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม ไสยศาสตร์ มนต์ดำ และ กรอบคิด “อื่น ๆ” ที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ด้วยประการทั้งปวง เศรษฐศาสตร์จึงเป็นระบอบคิดที่แข็งแกร่งมาก

หลังจากที่วิชาเศรษฐศาสตร์อ้างตัวว่ามีความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สุดแล้ว ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะถูกจัดให้อยู่ในหมวดของระบอบคิดแบบลัทธิ “ปฏิฐานนิยม” หรือ positivism ซึ่งก็คือ ความเชื่อที่ว่า ความรู้ที่แท้จริงจะต้องอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ทางผัสสะ (sensory experience) เท่านั้น ดังนั้นบรรดาสมมติฐานและทฤษฎีจะต้องได้รับการพัฒนามาจากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทางผัสสะโดยปราศจากความคิดที่ไม่อาจพิสูจน์ได้¹ หรือ เศรษฐศาสตร์ต้อง วิเคราะห์เพื่อบ่งชี้

¹ อ้างอิงจากเชิงอรรถที่ 2 ของ พิเชิด ลิขิตกิจสมบูรณ์. มรรควิธีทางเศรษฐศาสตร์ของมาร์กซ์. “เศรษฐศาสตร์การเมืองและสถาบันสำนักทำพระจันทร์”. กรุงเทพฯ:โอเพ่นบุ๊ก, 2552,

ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างปัจจัยต่างๆ ตลอดจนวิธีอนุมานให้ได้ข้อสรุป และข้อทำนายที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกจึงมีลักษณะเป็นเชิงวิเคราะห์ที่โยงเกี่ยวกับลัทธิปฏิฐานนิยม โดยที่นักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกจำนวนมากจะปฏิบัติตามกันโดยไม่ตั้งคำถาม²

การไม่ตั้งคำถามต่อความเป็นวิทยาศาสตร์ของศาสตร์ นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาของศาสตร์ที่สังกัดระบอบคิดแบบลัทธิ “ปฏิฐานนิยม” อยู่แล้วก็เป็นได้ เพราะนอกจากเศรษฐศาสตร์แล้วก็ยังมี “รัฐศาสตร์ปฏิฐานนิยม”³ ที่ไม่สนใจที่จะตั้งคำถามต่อวิธีเข้าถึงความจริงของตัวเอง เพราะพวกเขาเชื่อว่า ภาษานั้นเป็นสิ่งที่แยกอย่างเด็ดขาดจากโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งภาษาในทรรศนะของลัทธิปฏิฐานนิยมไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือสัมพันธ์ใดๆ กับโลกแห่งความเป็นจริง ภาษาเป็นเพียงภาพแสดงหรือตัวแทนโลกแห่งความเป็นจริง ภาษาไม่มีส่วนในการสร้าง บิดเบือน หรือปิดกั้นความจริงแต่อย่างใด การมองภาษาทำนองนี้เป็นผลมาจากจารีตปรัชญาของอิมมานูเอลคานท์ (Immanuel Kant) และ เรเน่ เดสการ์ต (Rene Descartes) ที่เชื่อว่าความคิดของมนุษย์คือภาพสะท้อนของธรรมชาติ (mind as Mirror of Nature) โดยไม่มีสิ่งใดเข้ามาขวางกั้น จิตใจมนุษย์เปรียบเสมือนผ้าขาว เมื่อแรกเกิดความรู้อ่างๆ เกิดขึ้นมาภายหลัง ในจารีตของปรัชญาแบบนี้ ความคิดของมนุษย์คือกระจกเงาบานใหญ่ที่ชี้ส่องและสะท้อนโลกแห่งความเป็นจริง ส่วนหน้าที่หลักของ

² เรื่องเดียวกัน, 63.

³ จากการสำรวจห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทยโดยเรียงลำดับเวลา ตั้งแต่ทศวรรษ 2530-2550 พบว่ามีงานวิจัยในระดับมหาบัณฑิตศึกษาจำนวนมาก สังกัดลัทธิ “ปฏิฐานนิยม” โดยไม่รู้ตัว พวกเขาศึกษาโดยใช้เครื่องมือทางสถิติในการเก็บข้อมูลและสรุปผลข้อสรุปจำนวนมากสะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาเชื่อในคำสัมภาษณ์จากคำถามที่พวกเขาออกแบบเอง (โดยเชื่อว่าคำถามของพวกเขาสะท้อนความจริงที่สุดแล้ว) คำถามที่มีต่องานวิจัยลักษณะนี้ก็คืออะไรคือความจริงแท้ หากวิธีการคือการตีกรอบให้ผู้ถูกศึกษาตอบ แต่กลับเปลี่ยนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ความจริงที่ได้จากข้อสรุปจะสามารถเชื่อถือได้หรือไม่

นักปรัชญา และ นักวิชาการคือผู้ดูแลการสะท้อนนี้ให้คมชัดที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้⁴

การเข้าใจตามลัทธิ “ปฏิฐานนิยม” ว่า นักปรัชญา และ นักวิชาการ คือ ผู้ดูแลการสะท้อนความจริงจากกระจกบานใหญ่แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะตั้งคำถามกับศาสตร์ เพราะศาสตร์ที่ถูกรับรองความเป็นวิทยาศาสตร์แล้วย่อมสะท้อนความเป็นจริงได้ “แม่นยำ” ที่สุด

ดังนั้นสมมติฐานใดๆ ที่ถูกใช้โดยนักเศรษฐศาสตร์ ก็ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาพิสูจน์กันอีกต่อไป เพราะมันมีความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สุดแล้ว เช่น สมมติฐานเบื้องต้นที่มองว่า “มนุษย์ทุกคนล้วนเห็นแก่ตัว” ดังนั้น “มนุษย์ทุกคนล้วนเลือกตัวเลือกที่ให้ผลประโยชน์สูงสุด” หรือ เลือกตัวเลือกที่ “Max U” ที่สุดจึงเท่ากับว่ามนุษย์ได้ถูกลดรูปให้เป็นเพียงแค่นาย Max U⁵ โดยไม่ต้องพิสูจน์อีกต่อไป เพราะว่าการสมมติเอาคือว่า มนุษย์ทุกคนล้วนเห็นแก่ตัวนั้นเป็นการสะท้อนความจริงของโลกที่สุดแล้วภายใต้กรอบคิดแบบ “ปฏิฐานนิยม”

พัฒนาการด้านความแข็งแกร่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ ได้กลายเป็น “บาปลับ”⁶ อย่างที่ Deirdre McCloskey กล่าวไว้ก็คือ บาปลับ 2 อย่าง คือการยึดมั่นถือ

⁴ สรุปความจาก ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. “ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง”. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551, 9.

⁵ Max U ย่อมาจาก Maximize Utility หมายความว่า มนุษย์จะถูกขับเคลื่อนจากความเห็นแก่ตัวจนทำให้พวกเขาเลือกตัวเลือกที่ Maximize Utility ที่สุด หรือ เลือกสิ่งที่เป็นผลประโยชน์สูงสุดให้กับตัวเอง โปรดดู นรชิต จรัสธรรม. “เฟสดีไม่เคิร์ตกับเศรษฐศาสตร์: บทวิพากษ์สมมติฐานความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์”. กรุงเทพฯ: วิชาสา, 2553, 6.

⁶ โปรดอ่าน McCloskey, Deirdre. “The Secret Sins of Economics”. Prickly Paradigm Press, LLC : USA 2002 ซึ่ง McCloskey ได้ อธิบายว่า คนนอกวงการเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่มักจะเข้าใจผิดอยู่เสมอว่าความคิดพลาดของนักเศรษฐศาสตร์นั้นมีด้วยกันอยู่ 3 ประการ คือ การยึดมั่นในความคิดแบบเชิงปริมาณ (quantification) การยึดมั่นในความคิดแบบคณิตศาสตร์ (mathematical) ซึ่งต่างจากความคิดแบบเชิงปริมาณด้วยคำถามพื้นฐาน และ การยึดมั่นในความคิดแบบการเมืองเสรีนิยม ซึ่งทั้ง 3 ประการไม่ใช่บาป หากแต่เป็นบาปที่สามารถถกเถียงได้ บาปลับจริงๆ ของนักเศรษฐศาสตร์ก็คือการยึดมั่นในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ประกอบกับการยึดมั่นในค่านัยยะสำคัญทางสถิติ (statistical significance)

มันในทฤษฎีที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน กับ การยึดมั่นถือมั่นต่อค่านัยยะสำคัญทางสถิติ (statistical significance) จนทำให้ นักเศรษฐศาสตร์ต้องละเลย และ กีดกันความละเอียดอ่อนของเหตุผลด้าน “อื่นๆ” ที่ไม่มีทฤษฎีประกอบกับค่านัยยะสำคัญทางสถิติมารองรับไปเสีย ซึ่งบางทีเหตุผลด้าน “อื่นๆ” อาจเชื่อมโยงถึง มนุษยธรรม คุณค่า และ อื่นๆ ที่วิทยาศาสตร์อธิบายไม่สามารถจะอธิบายได้ เพราะ พฤติกรรมมนุษย์นั้นมีหลากหลายมิติ

นอกเหนือจากการลดทอนความจริงเกี่ยวกับมนุษย์ให้เหลือเพียงแค่นาย “Max U” แล้ว เศรษฐศาสตร์ยังได้รับการยอมรับในเรื่องของการอธิบายโครงสร้างสังคมในเชิงมหภาค หรือ เรียกว่า เศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว นักเศรษฐศาสตร์มีบทบาทเป็นอย่างมากในการอธิบาย หรือ แม้กระทั่งเป็นผู้ผูกขาดการอธิบายไป อย่างในสังคมไทยพื้นที่ดังกล่าวนั้นได้ถูกยึดครองโดยบรรดา “เทคโนแครต” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา⁷ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงกับธนาคารโลก ส่งผลให้การอธิบายสังคมด้วยมิติทางเศรษฐกิจ กลายเป็นเรื่องหลักหากจะพูดถึงเรื่องการพัฒนาประเทศไทย

เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็ยิ่งทำให้เหตุผล “อื่นๆ” กลายเป็นเหตุผลชายขอบไป หากจะเข้าไปในปริมณฑลของเศรษฐศาสตร์ ดังที่ เกษียร เตชะพีระ อ้างถึงข้อเขียนของ วีรพงษ์ รามางกูร ว่า

“ดังที่ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ประธานคณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทยคนปัจจุบัน เคยเล่าถึงประสบการณ์ที่เผชิญการคิดแบบเศรษฐศาสตร์จ๋าๆ จาก Dr. Stanley Fischer รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ไอเอ็มเอฟ (ปัจจุบันเป็นผู้ว่าการธนาคารกลางอิสราเอล) เมื่อครั้งวิกฤตต้มยำกุ้ง พ.ศ.2540 ว่า:

⁷ โปรดอ่าน อภิชาติ สถิตินิรามัย. “รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ”.ฟ้าเดียวกัน : นนทบุรี 2556. โดยเฉพาะบทที่ 3 จอมพลสฤษดิ์ธนะรัชต์ กับกำเนิดระบบทุนนิยมธนาคาร หน้า 57-113

เมื่อตอนที่เรากำลังเจรจาทำข้อตกลงเงื่อนไขฉบับแรกกับ ไอเอ็มเอฟ (2540) ผมได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองนายกรัฐมนตรี วันหนึ่ง ดร.สแตนลีย์ ฟิชเชอร์ (รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ไอเอ็มเอฟ) บินมาเมืองไทย ขอเชิญผมกับผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยไปรับประทานอาหารเช้ากับเขาที่โรงแรมโอเรียนเต็ล ผมบอกเขาว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ที่เจรจาเงื่อนไขทั้งสองฝ่ายทำข้อตกลงแล้ว เราสองคนซึ่งก็เคยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยทั้งคู่ เพราะ ดร.ฟิชเชอร์เคยเป็นอาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่สถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์หรือ MIT เราควรจะมาตรวจดูเหมือนกับมาตรวจดูวิทยานิพนธ์แล้วปรึกษากันว่า เงื่อนไขที่จะใส่ในหนังสือแสดงความจำนงนั้นจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ยาที่ใช้จะถูกกับโรคหรือไม่

เขาตอบผมว่า เขาไม่มีเวลาดูหรอก เพราะเขาไม่มีเวลา เขาต้องดูแลประเทศต่างๆ ทั่วโลก ขอให้เชื่อ นายฮูแบร์ต ไนส์ ผู้อำนวยการฝ่ายเอเชียและแปซิฟิกของไอเอ็มเอฟ เพราะเคยให้ยากับประเทศต่างๆ มาทั่วโลกแล้ว ผมแย้งว่า 'ประเทศต่างๆ มีโครงสร้างเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทาง เศรษฐกิจต่างกัน จะใช้ยาขนานเดียวกันทั่วโลกได้อย่างไร' เขาตอบว่า 'ไม่เป็นไร ยาขนานเดียวใช้ได้หมด' ผมเดินออกมาอย่างเศร้าใจกับวิธีทำงานของ ดร.ฟิชเชอร์ รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ของ ไอเอ็มเอฟ"⁸

⁸ เกษียร เตชะพีระ. "คุยกันฉันคนไม่รู้เศรษฐศาสตร์ (2)". [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1344580078&gpid=03&catid&subcatid (เข้าสู่ระบบวันที่ 18/10/2556)

ดังนั้นจะเห็นข้อความเน้นตัวหนาที่ วีรพงษ์ รามางกูร เล่าถึง **ประสบการณ์ที่เผชิญการคิดแบบเศรษฐศาสตร์จริงๆ** จาก Dr. Stanley Fischer รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ไอเอ็มเอฟแล้วเขาแย้งว่า **ประเทศต่างๆ มีโครงสร้างเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจต่างกัน จะใช้ยาวนานเดียวกันทั่วโลกได้อย่างไร** แล้วได้รับการตอบกลับมาว่า **ไม่เป็นไร ยาวนานเดียวใช้ได้หมด** แสดงให้เห็นความไม่ยอมรับความแตกต่าง และความมีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน รวมถึงเหตุผลด้านวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้วีรพงษ์คงหมายถึงแบบแผน โครงสร้าง ทางเศรษฐกิจที่มีความเฉพาะแบบไทยๆ ซึ่งละเอียดและซับซ้อน ไม่เหมือนที่ใดในโลก แต่เมื่ออยู่ในพื้นที่ที่ความรู้แบบเศรษฐศาสตร์แล้วสิ่งเหล่านี้ล้วนถูกกีดกันออกไปหมด และยังแสดงให้เห็นอีกว่า ไม่มีคำว่า “วัฒนธรรม” ในกรอบคิดของเศรษฐศาสตร์ ดังที่ปกป้อง จันวิทย์เคยอธิบายเอาไว้ว่า **“ระดับความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นมิใช่ได้มาโดย มิต้องเสียต้นทุน หากต้องแลกมาด้วยการละเลยปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของ หน่วยเศรษฐกิจ เช่น ปัจจัยทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม หรือสถาบัน ซึ่งยากจะวัดค่าได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์”⁹**

ความเป็นวิทยาศาสตร์ของเศรษฐศาสตร์นั้นได้พัฒนามาไกลเหลือเกิน แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่าจะมาไกลเกินกว่าจะเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ เพราะความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ และ สังคมวิกฤตทางเศรษฐกิจ และ สังคมต่างๆ จะเป็นจุดเริ่มต้นให้เรากลับไปตั้งคำถามหรือหาสิ่งใหม่เพิ่มเติมเสริมแต่งคำอธิบายเดิมๆ เพื่อให้เรามวลมนุษยชาติได้มีความเข้าใจต่อปรากฏการณ์รอบตัวมากขึ้น เช่น วิกฤตเศรษฐกิจการเงิน ปี พ.ศ. 2540 ก็ทำให้ฝ่ายวิชาการกลับไปตั้งคำถามต่อแนวคิดเสรีนิยมการเงินกันมากขึ้น หรือ แม้แต่ วิกฤตซับไพร์มในปี ค.ศ. 2008 (2551) ว่าเกิดอะไรขึ้นกับวงวิชาการเศรษฐศาสตร์

⁹ปกป้อง จันวิทย์. ความเรียงว่าด้วยเศรษฐศาสตร์สองกระแส. “คนไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจ”.

(แต่ในที่นี้ไม่ขอลงรายละเอียด) อาจกล่าวได้ว่าวิกฤตต่างๆ ก็คือรอยแยกที่จะเปิดพื้นที่ให้เหตุผล “อื่นๆ” ได้มีพื้นที่บ้าง

เหตุผล “อื่นๆ” ในเศรษฐศาสตร์

เหตุผล “อื่นๆ” ในเศรษฐศาสตร์ ณ ที่นี้ หมายถึง เหตุผลที่มีความ “สมเหตุสมผล” ได้โดยตัวของมันเอง มีความ “สมเหตุสมผล” ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความเป็นวิทยาศาสตร์มารองรับ ไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ด้วยคณิตศาสตร์ชั้นสูง และไม่ต้องมีการหาค่านัยสำคัญทางสถิติเพราะบางเรื่องก็ไม่สามารถอธิบายได้ในเชิงตัวเลข

ยกตัวอย่างเช่นเหตุผลที่มีพื้นฐานทางด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม หรือ วัฒนธรรมเป็นพื้นฐานของความคิด อย่างกรณีของยุคติ มุกดาวิจิตร เคยอธิบายไว้ว่า

“ผมยกตัวอย่างนะครับ อย่างเช่น เมื่อครั้งที่ผมเดินทางไปประเทศเวียดนาม มีชาวบ้านเอากำไลซึ่งเป็นของส่วนตัวของเขามาขาย ตอนแรกเขาตั้งราคาห้าหมื่นด่ง ตอนนั้น หนึ่งหมื่นด่งประมาณสามสิบบาท ผมต่อไปบอกว่าหมื่นด่งได้ไหม คือผมไม่รู้ครับว่าค่าของกำไลอยู่ที่ไหน ตอนหลังก็ตกลงซื้อขายกันที่ประมาณเกือบสองหมื่น ผมก็พอใจ เขาก็พอใจ อันนี้โอเคใช่ไหม อุปสงค์ติดกับอุปทาน แต่ประเด็นคือว่า ในวัฒนธรรมของเขา ผมไม่มีทางรู้เลยว่าคุณค่าของกำไลนี้จะถูกตีราคาออกมาได้เท่าไร ขณะที่ ในวัฒนธรรมของผม ผมคิดถึงค่าของกำไลนี้จากอีกจุดหนึ่ง... คนสองฝ่ายที่อยู่ต่างวัฒนธรรมกัน เมื่อคนสองคนที่มีระบบการให้คุณค่าของสิ่งของต่างกัน มาซื้อขายกัน มันมีกลไกอะไรที่มากกว่าอุปสงค์ติดกับอุปทานหรือเปล่าหรือเราไม่ต้องสนใจเลย...

หรือคำถามอื่น อย่างเช่น **ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดจริง หรือ หรือความจำกัดของทรัพยากรเป็นเพียงวิถีคิดแบบหนึ่ง**

เราคิดว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดเพราะเราคิดจะใช้ให้หมดอย่างนั้นหรือเปล่า เลยคิดไปว่ามีมันจำกัด ในขณะที่บางวัฒนธรรม เขาคิดว่าไม่ว่าอย่างไรก็ไม่มีทางใช้ทรัพยากรจนหมด เช่น คนที่นักวิชาการเรียกว่า “เผ่ามลาปรี” หรือที่สมัยก่อนเราเรียกว่า “เผ่าตองเหลือง” คุณคิดว่าคนเผ่าตองเหลืองจะตัดป่าแล้วก็ใช้จนหมดหรือเปล่า เขาจะคิดว่าป่ามีอยู่อย่างจำกัดหรือเปล่า... เพราะว่าเขาไม่มีวันที่จะใช้ทรัพยากรอย่างหมดสิ้น **วิธีการตั้งโจทย์ว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด เป็นเพราะเราคิดจะใช้มันจนหมดหรือเปล่า ไม่ใช่เราจะรังวิ้งหรือก แต่เราจะใช้มันให้หมด เราเลยตั้งโจทย์อย่างนั้น...**¹⁰

จากคำอธิบายของยุคนี้ เรื่องฐานคิดจากวัฒนธรรม ซึ่งคำว่าวัฒนธรรม นั้นอาจเชื่อมโยงได้จากหลายมิติ ทั้งสภาพเศรษฐกิจของพื้นที่ ภาษาท้องถิ่น วิถีชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจหล่อหลอมให้คนจากต่างพื้นที่มีระบอบคิดต่างกัน อย่างกรณีที่ถูกติงต๊องก็คือ ะหว่างตัวเขากับชาวเวียดนามอาจมีระบอบคิดเกี่ยวกับมูลค่าแตกต่างกัน บนฐาน “วัฒนธรรม” ที่ต่างกัน ส่วนในเรื่องคำอธิบายเกี่ยวกับทรัพยากรก็เช่นกัน ความต่างด้านคำอธิบายต่อทรัพยากรก็ขึ้นอยู่กับฐานทางวัฒนธรรม ว่าวัฒนธรรมที่

¹⁰ โปรดอ่าน เศรษฐศาสตร์ สัมมนา ลำดับที่ 3. หน้า 15 – 17 หลังจากนั้นก็ได้มีข้อถกเถียงระหว่างยุคนี้กับนักเศรษฐศาสตร์ท่านหนึ่ง คร่าวๆ ว่า การที่เผ่าหนึ่งจะมีวิธีคิดว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างไม่จำกัดก็อาจเป็นเพราะว่าชนเผ่านั้นๆ มีข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วนก็เป็นได้ ยุคนี้ได้โต้แย้งนักเศรษฐศาสตร์ท่านนั้นว่าก็เพราะข้อมูลข่าวสารอีกนั้นแหละที่ทำให้คนมีระบอบคิดเกี่ยวกับทรัพยากรที่ต่างกัน หมายความว่ายุคที่พยายามที่จะพูดถึงวัฒนธรรมต่างกันคือความแตกต่างในการคิดถึงทรัพยากรที่ต่างกัน ไม่ใช่เป็นเพราะความไม่รู้ อย่างที่ความรู้แบบตะวันตกมองความรู้แบบอื่นว่าด้อยกว่า

ต่างก็ยินยอมนิยามความมีอยู่ของทรัพยากรต่างกันได้ ซึ่งนั้นก็ไม่ได้หมายความว่า เศรษฐศาสตร์จะสามารถ “ผูกขาดความจริง” เกี่ยวกับทรัพยากรได้ผู้เดียวเป็นต้น

หากจะกล่าวว่า วัฒนธรรม นั้นก็เป็นมือที่มองไม่เห็น (invisible hand) แบบหนึ่งก็ได้ เพราะ วัฒนธรรม เป็นสถาบันหนึ่งที่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่ทราบได้เข้าใจได้จากการสัมผัส การปฏิบัติ และการรับรู้ร่วมกันกับคนในสังคมนั้นๆ ดังเช่นที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์เคยได้อธิบายเอาไว้ว่า

“ข้อกำหนดของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมหนึ่งๆ นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากใครเป็นผู้กำหนดขึ้น แต่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลและสถาบันต่างๆ ในสังคมนั้น ได้ต่อสู้ช่วงชิงและรักษาสถานะแห่งอำนาจของตนมาเป็นเวลานาน จนทำให้เกิดการยอมรับกันในระดับหนึ่ง กลายเป็นประเพณีทางการปกครองและการเมืองขึ้น กล่าวได้ว่า วิถีชีวิต, วิถีความคิด และ ค่านิยม ของสังคมนั้นๆ เคยชินที่จะมองเห็นว่าอำนาจที่ชอบธรรมนั้นต้องสัมพันธ์กันอย่างน้อยๆ นั่นก็คือ วัฒนธรรมทางการเมือง”¹¹

อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมก็ไม่ได้อยู่ลอยๆ อย่างไร้ราว มันก็เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง หรือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมส่งผลต่อวัฒนธรรม และ วัฒนธรรมก็ส่งผลต่อระบอบคิดของคนในสังคมนั้นๆ อีกที วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อระบอบคิดของคนนี้แหละที่กลับมาเป็นฐานคิดของคนในสังคมต่างๆ ว่าพวกเขาจะใช้ฐานคิดทางวัฒนธรรมในการอธิบาย ตีความ และ นิยาม เรื่องราวต่างๆ ในชีวิตที่พบเจออย่างไร

¹¹ นิธิ เอียวศรีวงศ์. รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย. “ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์”. กรุงเทพฯ: มติชน, 2538, 137.

รวมถึงพวกเขามีวิถีคิดทางเศรษฐกิจอย่างไร พวกเขาานิยามมูลค่าอย่างไร และหรือพวกเขามีวิถีจัดสรรทรัพยากรอย่างไร

ยกตัวอย่างเช่นเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมมักจะอธิบายว่าสินค้าสาธารณะที่เปิดให้ทุกคนเข้าไปใช้ประโยชน์ หรือ open access จะก่อให้เกิดความความเสื่อมโทรมต่อสินค้าสาธารณะนั้นๆ อย่างรวดเร็ว เพราะทุกคนล้วนเห็นแก่ตัว เมื่อทุกคนเห็นแก่ตัวยอมแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากพื้นที่โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะตามมา ดังนั้นทางแก้ปัญหาก็คือทำสินค้าสาธารณะให้กลายเป็นเรื่องของกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลไป แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงแล้วการจัดการสินค้าสาธารณะไม่จำเป็นเลยที่จะต้องทำให้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล เพราะบางพื้นที่มีการจัดการสินค้าสาธารณะเช่นป่าชุมชนโดยมีฐานคิดจากวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงตัวเองเข้ากับธรรมชาติ และ ความยั่งยืนหลายชั่วอายุคน โดยยังคงไว้ซึ่งป่าชุมชนที่ไม่มีโฉนด ไม่เอกสารสิทธิ์ ไม่ว่าจะวัฒนธรรมดังกล่าวจะยกเรื่องผีป่า ผีเข่า ผีขุนน้ำอะไรก็ตามมาอธิบายเรื่องการจัดการสินค้าสาธารณะ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมคือ “มือที่มองไม่เห็น” อย่างหนึ่งที่กำลังขับเคลื่อนสังคมในพื้นที่หนึ่งๆ อยู่

การที่เศรษฐศาสตร์มองมิติทางวัฒนธรรมว่าเป็นเหตุผล “อื่นๆ” บางครั้งก็ทำให้ไม่เข้าใจการแลกเปลี่ยนบางอย่างที่มีทั้งวัฒนธรรมและเวลาคอยกำกับกับการแลกเปลี่ยนนั้นๆ อยู่ เพราะโดยทั่วไปแล้วนักเศรษฐศาสตร์จะเชื่อว่าการแลกเปลี่ยนนั้นคือจุดที่อุปสงค์และอุปทานตัดกัน ซึ่ง ณ จุดดังกล่าวจะต้องมีความเสียด้านข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับราคานั้นต้องมีความชัดเจน หากไม่ชัดเจนผู้ซื้อและผู้ขายจะรู้ได้อย่างไรว่า ณ ราคาเท่าใดคือจุดที่ดีที่สุดของตลาด (market clear) แต่ในความเป็นจริงแล้ว การแลกเปลี่ยนก็ไม่ได้เป็นไปอย่างใจแจ้งชัด ชัดเจน หรือหาจุดที่ดีที่สุดของตลาดได้เสมอไป เช่น การให้ของกำนัล การค้าผลงานศิลปะ และการตอบแทนบุญคุณ เป็นต้น

การกำนัล การแลกเปลี่ยนของขวัญ การค้าผลงานศิลปะ และการตอบแทนบุญคุณ เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการปิดบังซ่อนเร้น ไม่มีการเปิดเผยราคา

อย่างชัดเจนใจแจ้ง (หากมองในมุมมองของเศรษฐศาสตร์แล้วกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบนี้เป็นกิจกรรมที่มีความเป็น “อื่น” อย่างยิ่งในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์) ยกตัวอย่างเช่นการให้ของกำนัล ผู้ให้ของกำนัลหรือให้ของขวัญแก่ผู้รับ เขาจะแกะป้ายติดราคาออก (พฤติกรรมปิดบังราคา) เพื่อไม่ให้ผู้รับทราบถึงราคาที่แท้จริง เมื่อผู้รับรับแล้วหากให้ของแลกคืนกลับไปยังผู้ให้ในเวลาเดียวกันอย่างการแลกเปลี่ยนในตลาด ผู้ให้ก็จะรู้สึกว่าเป็นการปฏิเสธของกำนัลดังกล่าว ดังนั้นกิจกรรมนี้จึงมีการประวิงเวลา กล่าวคือ จะมีการให้ของคืนเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม ดังนั้นการกำนัลการให้ของขวัญ จึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งหากแต่อยู่ในรูปแบบเหตุผล “อื่น ๆ” ของเศรษฐศาสตร์เนื่องจากมีเรื่องของ “เวลา”¹² เข้ามาเกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยน อีกทั้งการรู้ว่าจะต้องให้ของคืนแก่ผู้ให้ของกำนัลเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม ก็เป็นการกำกับด้วยวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง (invisible hand)

การค้างงานศิลปะก็เช่นกัน หากมองผลงานศิลปะเป็นสินค้าชนิดหนึ่งแล้ว มันก็คงเป็นสินค้าที่มีความเป็น “อื่น” อย่างมากในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ เพราะผลงานศิลปะคือสินค้าที่ปิดบังราคาได้อย่างแนบเนียนที่สุด รวมถึงตัวผู้ผลิตผลงานหรือศิลปินเองก็มีคำพูดและมีการวางตัวแบบแสดงอาการกลบเกลื่อนว่าไม่เคยคิดหวังผลกำไร ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าผลงานของตัวเอง ยิ่งกลบเกลื่อนได้แนบเนียนเท่าไร มูลค่าผลงานก็จะยิ่งสูงตามไปด้วย เช่นเดียวกับเรื่องความมกตัญญูที่หามูลค่าไม่ได้ แต่อย่างไรเสียลูกก็ต้องตอบแทนกลับคืนให้พ่อแม่โดยไม่อาจตีมูลค่าได้¹³

นอกเหนือจากมิติทางวัฒนธรรมและเวลาที่ส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์เราแล้ว วงวิชาการซีกโลกตะวันตก ก็พยายามจะขยายขอบเขตของ

¹² ไปรดอ่าน ชนิตา เสี่ยมไพศาลสุข. “เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์”.

กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2550.

¹³ เรื่องเดียวกัน

เหตุผล “อื่นๆ” ให้กลายเป็นความ “สมเหตุสมผล” ที่กว้างกว่านิยามของ เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ซึ่งเรียกว่าเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioral Economics) เช่น ความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับราคาจากการกำหนดด้วยอุปสงค์และอุปทาน (Fallacy of Supply and Demand) ระบบความคิดต่อความจริงแบบสัมพันธภาพ (The Truth about Relativity) อิทธิพลของการถูกกระตุ้นกับการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล (The Influence of Arousal)¹⁴ และ พฤติกรรมแบบฝูงสัตว์กับความมีเหตุมีผล (Herd Behavior)¹⁵ เป็นต้น

หากอธิบายรวมๆ ก็คือว่า เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมเป็นการกลับไปตั้งคำถามต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสังคม แต่พฤติกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวกลับไม่สมเหตุสมผลทางเศรษฐศาสตร์เพราะว่ามันไม่ใช่พฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เล่น หรือ มันไม่ใช่ตัวเลือกที่เป็น Maximize Utility นั้นเอง เช่น ในช่วงเวลาที่อารมณ์ของคนเป็นปกติ สงบนิ่ง พวกเขา มักจะรู้เสมอว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิต ยกตัวอย่าง การมีเช็ทส์ที่ปลอดภัยควรใส่ถุงยางอนามัย แต่หากเมื่อใดที่ถูกกระตุ้นจะด้วยการเล่าโลมจากเพศตรงข้าม หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ ความมีเหตุมีผลที่ว่าควรมีเช็ทส์อย่างปลอดภัยอาจหายไปก็ได้ แต่กระนั้นก็ได้ไม่ได้หมายความว่ากระตุ้นใจขณะที่ถูกกระตุ้นไม่สมเหตุสมผล หากเป็นความสมเหตุสมผลที่ขึ้นอยู่กับ “อารมณ์” ในขณะเวลาที่ต่างกันออกไป¹⁶

หรือแม้แต่พฤติกรรมทางเลือกของคนในชีวิตจริงที่บางครั้งก็เป็นเรื่องตรงกันข้ามกับความสมเหตุสมผลแบบนี้โอคลาสสิก อย่างการเลือกในแบบ

¹⁴ โปรดดู Ariely, Dan. *“Predictably Irrational”*. USA: Harper Collins Publishers, 2008.

¹⁵ โปรดดู Banerjee, Abhijit V. A Simple Model of Herd Behavior. *“The Quarterly Journal of Economics, Vol. 107, No. 3 (Aug., 1992), pp. 797 - 817”*. USA: The MIT Press, 1992.

¹⁶ วิเคราะห์ตีความจาก ช้างแล้ว. Ariely, Dan.

พฤติกรรมฝูงสัตว์ (Herd Behavior) เพราะว่า การเลือกในแบบพฤติกรรมฝูงสัตว์ บางครั้งเราไม่รู้ว่ามีมันจะนำไปสู่ทางเลือกที่ Maximize Utility หรือเปล่า แต่บางสถานการณ์ที่ต้องทำการตัดสินใจคนเราก็ไม่ได้มีข้อมูลข่าวสารวางพร้อมอยู่ตรงหน้า เพื่อประกอบการตัดสินใจ ยกตัวอย่างเช่น เราไม่รู้ว่ามีอีก 1 กิโลเมตรจะมีการซ่อมถนน ไม่มีป้ายสัญญาณบอกทาง ข้อมูลอย่างเดียวที่เรามีอยู่ก็คือ การตัดสินใจขับรถตามคันข้างหน้าไป ซึ่งเราไม่สามารถรู้ได้เลยว่ารถคันข้างหน้าจะนำเราไปสู่วางเบี่ยงถูกทางหรือเปล่า อีกตัวอย่าง เมื่อเราเดินทางไปต่างจังหวัด หรือ พื้นที่ๆ ภูเขา (Google) ไม่มีข้อมูลให้เรารู้ว่าร้านอาหารร้านไหนอร่อย ข้อมูลนำเที่ยวก็ไม่มี ข้อมูลอย่างเดียวที่เรามีก็คือการสังเกตว่าร้านอาหารร้านไหนอร่อยก็คือสังเกตจากจำนวนคน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะ Maximize Utility เพราะคนก่อนหน้าเราที่เลือกร้านดังกล่าวก็อาจคิดแบบเดียวกับเราแล้วก็ตามๆ กันมากก็ได้¹⁷ ถึงแม้ว่าจะไม่ Maximize Utility ก็ไม่ได้หมายความว่า การตัดสินใจดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่สมเหตุสมผล

ความมีเหตุมีผลของมนุษย์นั้นไม่ได้มีแต่ความ Maximize Utility เท่านั้น หากแต่ความมีเหตุมีผลไม่ได้ปราศจากปัจจัยทางวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานของกรอบคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รวมถึงกรอบคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงเท่ากับว่าเศรษฐศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์เดียวหรือผู้ผูกขาดในการอธิบายมีเหตุมีผลของมนุษย์ นอกจากนั้นในโลกแห่งความเป็นจริงมนุษย์มีอารมณ์ความรู้สึก มีข้อมูลในสถานการณ์จริงที่จำกัด จึงทำให้การตัดสินใจบางอย่างมีความสมเหตุสมผล หากแต่สมเหตุสมผลภายใต้เงื่อนไขหลากหลายที่ต่างกันออกไป เศรษฐศาสตร์จะเป็นศาสตร์ที่เข้าใจความเป็นมนุษย์มากขึ้นหากเปิดกว้างยอมรับให้กับเหตุผล “อื่นๆ” ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง แล้วเศรษฐศาสตร์จะไม่ใช่เพียงแค่เกมเขียนกราฟ

¹⁷ วิเคราะห์ตีความจาก ช้างแล้ว. Banerjee, Abhijit V.

เกมจำลองสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่ประกอบกรพิสูจน์ด้วยคณิตศาสตร์ชั้นสูงซึ่ง
 นับวันจะยิ่งห่างไกลความเป็นมนุษย์มากขึ้นเรื่อยๆ

สรุป

เศรษฐศาสตร์ได้กลายเป็นศาสตร์ที่อ้างว่ามีความเป็นวิทยาศาสตร์มาก
 ที่สุดในบรรดาสังคมศาสตร์ทั้งหลาย ด้วยความเป็นวิทยาศาสตร์มากที่สุดก็ย่อม
 หลีกหนีวิธีคิดแบบลัทธิปฏิฐานนิยม (positivism) ไม่ได้ ซึ่งวิธีแบบลัทธิปฏิฐานนิยม
 นั้นก็คือการเชื่อว่าสิ่งที่สังเกตด้วยผัสสะนั้นคือภาพสะท้อนความจริงแท้ของโลกแล้ว
 นักเศรษฐศาสตร์ก็เป็นผู้ที่นำเสนอโลกได้แท้จริงที่สุด อีกทั้งยังยึดมั่นถือมั่นในทฤษฎี
 และนัยยะสำคัญทางสถิติจนบางครั้งละเลยปัจจัยอื่นๆ ไป เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรม
 ซึ่งวัฒนธรรมมีส่วนเป็นอย่างมากในการเป็นฐานให้กับความคิดการอธิบายโลก
 รอบตัวรวมถึงอธิบายและนิยามความมีอยู่ของทรัพยากร และการแลกเปลี่ยนต่างๆ
 ในเชิงเศรษฐกิจ นอกจากนั้นแล้ว ในซีกโลกตะวันตกยังมีความพยายามที่จะขยาย
 ขอบเขตของคำว่าความ “สมเหตุสมผล” ให้กว้างกว่านิยามของเศรษฐศาสตร์นีโอ
 คลาสสิก ซึ่งเรียกว่าเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม โดยเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมพยายามที่
 จะนิยามความ “สมเหตุสมผล” จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงที่
 ปบบังคับให้เราทำการตัดสินใจ ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตัดสินใจในตัวเลือกที่ Maximize
 Utility เสมอไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2556) “คุยกันฉันคนไม่รู้เศรษฐศาสตร์ (2)”. จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1344580078&grpId=03&catid&subcatid [ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2556]
- ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข. (2550) “เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์”. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร. (2551) “ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง”. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรชิต จิรสิทธิ์ธรรม. (2553) “โพสต์โมเดิร์นกับเศรษฐศาสตร์: บทวิพากษ์สมมติฐานความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์”. กรุงเทพฯ: วิภาษา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538) รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย. “ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์”. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. (2552) มรรควิธีทางเศรษฐศาสตร์ของมาร์กซ์. “เศรษฐศาสตร์การเมืองและสถาบันสำนักทำพระจันทร์”. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก.
- ปกป้อง จันวิทย์. ความเรียงว่าด้วยเศรษฐศาสตร์สองกระแส. “คนไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจ”. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2556) “รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ”. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน.
- Ariely, Dan. (2008) “Predictably Irrational”. USA: Harper Collins Publishers.
- Banerjee, Abhijit V. (1992) A Simple Model of Herd Behavior. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 107, No. 3 (Aug., 1992), pp. 797 - 817.

วรรณกรรมปริทัศน์
ว่าด้วยเรื่อง “รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ: จากจุดกำเนิดทุนนิยมนาย
ธนาคารถึงวิกฤตเศรษฐกิจ 2540” ของ อภิชาติ สถิตนิรามัย

ปฐมพงศ์ มโนหาญ

16 ปีมาแล้วที่ประเทศไทยผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์การเงินการธนาคาร แต่คำอธิบายต่อวิกฤตดังกล่าวส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคำอธิบายในเชิงตำหนิบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือ รัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่งเท่านั้นว่าเป็นต้นตอสาเหตุของปัญหา แต่ไม่เคยมีคำอธิบายที่ฉายภาพอันทำให้เห็นรากลึกของปัญหาว่ามีความเป็นมาอย่างไร หรือ แม้กระทั่งไม่เคยมีคำอธิบายในมุมเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ใช้วิธีวิทยาทางประวัติศาสตร์สืบสาวหาต้นตอของปัญหา

อย่างเช่นงาน “รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ : จากกำเนิดทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤตเศรษฐกิจ 2540” ของ อภิชาติ สถิตนิรามัย มาก่อน

งานชิ้นนี้ของ อภิชาติ ได้ใช้มโนทัศน์ “ความเข้มแข็ง – ความอ่อนแอของรัฐ”¹ มาอธิบายความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเมืองไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2490 – 2540 โดยเสนอเหตุผลว่า แท้ที่จริงแล้ววิกฤตการเงินของประเทศไทยไม่ใช่มาจากปัจจัยภายนอกประเทศ ไม่ใช่ฝีมือของ จอส ไชรอส เพียงคนเดียว เพราะตลอดความหนา 386 หน้า อภิชาติ ไม่ได้เน้นความสำคัญของจอส ไชรอส เลย (อาจมีกล่าวถึงเรื่องการโจมตีค่าเงินบั้ง) นั่นก็เป็นการยืนยันว่าพลวัตเศรษฐกิจการเมืองภายในประเทศไทยต่างหากที่มีส่วนทำให้ไทยเชื่อมโยงกับภายนอก และด้วยความอ่อนแอของรัฐไทยที่ประจวบเหมาะกะกับช่วงจังหวะเวลาที่รอยไหวในภาคเศรษฐกิจการเงินเบิกกว้างจึงทำให้วิกฤตทางการเงินเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อภิชาติ เริ่มเรื่องด้วยยุคสมัยที่สองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในทศวรรษ 2490 ซึ่งมีความไม่มั่นคงทางการเมืองเนื่องจากฐานการเมืองของจอมพล ป. อ่อนแอ จึงทำให้ต้องแสวงหาความชอบธรรมจากฐานการเมืองแบบเสรีนิยม ก็คือใช้อเมริกาเป็นกรอบอ้างอิงแห่งความชอบธรรม แต่ก็ต้องเสื่อมอำนาจลงหลังปี พ.ศ. 2500 หลังการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ธนะรัชต์ และ สถาปนาอำนาจเต็มให้กับตัวเองในปี พ.ศ. 2501 ด้วยการที่ฐานการเมืองของจอมพลสฤษดิ์มาจากกองทัพจึงไม่มีความชอบธรรมทางการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สิ่งเดียวที่จะทำให้ออมพลสฤษดิ์สร้างความชอบธรรมทางการเมืองต่อประชาชนได้ก็คือการมุ่งเน้น

¹ “ความเข้มแข็ง-ความอ่อนแอของรัฐ” ซึ่ง “รัฐเข้มแข็ง” หมายถึง รัฐที่มีคุณลักษณะสำคัญอย่างน้อยสองประการคือ ต้องมี “ระดับความเป็นอิสระ” สูง (high degree of state autonomy) และต้องมี “ระดับความสามารถ” สูง (high degree of capacity) ด้วย ส่วน “รัฐอ่อนแอ” ก็คือรัฐที่มีลักษณะทั้งสองน้อยหรือต่ำ ทำให้กลายเป็นรัฐที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีประสิทธิผลในการจัดการหรือขึ้นาระบบเศรษฐกิจ (หากสนใจโปรดอ่านเพิ่มเติมในหนังสือตั้งแต่หน้า 4-8)

เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก การมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็ย่อมต้องทำให้จอมพลสฤษดิ์มีมื่อบรรดาคณาครตเพื่อเชื่อมตอกับรนาครโลก สงผลให้เทคโนโลยีเริ่มมีบทบาทในการต่อรองอำนาจทางการเมืองตั้งแต่นั้นมา หากแต่อำนาจเทคโนโลยีตองถูกคานไว้ด้วยสมาคมนายรนาคร

สมาคมนายรนาครสืบทอดอำนาจมาเรื่อยๆ จนถึงปี พ.ศ. 2516 ก็คลายตัวลง รนาครพาณิชยก็ปล่อยกู่ให้ภาคเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคประชาธิปไตยครั้งใบภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปีพ.ศ. 2523–2531 หลังจากปีพ.ศ. 2532 เป็นต้นมาประเทศไทยเข้าสู่ระบอบการเมืองแบบเลือกตั้งอย่างเต็มตัว จึงทำให้นักการเมืองที่มาจากกาเลือกตั้งมีพื้นที่ทางอำนาจมากขึ้น ทำให้เหล่าเทคโนโลยีตองโน้มเอียงเข้าหาอำนาจนักการเมืองเพื่อความมั่นคงทางตำแหน่งหน้าที่โดยเฉพาะตำแหน่งผู้ว่าการรนาครแห่งประเทศไทย อันเป็นที่มาของ “ชื่อเสีย” ของรนาครแห่งประเทศไทยในยุคดังกล่าว

เมื่อโครงสร้างทางการเมืองเปลี่ยนชั่วอำนาจโน้มเอียงมาทางฝั่งของนักการเมืองที่มาจากกาเลือกตั้ง ทำให้อผู้ว่าการรนาครแห่งประเทศไทยตองดำเนินนโยบายเพื่อเอาใจรัฐบาลที่ตองการ “เปลี่ยนสนาจรบเป็นสนาจรการค้า” โดยการเริ่มเปิดเสรีทางการเงิน ในขณะที่ใช้อตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ ทั้งๆ ที่บรรดาเทคโนโลยีตองรู้ยู่เต็มอกว่าการเปิดเสรีทางการเงินพร้อมกับการใช้อตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่เป็นอัตราอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ก็ตองทำตามคำสั่งของผู้อว่าการ เพราะโครงสร้างอำนาจที่ให้สิทธิขาดการตัดสินใจแก่ผู้อว่าการฯ แต่ผู้อว่าการก็ตองขึ้นอยู่กับนักการเมือง หรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ภายใต้ พ.ร.บ. รนาครแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2485

เมื่อถึงจุดที่ทุนสำรองระหว่างประเทศของไทยไม่อาจจะต้านทานอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ไว้ได้แล้วจึงประกาศลดค่าเงินบาทในวันที่ 2 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2540สถาบันการเงินหลายแห่งตองปิดตัวลง เศรษฐินายรนาครหลายคนตองอยาก

จนลงเพียงชั่วข้ามคืน จะเห็นได้ว่าการให้เหตุผลวิกฤติการเงิน 2540 ของอภิชาติเน้น ปัจจัยภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่

สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ศึกษาเศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยใหม่จาก หนังสือเล่มนี้ก็คือ การใช้วิธีวิทยาแบบประวัติศาสตร์ในการสืบสาวหาต้นตอ ซึ่ง วิธีการนี้จะทำให้ผู้ศึกษาเห็นกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่ต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองอันส่งผลกระทบต่อรัฐชาติอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากจะเทียบงานชิ้นนี้กับ คำอธิบายทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักแล้ว ผลลัพธ์ในการอธิบายอาจคล้ายกันแต่ สิ่งที่ไม่ทางเหมือนกันได้ก็คือรายละเอียดมากมายที่มาจากเอกสารหลักฐานชั้นต้นที่ไม่ได้ถูกลดรูปให้เหลือเพียงแค่สมการทางคณิตศาสตร์ไม่กี่ตัว ซึ่งรายละเอียดของ หลักฐานนั้นจะทำให้ผู้ศึกษากลายเป็นคนละเอียดลึกซึ้งพิจารณาหลักฐานหลายชิ้น ประกอบกันมากกว่ากว่าเชื่อในทฤษฎีและค่านัยยะสำคัญทางสถิติที่แห้งแล้งใน รายละเอียด อีกทั้งจะไม่ตกหลุมพรางทางความคิดในการโยนความผิดให้ใครคนใด คนหนึ่งให้เป็นแพะรับบาปทางประวัติศาสตร์ไป

สิ่งที่ยังขาดไปสำหรับงานชิ้นนี้คือยังไม่เห็นว่า หลังจากที่มีรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งให้อำนาจพรรคการเมืองมีการตัดสินใจทางเศรษฐกิจมหภาคเกือบจะเต็ม ตัว เทคโนโลยีที่เคยมีอิทธิพลทางนโยบายกลายเป็นสภาพไปอยู่ตำแหน่งแห่งที่ใดใน สังคมไทย เสี่ยงของพวกเทคโนโลยีหลังปี พ.ศ. 2544 กลายเป็นสภาพไปอย่างไร พวกเขาใช้สถาบันใดในการส่งเสียงเพื่อคานอำนาจรัฐมนตรี หรือว่า แท้จริงแล้วใครๆ ก็ สามารถเป็นเทคโนโลยีพร้อมจะส่งเสียงเพื่อคานอำนาจรัฐมนตรีในยุคที่การ สื่อสารไร้พรมแดน